

VITRALII

LUMINI ȘI UMBRE

Publicație editată de Asociația Cadrelor Militare în Rezervă și în
Retragere din Serviciul Român de Informații

DIRECTOR: Col. (r) Filip Teodorescu

Contact:

București, str. Toamnei nr. 37, sector 2

Tel.: (0040)-21-2119957

acmrr.bucuresti@acmrr-sri.ro

www.acmrr-sri.ro

©ACMRR-SRI

București 2017

ISSN 2067-2896

„VITRALII – LUMINI ȘI UMBRE”

Consultanți științifici Acad. Dinu C. Giurescu
 Prof. univ. dr. Ioan Scurtu
 Prof. univ. dr. Mihail M. Andreescu
 Prof. univ. dr. Gelu Neamțu
 Dr. ist. Alex Mihai Stoenescu
 Conf. univ. dr. Aurel V. David

Colegiul de redacție

Redactor șef: Paul Carpen

Secretar de redacție: Gl. bg. (r) Maria Ilie

Membri: Gl. mr. (r) Dumitru Bădescu
 Col. (r) Mihai Constantinescu
 Col. (r) Hagop Hairabetian
 Gl. mr. (r) Marin Ioniță
 Gl. bg. (r) Nechifor Ignat
 Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu
 Col. (r) Gheorghe Trifu

Responsabilitatea juridică pentru conținutul materialelor publicate revine exclusiv autorilor acestora. Opiniile și punctele de vedere exprimate de autori în cuprinsul revistei pot să nu corespundă integral cu cele ale ACMRR-SRI. Reproducerea sub orice formă a conținutului acestei publicații este permisă cu menționarea sursei și a autorului. Manuscrisele nepublicate nu se restituie.

C U P R I N S

Editorial

- Serviciul Român de Informații la 27 de ani de existență 9

File de istorie

- Actualități ce depășesc suta de ani 17
 - Alin Spânu: *Spioni, spioane și dandanale în România neutră (1914-1916)*
- Fețele asimetrice ale jurnaliștilor 15
Alin Spânu
- Opoziția oamenilor de cultură față de regimul Ceaușescu 35
6. Influențe exercitate din exterior
Gl.bg. (r) Vasile Mălureanu

Memorie profesională

- Amintiri din activitatea de securitate și gardă - convorbire cu dl. gl. bg (r) Mihai Viorel Țibuleac 49
Conf. univ. dr. col. (r) Aurel V. David
- Cetatea Aradului: povestea unei catastrofe dejucate 59
Col. (r) Dumitru Gafencu
- Profesoara de franceză 63
Col. (r) Hagop Hairabetian
- Decembrie 1989: cum am devenit terorist 69
Col. (r) Valeriu Dogaru
- „Martie negru” la Tg. Mureș: misiune la limitele imposibilului 71
Prof univ. dr. col. (r) Traian Valentin Poncea

77

Atitudini

- De ce trebuie să scăpăm de republica semiprezidențială 84
Dr. ist. Alex Mihai Stoenescu
- Semnal din aula Academiei Române

Lt. Col. (r) Ioan Șandru	92
• Colțul mizantropului: D'ale democrației noastre	
Col. (r) Hagop Hairabetian	96
• <i>Tempus regit actum</i>	
Lt. Col. (r) Ioan Șandru	
<u>În sprijinul culturii de securitate</u>	
• O carte cu „lumini și umbre”	99
Gl.bg. (r) Vasile Mălureanu	
• Tendințe ale strategiilor de <i>intelligence</i> în secolul XXI	113
Col. (r) dr. Tiberiu Tănase	
• Un pericol... neglijat? – Ce urmărește propaganda ungară	118
Conf. univ. dr. Mihai Racovițan	
	125
<u>Pagini literare</u>	
○ Alexandru Pârvu-Prundu, Emil Dreptate, Ion Mânzat, Dumitru Dănău, Corin Bianu, (<i>in memoriam</i>) Constantin Matei, Gheorghe Trifu	131
	133
<u>Din activitatea ACMRR-SRI</u>	134
• <i>In Honorem: Acad. Dinu C. Giurescu</i>	135
• <i>Prezenți în viața și cultura cetății</i>	135
• <i>Noi apariții editoriale</i>	
• <i>„Vitrallii – lumini și umbre” – prezență și ecouri</i>	

SERVICIUL ROMÂN DE INFORMAȚII LA 27 DE ANI DE EXISTENȚĂ

În urmă cu 27 de ani, la 26 martie 1990, se înființa Serviciul Român de Informații, instituție autonomă abilitată să contribuie, prin activități specifice de informații, la asigurarea securității naționale a României.

Este mai mult decât evident că această aniversare găsește Serviciul Român de Informații într-o situație mai puțin obișnuită. Atacurile neîntemeiate la adresa activității sale nu au precedent în cei 27 de ani scurși de la înființare.

Înainte de a încerca o analiză a problematicii în cauză este de subliniat contextul general existent în aceste momente în societatea românească, dar și cel al evoluțiilor securității internaționale, marcată de tot mai multe incertitudini.

Astfel, în plan intern, se pare că societatea românească încă nu și-a găsit echilibrul și liniștea care să-i întărească încrederea și să-i coaguleze toate eforturile în direcția atingerii intereselor naționale, atât de necesare pentru o națiune care se vrea liberă și prosperă.

O parte a societății românești își exprimă îndoiala că drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor sunt pe deplin respectate și consideră că nu se garantează, în suficientă măsură, că acestea nu pot fi abuzate de către nicio instituție a statului.

Tot mai des apar acuzații reciproce că unele instituții ale statului intervin, dincolo de limitele legale, în deciziile proprii ale altora, iar comunicarea instituțională nu ar fi tocmai în sprijinul real al interesului public.

S-a creat percepția, periculoasă pentru stabilitatea societății, că dezinformarea ar funcționa la toate nivelurile și că ar fi devenit chiar un mod de existență care erodează încrederea între instituții și cetățeni.

O altă parte a societății reclamă, pe baza propriei percepții, faptul că România, în anumite momente, ar manifesta o pasiune în a se „autoflagela” în fața instituțiilor internaționale partenere în legătură cu diverse situații interne dificile, în loc să le prezinte, deschis și cu demnitate, la dimensiunea lor reală și însoțite de garanții că există soluții democratice pentru depășirea dificultăților.

În ceea ce privește existența multiplelor pericole la adresa stabilității și securității internaționale, acestea sunt bine cunoscute și, cu siguranță, nu pot ocoli România, însă nu este locul și momentul pentru a dezvolta acest subiect.

Desigur, dat fiind că Serviciul Român de Informații este o instituție a statului român cu rol important în arhitectura securității naționale, el este conștient că nu poate fi izolat și ferit de frământările existente în societate și, în aceeași măsură, nici nu-și permite să nu ia în seamă cu toată seriozitatea mesajele vehiculate în spațiul public la adresa sa.

Acum, fiind vorba de o aniversare, este momentul pentru o succintă retrospectivă a evoluției Serviciului Român de Informații de la înființare și până în prezent, pentru o mai bună înțelegere a transformărilor la care a fost supusă instituția pentru a-și îndeplini rolul și misiunea într-o societate care ea însăși își caută drumul spre democrație și stat de drept.

Astfel, este bine să ne reamintim că abia după trei ani de la înființare, Serviciului Român de Informații i s-a asigurat cadrul legislativ necesar și suficient pentru realitățile din acea perioadă, în vederea organizării și funcționării sale.

Din acel moment a început etapa transformării sale într-un serviciu de informații modern, capabil să răspundă exploziei provocărilor mediului intern și extern de securitate, marcat de schimbările profunde produse la nivel global.

În interiorul Serviciului Român de Informații au început procese complexe de stabilire, în temeiul și pentru aplicarea prevederilor legale, a mecanismelor, procedurilor și tehnicilor care să facă operațională activitatea de informații pentru realizarea securității naționale.

Au fost elaborate și puse în aplicare reglementările de bază ale activității, prin care să se acopere întregul flux informativ și informațional, precum și instituirea de măsuri și filtre care să asigure punerea în practică a tuturor garanțiilor juridice referitoare la respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor, la protejarea vieții particulare, onoarei sau reputației acestora pe întreg procesul de culegere, verificare și valorificare a informațiilor.

Este important de menționat înființarea, prin Hotărârea Parlamentului nr. 30/1993, a Comisiei parlamentare comune a Camerei Deputaților și Senatului pentru exercitarea controlului asupra activității SRI.

Comisia a avut și are, dincolo de unele voci care își exprimă îndoiala asupra eficienței acesteia, un rol esențial în consolidarea credibilității la nivelul societății românești, precum și pentru garanțiile pe care le aduce opiniei publice că SRI, prin tot ce face, respectă prevederile legii.

Au urmat apoi alte transformări pe care SRI le-a parcurs în vederea materializării opțiunilor strategice de integrare a României în structurile economice și de securitate ale spațiului european și euro-atlantic.

Pe această dimensiune, Serviciului Român de Informații i-au revenit responsabilități importante, de care s-a achitat în cele mai bune condiții. Pentru atingerea acestui obiectiv asumat s-au depus multiple eforturi și au fost adoptate măsuri interne de compatibilizare a operațiunilor de informații, de punere în acord a acestora cu valorile, principiile, normele și practicile existente în activitatea serviciilor de informații ale statelor care făceau parte din comunitatea în care țara noastră dorea să acceadă.

Stau mărturie opiniile exprimate de la nivelul celor mai înalte instituții ale statului și al responsabililor NATO, potrivit cărora încă înaintea *summit*-ului de la Praga din noiembrie 2002, când România a primit invitația de începere a negocierilor de aderare la NATO, SRI demonstrase, în părțile ce-i reveneau, că își dezvoltase capacitățile operaționale și de analiză la un nivel remarcabil și că, deja, își adusese o importantă contribuție la apărarea valorilor comune de securitate.

Această primă etapă, densă în măsuri interne de reorganizare și reșezare conceptuală, de adaptare la mediul intern și internațional de securitate, s-a materializat prin aprobarea de către CSAT a unui nou *Regulament de organizare a SRI*, în anul 2001. Prin acest document s-au stabilit măsuri ample de îmbunătățire a activității în toate domeniile – operațional, analiza informațiilor, fluxul informațional pentru beneficiarii legali, recrutarea și pregătirea personalului, precum și gestionarea mai eficientă a resurselor materiale și financiare.

În plan operațional sunt de remarcat înființarea, sau după caz, consolidarea structurilor destinate cunoașterii amenințărilor ce țin de terorism, crimă organizată transfrontalieră, proliferarea armelor de distrugere în masă, precum și regândirea abordării amenințărilor în domeniul ordinii constituționale, al securității economice și, desigur, cel al spionajului.

Următoarea etapă poate fi individualizată prin elaborarea și punerea în aplicare a „*Viziunii strategice 2007-2010*”, care fundamentează și definește principiile și obiectivele continuării procesului de transformare – management, profesionalism, capacitate, flexibilitate, cooperare și cultură de securitate – precum și direcțiile și prioritățile de acțiune.

Aceasta a fost urmată de „*Viziunea strategică 2011-2015 – SRI în era informațională*”, prin care se orientează adaptarea activității la evoluțiile din domeniul tehnologiei informației.

Prin această strategie, spațiul cibernetic este văzut ca un avantaj competitiv fundamental în lumea informațiilor, dar și o vulnerabilitate de securitate, prin manifestarea amenințărilor ce țin de războiul informațional, criminalitate informatică și agresiuni cibernetice.

Cel mai recent document din acest domeniu, „*Strategia de informații a SRI 2015-2019*”, adoptat de CSAT la 10 decembrie 2015, întrunește, în esență, elemente de continuitate, firești și necesare în logica oricărui serviciu de informații. Accentul plasat pe orientarea misiunii de *intelligence* în serviciul cetățenilor este un efort de adecvare a obiectivelor SRI la realitățile pe care trebuie să le gestioneze, dar și la progresul societății democratice românești.

În prezent, pentru toți cei de bună credință, este o realitate de necontestat că SRI este o instituție performantă și credibilă, atât în plan intern, cât și extern. Desigur că activitatea sa a fost marcată și de unele greșeli, erori sau eșecuri, prezentate pe larg în rapoartele anuale depuse la Parlament și sintetizate în volumul dedicat aniversării a 25 de ani de existență a instituției, însă acestea nu au fost de natură să pună în pericol securitatea națională și nici drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor.

Pe de altă parte, drumul parcurs a fost presărat și cu o multitudine de obstacole pe care SRI a fost nevoit să le gestioneze în așa fel încât riscurile la adresa activității sale să fie minime.

Peste unele provocări în plan funcțional și operațional a trecut mai ușor, peste altele mai greu și cu reușite parțiale.

Dintre acestea, obstacolul cel mai dificil l-a constituit și încă îl constituie deficitul de reglementare al domeniului securității naționale, în general, precum și al SRI, în special.

Un cadru legal depășit, neadaptat actualelor pericole interne și externe pentru securitatea națională, generează nebănuite vulnerabilități, nu numai pentru activitatea SRI, dar pentru cea a altor instituții ale statului.

Un cadru legislativ care nu ține pasul cu realitățile societății poate provoca, la un moment dat, reacții ale acesteia bazate pe percepția, justificată sau nu, că drepturile și libertățile democratice nu sunt, în toate cazurile, pe deplin respectate.

Lipsa de reglementare cu privire la încadrarea explicită în legea securității naționale a unor prevederi care să acopere noile amenințări la adresa securității naționale și internaționale a fost resimțită de către SRI încă din etapa demarării negocierilor pentru aderarea României la NATO și UE.

Această problemă putea fi rapid rezolvată prin completarea art.3 din Legea 51/1991, cu amenințările ce țin de crima organizată națională și transfrontalieră, în conexiune cu marea corupție, și proliferarea armelor de distrugere în masă.

Chiar și în aceste condiții, se poate constata oricând că SRI a avut, chiar în cadrul legal existent privind asigurarea securității naționale, justificări pentru desfășurarea activității de informații în legătură cu amenințările menționate.

În acest sens avem în vedere prevederile art. 1 din Legea 51/1991¹, unde se precizează că „*Prin securitatea națională a României se înțelege starea de legalitate, de echilibru și stabilitate socială, economică și politică necesară existenței și dezvoltării statului național român, ca stat suveran, unitar, independent și indivizibil, menținerii ordinii de drept, precum și a climatului de exercitare neîngrădită a drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale ale cetățenilor...*”, raportate la dispozițiile art. 2 – „*Securitatea națională se realizează prin cunoașterea, prevenirea și înlăturarea amenințărilor interne și externe ce pot aduce atingere valorilor prevăzute la art. 1*”.

Mai mult, în baza acestor prevederi legale și din considerente ce țin de necesitatea de a proteja valori naționale aflate, la un moment dat, într-un evident pericol, toate autoritățile statului mandatate cu organizarea, conducerea, coordonarea și controlul activității de informații și-au dat acordul și și-au

¹ Modificată prin legile nr. 187/2012 și 255/2013 și republicată în M. Of. Nr. 190/18.03.2014, a se vedea http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.http_act?ida=1323

asumat decizii și hotărâri în direcția sprijinirii acesteia, în limitele atribuțiilor legale ce le revin.

Prezentăm aceste considerente cu convingerea că acuzațiile și atacurile la imaginea SRI apărute în spațiul public începând cu sfârșitul anului 2016 și, mai intens, în primele luni ale anului 2017, care au avut o paletă largă de exprimare, nu au justificare în realitatea concretă. De cele mai multe ori, acestea conțin speculații bazate pe frânturi de informații, mai mult sau mai puțin fabricate, lansate în contextul existenței unor situații sensibile ori mai tensionate, în scopul subminării imaginii SRI în societatea românească.

De exemplu, în legătură cu manifestațiile de stradă – fără îndoială, acceptate ca forme de exprimare democratică a unor cetățeni nemulțumiți din varii motive – au fost lansate în spațiul public acuzații nefondate, potrivit cărora SRI ar fi fost implicatg în organizarea și desfășurarea acestora.

Adevărul este că, în asemenea situații, SRI nu poate avea decât o singură implicare, și anume cea care vizează cunoașterea unor potențiale riscuri la adresa securității naționale. Este vorba despre posibile infiltrări în rândul manifestanților ale unor grupări anarhisto-extremiste ori a unor entități străine, nonstatale sau chiar statale, care pot avea drept scop deturnarea unui demers democratic spre acțiuni de natură a slăbi puterea de stat și ordinea constituțională.

Așa se procedează în toată lumea democratică, iar pentru o înțelegere mai bună a ceea ce se întâmplă acum în evoluția societăților democratice, dar nu numai, ar fi util să ne oprim puțin atenția asupra câtorva concluzii cuprinse în *Raportul* care a fost supus spre analiza celor mai importanți lideri ai lumii la Conferința pentru securitate de la München, 17-19 februarie 2017.

Documentul în cauză concluzionează că securitatea internațională nu a fost niciodată mai fragilă, ordinea mondială și democrațiile occidentale se dovedesc tot mai vulnerabile în fața campaniilor de dezinformare, naționalismul excesiv câștigă teren în fața globalismului, iar adversarii societăților deschise sunt într-o ofensivă fără precedent.

Unele afirmații lansate în spațiul public pot fi considerate ca fiind halucinante din moment ce propagă „știri” referitoare la faptul că în SRI ar funcționa structuri clandestine, paralele, care ar executa misiunile murdare, că

instituția ar fi înființat firme acoperite prin care își finanțează operațiunile ilegale, că prin cursurile Colegiului Național de Informații s-ar fi infiltrat în toate mediile publice și private. Este mai mult decât evident de ce asemenea acuzații nu pot fi luate în seamă.

Desigur, sunt și acuzații prin care se exprimă îngrijorări firești și pe deplin acceptate într-o societate democratică, și anume cele care se referă la eventuale implicări ale SRI în susținerea unor interese de grup de natură politică, economică și socială, în detrimentul interesului național și al respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor. Cu privire la acestea, SRI a declarat, cu toată hotărârea și fără echivoc, că le va acorda toată atenția și i-a îndemnat pe cei care se simt lezați, într-un fel sau altul, să se adreseze cu plângeri autorităților statului, în vederea clarificării până la capăt a suspiciunilor exprimate în spațiul public.

Credem că este nedrept ca SRI să deconteze tot ceea ce se consideră că a fost rău până la decizia Curții Constituționale privind prevederile din C.p.p. referitoare la punerea în aplicare a măsurilor care au vizat restrângerea temporară a unor drepturi și libertăți prin interceptarea comunicațiilor. Aici sunt evidente încercările de manipulare a opiniei publice în condițiile în care se omite cu bună-știință faptul că SRI era singura autoritate care dispunea legal de capacitățile tehnice și operaționale pentru punerea în aplicare a mandatelor și autorizațiilor de interceptare a comunicațiilor.

Referitor la relațiile de colaborare între SRI și instituțiile de aplicare a legii, se cuvine să precizăm că aceste instituții au permanent nevoie de evaluări informative cu privire la amploarea și intensitatea unor ilegalități care pot pune în pericol securitatea națională sau de informații individualizate pe amenințări care au corespondent în infracțiuni.

În același timp, ar fi greșit să se înțeleagă că vreodată SRI ar putea să rămână indiferent la mesajele venite din societate care se referă la posibile derapaje de la lege.

De altfel, încrederea populației în onestitatea și buna-credință a angajaților SRI, precum și în utilitatea instituției în protejarea și promovarea intereselor de securitate națională a fost demonstrată și într-un barometru de opinie, realizat în luna februarie a acestui an, care plasează, în continuare,

Serviciul între primele cinci instituții ale statului român într-un clasament al credibilității.

Că aceasta este atitudinea SRI rezultă, clar și convingător, din comunicatul Directorului Serviciului, domnul Eduard Hellvig, din 25 ianuarie 2017, după audierea sa la Comisia Parlamentară pentru exercitarea controlului asupra activității SRI.

„Suntem conștienți de lucrurile care s-au vehiculat în spațiul public și vă garantăm că le voi trata cu toată seriozitatea.

Am sesizat, totodată, că există interesul de a destabiliza o instituție puternică și serioasă a statului român. Le spun tuturor, mai ales celor de bună-credință, că SRI are instrumente validate în timp să se apere, atât pe el, dar mai ales pe cetățenii României”.

Cu convingerea că toate problemele, de real interes, apărute în spațiul public își vor găsi răspunsurile corespunzătoare și cu speranța că, în sfârșit, autoritățile statului competente vor reuși să promoveze și adopte o legislație actualizată în domeniul securității naționale, la o zi aniversară se cuvine să adresăm urarea: ***La mulți ani, SRI!***

Colegiul de redacție al revistei „Vitrallii – Lumini și umbre”

ACTUALITĂȚI CE DEPĂȘESC SUTA DE ANI

Cu un titlu ce pare a sacrifica din seriozitatea științei istoriei în favoarea atragerii publicului larg, lucrarea istoricului Alin Spânu **„Spioni, spioane și dandanale în România neutră (1914-1916)”**¹ pune în valoare un important volum de documente de arhivă inedite ale Direcției Poliției și Siguranței Generale (DPSG), care relevă activitatea structurilor de *intelligence* românești în perioada neutralității, rămasă încă mai puțin abordată de către cercetători.

Documentele cercetate pun în evidență activitatea informativă derulată pe teritoriul României (și monitorizată de DPSG) în perioada premergătoare intrării țării noastre în primul război mondial alături de țările Antantei. Descoperim astfel – și recomandăm pe acest considerent lucrarea tuturor celor ce doresc să devină profesioniști ai *intelligence*-ului – întreaga paletă a acestei activități: spionaj și contraspionaj cu surse umane, acțiuni de influență, propagandă și dezinformare, jocuri operative, ba chiar și acțiunea de sustragere a cifrului diplomatic al ambasadorului austro-ungar la București, care i-a adus premierului I.C. Brătianu un net avantaj față de Viena.

Remarcăm folosirea ca „Argument”, în deschiderea volumului, a articolului „*Spionajul*”, apărut în publicația „*Steagul*” din 29 februarie 1916, dar a cărei actualitate se evidențiază din primele paragrafe: „*E lesne de înțeles că nevoia aceasta imperioasă de a fi cât mai bine și cât mai repede informat despre intențiile adversarului și despre mijloacele sale de luptă a dat aripi*

¹ Editura Militară, București, 2016

spionajului de stat, ducându-l până la proporții aproape fantastice. Întâmplarea a descoperit atâtea lucruri extraordinare în această privință, încât deținătorii secretelor de stat au ajuns să se întrebe dacă, dând mâna cu amicii lor cei mai intimi, nu se află în fața unui spion. Nu mai vorbim de cazurile – destul de dese și acestea – când înșiși deținătorii secretelor de stat sunt spioni”.

Lucrarea este structurată în concordanță cu categoriile ce fac obiectul activității informative („*Filiere, spioni și informatori*”, *De la contraspionaj la decizii diplomatice. Cazul contelui Czernin*”, „*Fetele frumoase ale spionajului*” și „*Dandanale*”, care înfățișează unele din eșecurile informative ale DPSG).

Chiar dacă volumul propriu-zis, scris cu mult nerv și umor, se citește aidoma unei bune cărți de spionaj (multe din cazurile prezentate ar putea constitui scenarii de film), recomandăm și parcurgerea documentelor din anexă, din lectura cărora aflăm numeroase aspecte în legătură cu organizarea, mijloacele și metodele folosite de serviciile Puterilor Centrale pentru a culege informații, dar și pentru a influența decizia politică în legătură cu intrarea României în război. Descoperim, totodată, profesionalismul DPSG, serviciul național de informații al acelei perioade, și mai ales modul în care a funcționat principiul conspirativității, care a făcut ca până în ziua de astăzi, la mai bine de 100 de ani, numele cadrelor și agenților DPSG să nu poată fi cunoscut.

Cu permisiunea autorului, am selectat pentru cititorii revistei „*Vitralii – Lumini și umbre*” câteva cazuri și acțiuni reunite în subcapitolul „*Fetele asimetrice ale jurnaliștilor*”. Avem convingerea că aceștia vor (re)descoperi că multe din „actualitățile” cu care suntem bombardați zi de zi au o vechime de peste o sută de ani, dar și că vor fi doritori să afle și despre celelalte cazuri și acțiuni înfățișate în volum.

Lăsăm cititorului nu doar plăcerea de a descoperi activități mai puțin cunoscute ale unora din figurile clasice ale publicisticii și literaturii românești, ci și îndemnul la reflecție asupra dictonului „*nimic nou sub soare...*” Subtitlurile aparțin redacției (Maria Ilie)

FETELE ASIMETRICE ALE JURNALIȘTILOR

Izbucnirea conflictului european în 1914 a impus întărirea măsurilor de siguranță la nivel național. Ministerele și marile companii din ambele tabere aflate în conflict și-au trimis reprezentanții în statele neutre, atât pentru a achiziționa produse și echipamente, cât și pentru a influența opinia publică să adere la cauza blocului politico-militar respectiv. Pe acest fond, presa scrisă, singura disponibilă la nivelul tuturor straturilor sociale și capabilă să creeze curente de opinie pertinente, a fost monitorizată cu atenție, de la proprietar, membrii redacției, articolele publicate și până la finanțare și interesele urmărite.

Octavian Codru Tăslăuanu

Înainte ca zeul Marte să domine lumea, un român, jurnalist, a intuit cu destulă claritate ceea ce se va întâmpla în viitorul apropiat. **Octavian Codru Tăslăuanu**² reprezintă o personalitate plurivalentă, a cărei evoluție a inclus absolvirea de studii superioare, desfășurarea de activități didactice, administrative, literare, militare și politice. [...]

Faptul că România s-a implicat cu succes în rezolvarea crizei balcanice a reaprins visul românilor din Basarabia, Bucovina și Transilvania de a fi împreună într-un singur stat. Aceste sentimente au fost vizibile în perioada următoare prin starea de spirit a românilor din cele trei regiuni, dar și prin articolele apărute în diferite publicații. Pe acest fond, Tăslăuanu a elaborat editorialul revistei „Luceafărul” nr. 1/1914 intitulat scurt „Anul 1913”. Aici, redactorul își dovedește calitățile de analist politic, dar și de „profet”, deoarece aprecierile asupra anului 1913 și previziunile pentru perioada următoare s-au dovedit corecte. Editorialul începe cu următoarea frază: „Anul 1913 va fi însemnat în istoria universală cu litere mari, roșii, de sânge. Căci a fost un an al unor războaie dintre cele mai crâncene de pe îmbătrânitul nostru pământ. Și a

² Octavian Tăslăuanu (n. 1 februarie 1876, Bilbor, Mureș – d. 23 octombrie 1942, București), licențiat al Facultății de Litere în București (1902) și secretar la Consulatul României de la Budapesta (1902-1906). Este considerat unul dintre primii romancieri de război, el publicându-și experiențele de pe frontul galițian înainte de intrarea României în război (*Hora obuzelor, scene și icoane din război*, București, 1916). Mai multe despre viața și activitatea sa, în: Octavian C. Tăslăuanu, *Spovedanii* (ediție îngrijită de Gelu Voican-Voiculescu), Editura Minerva, București, 1976; Idem, *Din vârtejul războiului* vol. I-III (ediție îngrijită de Gelu Voican-Voiculescu), Editura Rao, București, 2001; Ilie Șandru, *Pe urmele lui Octavian C. Tăslăuanu*, Editura Nico, Târgu-Mureș, 2012.

mai fost un an care va însemna un hotar în evoluția omenirii din orientul Europei”. Nu s-a înșelat, iar „hotarul” nu va întârzia să fie transpus în realitate chiar în cursul anului 1914. Autorul a considerat că popoarele din Balcani au trăit „atâtea veacuri în întuneric”, însă numai prin înțelegerea evenimentelor vizibile și invizibile „vom putea găsi cu ușurință și îndrumările pentru neamul românesc”. [...]

Finalul editorialului este apoteotic, fiind în același timp analitic, dar și profetic. Tăslăuanu a previzionat că problema orientală încă nu s-a încheiat, dar „s-a mutat mai la deal”, unde principiul național mai avea de rezolvat câteva probleme. Între acestea, cea a românilor și a României, care „ne cer pregătiri pe toate terenele. Întreaga noastră viață națională trebuie să fie călăuzită în vederea marelui viitor. Avem deplină încredere în energiile conștiente ale poporului nostru și în personalitățile lui conducătoare. Așteptăm să vie și pentru noi un 1913!”. Prognoza bilboreanului a fost corectă. Așteptarea nu a durat mult și, la 28 iunie 1914, glonțul unui sârb a pus capăt vieții arhiducelui Franz Ferdinand, moștenitorul coroanei austro-ungare. Motivul? O problemă națională cauzată de anexarea Bosniei și Herțegovina de către Imperiul austro-ungar (1908) în defavoarea Serbiei, care avea drepturile istorice asupra regiunii. Din acest moment au început să se rostogolească pietrele războiului, care au dus la un conflict regional, apoi continental și în final la unul mondial. Tăslăuanu a fost mobilizat și trimis pe front în 1915, în Galiția, pentru interesele militare ale imperiului dualist, unde a câștigat o experiență teribilă. La un moment dat a ales să renunțe la visul altora pentru a se dedica propriilor aspirații. S-a încadrat voluntar în armata română (1916), a luptat, a făcut parte din serviciul de informații al armatei, dar nu a încetat să scrie și să publice. La doi ani după începutul conflictului, în 1916, România a decis să părăsească neutralitatea și să participe de partea Antantei cu scopul de a elibera Transilvania și Bucovina. După alți doi ani de suferințe cumplite, în toamna anului 1918, Puterile Centrale au capitulat și astfel s-a încheiat Primul Război Mondial. Foarte repede imperiile multinaționale au făcut implozie și au dispărut, în locul lor apărând state naționale noi sau state care și-au întregit granițele până la limita componentei etnice. Prognozele lui Octavian Codru Tăslăuanu s-au dovedit corecte și speranțele sale au devenit realități. După înfăptuirea României Mari fiul Bilborului a intrat pe un alt făgaș – cel politic – unde a desfășurat alte activități³, însă tot în favoarea interesului național.

³ L-a urmat pe Octavian Goga în Liga (ulterior Partidul) Poporului condus de generalul Alexandru Averescu, fiind ales deputat (1919) și senator (1926). A deținut portofoliul Ministerului Industriei și Comerțului (martie-noiembrie 1920) și al Lucrărilor Publice (noiembrie 1920-ianuarie 1921). Din 1932 s-a apropiat de Iuliu Maniu și s-a înscris în Partidul Național Țărănesc.

Lupta pentru controlul presei

La izbucnirea războiului din 1914 în România apăreau 635 de publicații periodice, dintre care aproape jumătate (300) aparțineau unor partide sau curente politice. În Capitală erau tipărite 25 de cotidiene, 12 săptămânale și 21 de bilunare. Cum presa reprezenta și un instrument de propagandă, marile puteri care s-au implicat în conflict nu au făcut economii de resurse pentru a-și atinge obiectivele. Situația din România era prezentă în paginile marilor publicații din Franța, Anglia și Germania atât prin prisma evoluțiilor politice, cât și prin mesaje adresate guvernanților de la București. Jurnaliștii din ambele tabere nu ratau știrile apărute în presa inamică pentru a le nega sau ironiza, iar pe de altă parte lansau [...] «șopârle» la adresa statelor neutre, de la amenințări voalate la propuneri de colaborare. Începând din primăvara anului 1914 Germania a preluat „conducerea alianței în raporturile sale cu România”⁴, în detrimentul Imperiului austro-ungar, perceput un inamic tradițional și irefutabil. Scopul era de a menține un canal de comunicare obiectiv, care să reducă presiunea din relația București – Viena via Budapesta, extrem de volatilă și plină de suspiciuni reciproce. În septembrie 1914 Hilmar von dem Busche-Haddenhausen, diplomat capabil și cu experiență care venea de la Buenos Aires, a fost trimis ministru plenipotențiar la București, cu misiunea de a câștiga opinia publică și simpatia clasei politice. Predecesorul său, Julius von Waldthausen, sosit în București în octombrie 1912, nu a performat în acest sens și a fost rechemat. Rocada nu a scăpat presei franceze și nici noua schimbare la față a propagandei germane în România, considerată „agresivă și lipsită de scrupule”⁵. Prima acțiune înseamnă și primul eșec: Joseph Hennenvogel încearcă să-l corupă cu 1.000 lei pe Emil Nicolau, redactor la ziarul „Acțiunea”, însă acesta a denunțat tentativa în presă⁶. Cazul ia amploare și inclusiv Nicolae Iorga se sesizează și scrie articolul „Atentate la onoarea României”: „Un domn Hennenvogel care, potrivit cu numele său, ar trebui să clocească altceva decât spionagii și afaceri de presă, propune dlui Emil Nicolau, cunoscut ziarist și scriitor, să scrie pentru 10.000 lei 10 articole pentru Austro-

⁴ Constantin Cheramidoglu, *Relațiile României cu Germania în perioada neutralității în viziunea observatorilor străini*, în volumul *Profesioniștii noștri 20. Vilică Munteanu la 65 de ani* (ediție îngrijită de Mihaela Chelaru și Ioan Lăcătușu), Editura Eurocarpatica, Sfântu-Gheorghe, Editura Magic Print, Onești, 2015, p. 426.

⁵ Carmen Patricia Reneti, *Relații româno-germane în anul 1914*, în „Revista de Istorie Militară” nr. 1-2/2010, p. 36.

⁶ *Cum operează spionii străini? Cine e Joseph Hennevogel?*, în „Acțiunea”, 23 septembrie 1914, p. 3.

Ungaria. Dl. Nicolau înaintează acotul procurorului, cu denunțul cuvenit, căruia ar trebui să i se dea urmare”⁷. Nici von dem Busche nu scapă de tirul presei anglo-franceze care îl prezintă, în octombrie 1915, „în postura neonorantă de spion”⁸, după ce a fost surprins fotografiind lucrări militare în curs în zona orașului Sinaia. [...]

Lupta pentru supremația presei în România, adică a tipăririi și distribuției, se lăsa, deseori, cu scandal, iar incidentele erau preluate și prelucrate de media anglo-franceză. Așa a fost cazul și la începutul lunii mai 1915 când, de la mici șicane și dispute verbale, s-a ajuns ca studenții din Capitală să protesteze „în fața jurnalelor care apără aici interesele germanilor, au devastat sălile redacțiilor, tipografia și au ars în stradă ziarele găsite la chioșcuri”. Reacția a venit din partea presei imperiale germane, care a folosit „un ton dur” la adresa guvernanților români. Articolele încercau să impresioneze și să lanseze amenințări voalate pentru a sensibiliza decidenții politici în cele două deziderate: menținerea neutralității și permiterea tranzitului de muniții către Turcia. Dar o extindere a tensiunii de la amenințări la un conflict între București și Berlin „ar fi excesiv” și după scurt timp replicile au continuat cu o octavă mai jos. [...]

Marea Britanie și-a înființat încă din 1914 trei structuri de propagandă: una oficială – Departamentul de Știri, subordonat *Foreign Office*, și două neoficiale, Comitetul de Presă pentru Țările Neutre și Biroul de Propagandă de Război, sprijinite tot de *Foreign Office*. Biroul de Propagandă de Război a avut sediul în Wellington House, așa că de multe ori instituția era denumită după adresă. Imediat după înființarea din 2 septembrie 1914 la conducere a fost numit Charles Masterman, fost jurnalist și parlamentar din partea Partidului Liberal (1906 și 1910). În scurt timp Biroul a devenit „cel mai activ dintre toate departamentele de propagandă”⁹, ocupându-se cu tipărirea, transportul, difuzarea de cărți, reviste, pamflete, ilustrate, fotografii ș.a. Reușita a fost posibilă prin «managementul» de bună calitate a lui Charles Masterman, care a convocat 25 de autori și jurnaliști (între care H. G. Wells, sir Arthur Conan Doyle, John Buchan, Rudyard Kipling, John Galsworthy) și le-a solicitat concursul pentru „identificarea și punerea în aplicare a celor mai bune metode

⁷ Nicolae Iorga, *Războiul nostru în note zilnice*, vol. I 1914-1916, Editura Ramuri, Craiova, f.a., p. 57.

⁸ Constantin Cherașidoglu, *Relațiile României cu Germania...*, op. cit., p. 428.

⁹ Sorin Radu, Daniel Victor Crețu, *Propaganda britanică în Italia și România reflectată într-un raport întocmit de Wellington House în 1916*, în „Annales Universitatis Apulensis”, Series Historica, nr. 14/I, 2010, p. 371.

de promovare a imaginii și intereselor Marii Britanii”. S-a ajuns la performanța de a distribui peste 4.000 de fotografii săptămânal către presa din întreaga lume și tipărirea a peste un milion de publicații lunar. În raportul din 1916 privind propaganda britanică în România s-a arătat că la început, în 1914, „elementul progerman se limita la rezidenții germani, în număr de 70 – 71.000, la circa 240.000 de evrei, cei mai mulți vorbitori de germană și la un anumit număr de oameni din clasele educate, unii dintre ei membri ai Parlamentului”. Pentru a pătrunde pe piața presei s-au făcut eforturi, deoarece „peste tot se distribuie pamflete și se duce o campanie de difuzare a informațiilor false cu un zel nebănuit”. La finalul anului 1915 opinia publică majoritară era de acord cu neutralitatea României având în vedere „soarta teribilă” a Serbiei și Belgiei. Simpatiile se îndreptau către Franța, neîncrederea spre Rusia, însă la nivel național România urmărea „să producă o unire națională”, considera analiza Biroului de propagandă de la Londra. La ofensiva propagandistică britanică Germania a răspuns „prin metodele ei de «infiltrare pașnică» și își întărește poziția prin amenințări și promisiuni”. Încet, dar sigur, agenții britanici de propagandă au subminat media scrisă adversă, au lansat campanii de presă cu scop de compromitere și chiar expulzare, iar în final au atras simpatia opiniei publice majoritare din spațiul românesc. [...]

Tot în acea perioadă cotidianul „Universul” a făcut obiectul unor lupte de preluare între germani și ruși. Germanii s-au mișcat mai repede și au cumpărat organul de presă condus de Stelian Popescu. La 15 august 1915 Hennenvogel a transmis la Berlin că „Universul” „nu poate vâsli pe față în apele noastre și trebuie să păstreze și mai departe atitudinea lui independentă ca să nu se afle că a fost cumpărat”¹⁰. Analiza acestei acțiuni a fost întocmită de Roselius, care la finalul lunii august 1915 a considerat drept o eroare achiziția publicației, deoarece „noi obțineam tot ce voiam. Eventual, ar fi trebuit numai să îndoim subvenția noastră”. Subvenția era adresată lui Stelian Popescu și unor redactori, care introduceau articole favorabile Puterilor Centrale și neutralității României. Date devenite publice după 1918 au arătat că numai în august 1915 „Universul” a primit 420.000 lei pentru propaganda germană. Hennenvogel (cetățean român din 1902) a fost arestat de autorități și anchetat la Iași în 1918, ocazie cu care a recunoscut subvențiile acordate acestui cotidian. Se pare că patronul Stelian Popescu a simțit interesul față de puterea presei scrise și a lăsat cu ambele tabere. O corespondență pe acest subiect a fost publicată

¹⁰ *Viața unui aventurier. Cine este Stelian Popescu. Cine conduce „Universul”, 1922?, p. 30.*

ulterior în ziarul rus „Pravda”. Ministrul rus la București a solicitat la Petersburg, tot în 1915, bani pentru „cumpărarea și alimentarea Universului”. Este drept, între Popescu și ruși a existat un intermediar, Take Ionescu, care a cerut 350.000 lei pentru o politică filorusă a ziarului în următorii 7 ani. Potrivit corespondenței devenită publică, suma a fost remisă și cel puțin o parte a ajuns la Stelian Popescu. Moralitatea îndoielnică și scandalurile media nu l-au oprit pe Popescu să se angajeze în politică și să dețină portofoliul... Justiției în guvernul amicului Take Ionescu (decembrie 1921 – ianuarie 1922) și apoi în cabinetele conduse succesiv de Barbu Știrbey, Ion I. C. Brătianu și Vintilă Brătianu (iunie 1927 – noiembrie 1928). Aceste schimbări la față nu au scăpat celor care au trăit acea perioadă și apoi s-au apucat să le descrie. Una din cele mai avizate și competente opinii a considerat că „corupțiunea germană a cheltuit sume enorme cu cumpărarea de conștiințe; rezultatul a fost însă contrariul celui așteptat. Târgul de conștiințe se făcea cu atâta impudicitate, încât nu numai că prozelitii încetau să mai aibă orice trecere sau ecou în opinia publică, dar neîncrederea, bănuiala și blamul se întindeau și asupra puținilor care, de bună-credință și din convingere, susțineau alăturarea de Puterile Centrale”¹¹. [...]

Ioan Slavici

La începutul conflictului european numele lui Ioan Slavici era, deja, controversat. Și-a desfășurat activitatea militantă în Transilvania la ziarele „Timpul” (1877-1880) și „Tribuna” (1884-1890), a participat la proiectul Memorandumului încă din 1887 și a primit o condamnare de un an de închisoare pentru „agitațiune” (1889). În același an a devenit membru fondator, alături de Ion Rusu-Șirianu și Ioan S. Nenițescu, al „Ligii pentru unitatea culturală a tuturor românilor” (1889). Trecut în România este director la Institutul „Ioan Oteteleşeanu” din Măgurele (1894-1908), apoi revine în ziaristică la „Minerva” (1908-1910). Renunță pentru a fi profesor la Școala evanghelică și Școala superioară de fete din București, dar acceptă să conducă și cotidianul „Ziua” (1914-1915), organ recunoscut pentru afilierea la punctele de vedere ale Puterilor Centrale. Undeva în acești ultimi ani Slavici își pierde din elan și face greșeala să-și modereze discursul național, atât de apreciat de conaționalii săi de dincolo de munți. Reacția e dură, aproape radicală. Octavian Goga îi publică... necrologul, inițial în ziarul „Tribuna”, apoi într-un volum. [...]

¹¹ Constantin Kirițescu, *Istoria războiului pentru Întregirea României 1916 – 1919* vol. I, Institutul de arte grafice „România Nouă”, Th Voinea, București, 1922, p. 87.

Nici Nicolae Iorga, altă peniță ascuțită atunci când era vorba de critici, nu l-a iertat pe Slavici. Deși publicate în volum după război, notele sale zilnice arată o stare de spirit generală care îl condamnă pe bătrânul ardelean pentru alegerea de a lucra la oficiosul Puterilor Centrale. [...]

Nu numai colegii de luptă politică și de breaslă îl demitizau pe fostul militant, ci și DPSG (Direcția Poliției și Siguranței Generale), care urmărea oamenii și instituțiile afiliate Puterilor Centrale. Informațiile erau directe, indirecte sau preluate din surse publice. La începutul lunii august 1914 apare o primă notă despre Ioan Slavici. În urmă cu câteva zile, la Bușteni, „într-o vie discuție publică Ioan Slavici a lipsit cu puțin să nu fie pălmuit de Ion Culoglu, vechi ziarist. Ioan Slavici susține o politică filo-ungurească, nu filo-austriacă sau filo-germană”¹². [...]

În noiembrie 1915 bătrânul ziarist ardelean se retrage de la conducerea cotidianului „Ziua”, care este preluat de ginerele său, Gheorghiu, „mare proprietar în județul Putna”, deținător de podgorii și acționar la o bancă. [...]

Nu mai contează meritele sale din tinerețe și nici că pentru succesele sale literare a fost ales membru corespondent al Academiei Române. La 14 august 1916 este reținut de autorități și depus în închisoare. În dosarul cu suspiecții arestați, la motivul pentru care e socotit spion, scrie: „Sunt cunoscute sentimentele publicistului Slavici care, încă de la începutul războiului european, prin scris și în cercul cunoscuților săi, a căutat să facă o asiduă propagandă și politică maghiarofilă. Acum scrie articole la ziarul „Ziua”, cunoscut că servește interesele austro-germane și e văzut în continuu contact cu persoane cunoscute ca dușmani ai aspirațiilor noastre”. Peste aproape o lună, la 10 septembrie 1916, este interogată [...] Din celula neprietenoasă va elabora, la 15 septembrie 1916, „Memoriu asupra faptelor de care sunt învinovățit” în care marșează pe situația grea familială care l-a împins spre colaborarea cu cotidianul filogerman „Ziua”, de unde s-a retras tocmai din cauza divergențelor privind orientarea politică, cu care nu era de acord. Tot timpul se referă la munca intensă pe care a depus-o de-a lungul timpului și la marile cheltuieli necesare întreținerii numeroasei familii. [...] Intervențiile justificative au efect și, la 25 septembrie 1916, comisia delegată de Ministerul de Război conchide că Ioan Slavici a fost „director și redactor la „Ziua”, ziar susținut cu fondurile germane și austro-ungare. Era plătit din aceste fonduri. Totuși, activitatea sa neintrând în prevederile art. 2 din Legea spionajului, nu poate fi dat în judecată. Este locul de a fi pus în libertate

¹² ANIC, fond DPSG, dosar 1138/1916, f. 3.

și supravegheat”. O dată eliberat, bătrânul literat vrea să-și reia activitatea care l-a consacrat, cea de scriitor. Constată că, la arestarea sa din 14 august 1916, agenții i-au confiscat și manuscrisele aflate în lucru. La 5 noiembrie 1916 solicită în scris lui Romulus P. Voinescu, inspector general al Polițiilor, „să mi se spună când și unde voi putea să iau în primire manuscriptele ce mi-au fost sechestrate când cu arestarea mea”. Voinescu citește și adnotează: „Se va libera”, iar un subaltern al său, D..., confirmă că a înțeles – „Luat notă”. Totuși, manuscrisele se pierd în hățișul unei agitații generale care prevestea evacuarea guvernului, autorităților și a arhivelor la Iași. [...]

Dar odiseea nu se termină aici. La 17 aprilie 1917 delegatul Siguranței Române pe lângă Marele Cartier General rus, nimeni altul decât Romulus P. Voinescu, solicită DPSG date despre H. O. Schlawe și Ioan Slavici. Motivația era că „ne sunt cerute de Cartierul general rus”. Peste aproape două săptămâni DPSG răspunde și primul prezentat este H. O. Schlawe, profesor la Școala de poduri și șosele din București și președinte al Coloniei germane din Capitală, dar care înainte de 15 august 1916 „era în strânse legături cu Legația germană, făcea propagandă și scria articole în ziarul „Ziua”, favorabil Puterilor Centrale”. Cu destul noroc sau poate bine informat, Schlawe a părăsit România înainte de intrarea în conflict. Despre Slavici nota era ușor ironică la adresa lui Voinescu, deoarece menționa că a fost „cercetat de dvs. ca delegat special numit de Ministerul de Război și ați conchis împreună cu ceilalți delegați că trebuie pus în libertate, dar ținut în supraveghere”.

Golgota lui Slavici continuă în aceeași notă tragică. După retragerea guvernului la Iași el a rămas în Bucureștiul ocupat de armatele Puterilor Centrale. Probabil tot din motive pecuniare a început să gestioneze noua presă colaboraționistă, inițial la „Bukarester Tagelblatt”, apoi la „Gazeta Bucureștilor”. Articole dure la adresa regelui, guvernului, clasei politice antantiste, altele cu caracter defetist la adresa armatei, toate au fost monitorizate cu atenție de structurile de specialitate de la Iași. După 1 Decembrie 1918 a venit vremea scadenței, în care colaboraioniștii de orice fel au fost chemați în fața justiției să dea socoteală pentru faptele și, mai ales, scrierile lor. Anul 1919 a fost pentru Slavici unul... sabatic, fiind arestat în ianuarie, judecat, condamnat la 5 ani închisoare și eliberat în decembrie prin grațierea acordată de criticatul rege Ferdinand. [...]

Un ziarist și spionul coordonator

O notă redactată cu o ortografie aproximativă de agentul de siguranță nr. 28 informează la 2 octombrie 1914 că ziarul „Adevărul” a avut angajat un tânăr supus austro-ungar care semna articolele Giurgea-Brad. Totuși, după un timp, acesta a fost concediat „pentru ideile sale austrofile”¹³. Se zvonea că ar fi fost surprins în timp ce telefona la redacția cotidianului „Az Est” din Budapesta, unde era corespondent și dădea informații nereale și delicate din România. După incident Giurgea a rămas doar corespondent al ziarului ungar, însă cunoscătorii se întrebau de ce nu a fost mobilizat și, deci, dacă nu e suspect. Agentul nr. 13 este ferm când scrie, la 2 februarie 1915, că Giurgea „face spionaj la noi pentru țara lui”. Nu se sfia ca în public să afirme că românii „nu vor lua Transilvania niciodată”, deoarece regiunea va deveni autonomă în cadrul Ungariei. Se părea că Giurgea este doar un pion și că «scuturat» bine va dezvălui „pe un adevărat spion periculos”, considera agentul nr. 13. În continuare, timp de o lună, individul este supravegheat și la finalul intervalului un alt agent de siguranță, nr. 2, a constatat că ardeleanul este în relații cu un coleg de breaslă din Ungaria, Ferentz Veszi, care „face un întins spionaj aici”. Un agent român din Transilvania l-a descris pe Giurgea că „face pe marele român”, însă la București frecventează numai mediile maghiare și distribuie doar presă ungară. Alături de Giurgea și Veszi au mai fost identificați Andrei Popescu și Vaida Armin, toți fiind considerați „cei mai aprigi agenți” ai atașatului militar austro-ungar la București. Acesta le-a tras sarcina de a spiona pregătirile militare ale României și, mai ales, cele aflate la granița cu monarhia dualistă. Pe baza a ceea ce au obținut, agenții au afirmat că România va intra cu siguranță în război contra Imperiului, însă nu foarte curând. Bine încadrați informativ, cei patru se făceau că nu se cunosc atunci când se întâlneau pe stradă sau în alte locuri publice, însă au fost documentați de agentul de siguranță nr. 21 în timpul conciliabulelor de la reședința atașatului militar.

La 7 septembrie 1915 apar primele date de cunoaștere despre Iuliu Giurgea. Născut la Brad, județul Hunedoara, a urmat liceul român din Brașov, însă nu l-a absolvit și nici nu a avut referințe bune. S-a angajat corector la ziarul „Tribuna” din Arad și i s-a cerut să încheie un contract prin care să-și asume răspunderea în fața justiției ungare pentru articolele împotriva cărora s-ar fi deschis proces. „În Ungaria – se menționează în notă – ziarele românești erau nevoite să-și angajeze câte un redactor răspunzător plastron, pentru a împiedica

¹³ ANIC, fond DPSG, dosar 610/1915, f. 2.

astfel ca adevărații publiciști să fie toți trimiși la închisoare”. Urmarea a fost că în procesele intentate ziarului românesc Giurgea a fost condamnat la două-trei luni de închisoare. Totuși, în redacție avea reputația unui om „lipsit de caracter”, deoarece în timpul proceselor a încercat să șantajeze ziarul cu amenințarea că va denunța adevărații autori ai articolelor. În martie 1912 „Tribuna” s-a desființat, iar Giurgea a plecat în România, unde s-a angajat la „Adevărul”. Ulterior, fără a fi foarte clar cum, a ajuns corespondent al ziarului ungar „Az Est” și agent pentru desfacerea ziarelor budapestane la București. [...]

În luna septembrie 1915 Brigada I-a Informațiuni și Controlul Străinilor a înaintat un raport despre obiectiv, considerându-l „cu totul devotat pentru interesele ungare”. Printre altele a fost văzut intrând de mai multe ori la baronul Taxis, consulul Vienei la București, un alt cunoscut lider de rețele informative în spațiul românesc. Giurgea a fost încadrat informativ permanent și trecut pe tabelul de suspecți.

Nimic suspect după această dată și, surprinzător, nu a fost reținut de DPSG la 14-15 august 1916 o dată cu ceilalți aflați pe „lista neagră”. Mai mult, la 20 august 1916, un agent de siguranță îl semnalează că merge pe la terase, adună gură-cască în jurul lui și „comunică știri despre mersul armatei noastre. Vorbește despre cei arestați de poliție și despre răniții și morții care îi are armata de operațiuni”. Eroarea este imediat remediată și ziaristul a fost reținut și internat la fortul Domnești. Ca orice jurnalist deontolog se simte ofensat de acțiunea forțelor de ordine și își exprimă nemulțumirea în scris. [...] La 19 octombrie 1916 este interogată oficial și [...] afirmă, între altele, că în legătură cu Veszi „n-am avut nici o relație cu el, nici nu știam cu ce se ocupă”. Părerea autorităților nu a fost aceeași, așa că sejurul s-a prelungit. Nu știm până când, dar nu foarte mult, căci la retragerea autorităților în Moldova este lăsat liber. [...]

Amicul său Ferentz Veszi este prezentat în ultima zi a lunii ianuarie 1915. Este cazat la Hotel Continental din Capitală și s-a declarat de profesie ziarist. „A colaborat la cel mai șovinist ziar din Budapesta, „Pesti Hirlap”, dar acum este corespondent pentru „Az Est”, menționează agentul care a întocmit nota. Și-a motivat venirea la București pentru a înființa o societate internațională cu scopul de a obține date despre prizonierii austro-ungari din Rusia și Serbia și a le înștiința rudele de acasă. [...] Până la jumătatea lunii februarie 1915 Brigada I-a a aprofundat cercetările și a aflat alte lucruri despre Veszi. Obiectivul său real era urmărirea unor români transilvăneni [...] și transmiterea datelor către legația austro-ungară și detectivului ungar Gheorghe Cosma, aflat și el tot în Capitală. În mod special avea misiunea „de a spiona

acțiunea lui Teodor Mihali, deputat român în Transilvania”, considerat un formator de opinie extrem de pertinent în rândul conaționalilor. Între timp, agenții români au observat că ziaristul ungar se plimba seară de seară prin varieteurile din Capitală „unde are cunoștințe printre cântărețele de care se servește în atragerea scopului ce urmărește”.

Directorul general Ion Panaitescu a analizat datele obținute de subalternii săi și a luat decizia corectă: „raport din partea mea pentru expulzare către dl ministru”. Ministrul de interne, Vasile G. Morțun, a fost și mai concis, la 1 martie 1915: „Se va expulza”. Opt zile mai târziu guvernul a aprobat propunerea lui Morțun și Veszi trebuia să părăsească România. Din motive numai de DPSG știute decizia nu a fost pusă în practică imediat. La 17 martie 1915 s-a solicitat ca ministrul de Interne să fie întrebat peste o săptămână despre decizia în acest caz. Ion Panaitescu a anunțat, la 3 aprilie 1915, că Veszi „va sta în nelucrare până la noi dispozițiuni, din ordinul dlui ministru”. Cine știe, poate omul deținea date mai multe și era indicat să fie supravegheat și exploatat informativ pentru a demantela mai mult din spionajul austro-ungar în România. Agentul nr. 253 îl urmărește și constată că în noaptea de 3/4 mai 1915 a petrecut cu artista Carry, apoi au ieșit și au luat masa, după care s-au despărțit. În cursul zilei de 4 mai 1915 s-a dus la Cafe Royal, unde s-a întâlnit cu Giurgea, iar după o oră de discuții s-a îndreptat spre Consulatul austro-ungar. Spre seară s-a dus la artiste Olly Feleny și Cecilia Livias, însă noaptea a petrecut-o cu Bianca și Bela Knapp. Cu cea din urmă a mai petrecut pe la Societatea Austro-Ungară și Casino de Paris, însă pe la 4 dimineața a revenit la hotel. Nici nu mijiseră bine zorii zilei de 5 mai 1915 când Veszi a părăsit hotelul și s-a dus la gară unde s-a urcat în trenul de 7,35 cu destinația Predeal și Ungaria. [...]

La 6 iunie 1915 Veszi este analizat și dovedit că misiunea sa la București este „pentru a face spionaj”. [...] În cele din urmă, după documentarea și exploatarea informativă până în cele mai mici amănunte, DPSG pune în aplicare decizia de expulzare. Toamna anului 1915 nu-l va mai prinde pe plaiurile mioritice pe jurnalistul Veszi, unul dintre agenții de informații ai guvernului din Budapesta. [...]

Scenarita, boală veche...

În mediul presei se vehiculau și date referitoare la modificări de granițe în Balcani, spre beneficiul unora și în detrimentul altora. Proiectele par fantasmagorice și lipsite de o minimă realitate, însă acestea erau discutate (și

trasate pe hărți) la modul cel mai serios. Agentul acoperit M.O. raportează la începutul lunii aprilie 1915 că a discutat cu Iosif Brociner, administratorul ziarului „Seara”, „unul din reprezentanții de seamă ai politicii filogermane în țara noastră”, în biroul acestuia. Pe un perete din birou se afla o hartă a Europei pe care se încrucișau diferite linii roșii și albastre. Discuția cu agentul M.O. a alunecat, evident, spre propaganda germană în România. Brociner a afirmat încă de la început că părerile sale au fost extrase din „cercurile cele mai autorizate ale guvernului german”, care au fost transmise oficial și executivului de la București. „Noi am pornit de la ideea de a opri invazia slavă – și-a dezvoltat Brociner expozeul – care amenință Europa de la Petru cel Mare încoace. Și nu există o mai mare onoare pentru popoarele care vor să rămână în istorie decât aceea de a combate alături de noi, germanii, pericolul rus. Luptele ce se dau acum pe frontul rus au drept scop unic cucerirea unei porțiuni de teren care ar porni de la portul militar Riga și ar trece pe lângă fluviul Nipru, coborând în jos până la Marea Neagră, cuprinzând și portul Odessa. O dată acest ținut cucerit Germania e despărțită de Rusia printr-o masă compactă de polonezi, apoi printr-o populație cosmopolită formată din tătari, evrei, maloruși etc., cuprinsă în spatele Basarabiei. Iar Basarabia nu v-o dăm noi, ci v-o luați dvs. singuri luptând cu noi contra maselor rusești. Ca compensații veți avea o parte din Bucovina și Ardeal, precum și o linie care ar pleca din Calafat, ar tăia Bulgaria, Serbia și Albania până la portul Durazzo, care ar deveni românesc, și, deci, ieșire directă în Marea Adriatică și Mediterană”. În final oratorul a reluat tema propagandei oficiale de la Berlin, că Germania dorește doar stăvilirea Imperiului țarist și întărirea României – „care și în trecut a fost scutul Europei” – pentru a opri invazia slavilor.

O a doua discuție are loc la finalul lunii aprilie 1915 și are ca subiect de plecare persecuțiile grecilor asupra aromânilor din Meglenia, care au fost comentate defavorabil în presa românească. Brociner a fost contactat de Haralambie Tărărescu, fost colaborator la „Seara”, pentru a susține apariția unui ziar aromân sau măcar o campanie de presă anti-greacă. Agentul M.O. se arată interesat de subiect și reușește să se întâlnească din nou cu Brociner. Omul de presă a declarat că răposatul rege Carol I ar fi avut cunoștință de un proiect care a vizat ca România „să ceară regiunea Vidin și Timoc și o fâșie de pământ care să treacă prin Uskub [Skopje – n.n.] și să iasă la Marea Adriatică. În această fâșie care să devină parte integrală din regatul român să se construiască o linie ferată care să asigure ieșirea și intrarea comerțului românesc”. M.O. nu se lasă convins de justetea și realismul proiectului. La rândul său, propune anexarea

regiunilor Vidin și Timoc până la Niș întrucât, pe baza principiului naționalității, „formează în majoritate populație românească și deoarece configurația geografică a acestui teritoriu înlesnește anexarea”. În privința ieșirii la Marea Adriatică a lansat două ipoteze mai aproape de realitate față de cele ale lui Brociner:

a) se rectifică granița Albaniei și se întinde până la Niș și Uskub, deoarece majoritatea absolută a populației fiind albanezi și turci vor opta pentru Albania;

b) să se creeze autonomia Macedoniei, care să se întindă până la granițele ei naturale (până la Niș).

În ambele ipoteze Albania sau Macedonia intrau sub protectoratul României (asigurată de linia ferată Gruia – Salonic sau Gruia – Valona). Pentru a obține sprijinul populației din Macedonia, unele grupuri fiind desconsiderate (turci, albanezi, evrei, aromâni, greci) ar trebui instaurat un regim cantonal (ca în Elveția) și să fie scutită de contribuții militare. „În acest caz – a încheiat M.O. – toate elementele macedonene vor lupta pentru acest proiect și renumele României, având ascendență în Balcani în urma înțelegerii politice duse de conducătorii țării, ajutorul intern va fi asigurat, rămânând ca țara românească să-și asigure sprijinul extern”. Brociner a rămas pe gânduri, căci n-avea indicații de a răspunde sau reacționa la planuri alternative. Și-a informat un superior din România – Roselius – care a respins planul agentului român și a venit cu o contrapropunere surprinzătoare: „ieșirea Austriei la Salonic prin cursul râurilor Moravia și Vardar”. M.O. a înregistrat inedita propunere, a raportat la DPSG și a așteptat noi instrucțiuni în caz. Instrucțiunile au fost de a monitoriza presa filogermană din București și să lase baltă proiectele irealizabile emenate din mințile înfierbântate.

„ONG”-uri de epocă...

La 29 iulie 1915 agentul de siguranță nr. 242 informează dintr-o sursă „demnă de încredere”¹⁴ că Henri Isvoranu (nepotul lui Alexandru Marghiloman), domiciliat în strada Inginerilor nr. 3 și redactorul publicației „La Politique”, se află într-o strânsă legătură cu secretarul Legației germane din București. Cei doi ar fi pus la cale înființarea Ligii Populare, iar dintre membrii

¹⁴ ANIC, fond DPSG, dosar 1304/1915, f. 3.

acesteia Isvoranu alegea pe cei mai destoinici și îi recomanda Legației „pentru diferite interese”. Activitatea acestora nu era cunoscută, însă era remunerată cu 150 lei/lună. Peste mai puțin de două luni, la 13 septembrie 1915, agentul nr. 286 a raportat despre întrunirea Ligii Populare, care a avut loc în ziua precedentă la sala Locomotiva din Calea Griviței nr. 213. A fost prezidată de Henri Isvoranu și au asistat circa 200 de persoane, majoritatea lucrători din atelierele CFR și agenți electorali conservatori. La tribună a luat cuvântul poetul și publicistul Oreste, fost la cotidienele „Adevărul” și „Dimineața”, „care căuta să scoată în relief persoana dlui Marghiloman și să afunde pe dl Take Ionescu”. În discursul său, Isvoranu l-a criticat pe naționalistul Drumarul afirmând că „a venit cu opinci și acu este plătit cu 500 lei pe zi”. A folosit o figură de stil atunci când a afirmat că Drumarul luptă sub un anumit steag și a arătat participanților o bancnotă de 10 ruble.

Dar a venit și vremea scadenței. Vremea în care faptele au luat locul vorbelor. În luna octombrie 1916 Biroul Special Militar de pe lângă Legația Franței la București a trimis la DPSG un material cu indivizi identificați ca suspecti. Agenții francezi din România au constatat că Isvoranu, domiciliat în strada Cezar Bolliac (fostă Inginerilor) nr. 3, fost redactor la „La Politique” cu un salariu de 120 lei/lună, a devenit din august 1914 „unul din agenții militanți principali ai politicii germanofile din România”. A organizat toate manifestările ostile Antantei și „un adevărat pelerinaj, toți bătașii și agenții în solda germanilor veneau să primească instrucțiuni de la Isvoranu”. Acesta avea și un om de încredere – Valerian Ionescu – cu care a discutat intens organizarea acțiunilor anti-antantiste chiar și după intrarea României în război. Dubiile francezilor aveau în vedere lăsarea în libertate a lui Isvoranu. La 15 august 1916 acesta n-a fost arestat deoarece era locotenent în rezervă și s-a prezentat la unitatea sa (Regimentul 4 Roșiori) imediat după mobilizare. În timpul campaniei din 1916 locotenentul Isvoranu s-a aflat la Depozitul de remontă nr. 2 și la Batalionul de specialități, „de unde a dezertat la inamic. A fost judecat în contumacie de Curtea Marțială și condamnat la moarte.

Să rămânem în aceeași zonă și să facem lumină asupra lui... Drumarul, cel criticat de Isvoranu la 12 septembrie 1915. O poveste fascinantă și teribil de încâlcită, păcat doar că arată, din nou, scăderile morale ale celor care în vremuri tulburi ies în față și se bat cu pumnul în piept, însă la un moment dat arama iese la iveală și, în cazul lor, e doar spoială. Pe numele său Vasile E. Moldovan,

acesta s-a născut în 1881 în Ardeal și a cochetat de tânăr cu jurnalismul și poezia. [...] Vasile devine colaborator la „Tribuna” (până în 1903), „Foaia poporului” din Sibiu și „Libertatea” din Orăștie, dar și redactor la „Orizontul” din Cluj. În perioada 1903-1904 este implicat în două procese de presă „răsunătoare”¹⁵, la finalul cărora este condamnat la 10 luni de închisoare. La recomandarea prietenilor pleacă în SUA, unde în septembrie 1908 devine directorul ziarului „Românul” din Cleveland și editează o broșură de promovare a românismului („Ce am aflat aici? Ce este astăzi? Ce nădăjduim acum? Câteva cuvinte”, Cleveland, O, 1909). După câțiva ani revine în România și se stabilește la București (1912), unde începe să publice articole favorabile Antantei cu numele Vasile Drumar. În opinia unui contemporan, Vasile Moldovan-Drumar era „un om extrem de îndrăzneț, un aventurier ce, după ce a cutreierat America să-și găsească un locșor pe care să-și câștige pâinea și, negăsindu-l, s-a reîntors în România unde, când în poliția secretă, când controlor la tramvaie, aștepta vremuri mai bune”¹⁶. Ocazia a venit o dată cu izbucnirea războiului european. S-a autoerijat în fruntea unei bande care împiedica publicațiile pe care el le considera nedemne a fi difuzate pe piață. S-a stabilit la Hotel Imperial și a fondat Garda Demnității Naționale, considerată „o ceată de derbedei și de politicieni care, alipindu-se refugiaților din Ardeal și Bucovina, vor să ne împingă și pe noi în groaznicul măcel care a cuprins întreaga Europă”¹⁷. Din arsenalul Gărzii nu lipseau actele provocatoare la adresa reprezentanților diplomați ai Puterilor Centrale la București. Drumar avea notorietate și susținere publică, așa încât autoritățile se fereau de a lua măsuri publice împotriva sa. La comemorarea lui Mihai Viteazu de către studenții din București, eveniment petrecut la statuia voievodului, au susținut „cuvântări înflăcărâte”¹⁸ Banu, V. Moldoveanu, D. Moldoveanu (bucovinean) și V. Drumar (ardelean). Totuși, la 29 august 1915 a fost reținut de poliție după ce în dreptul Teatrului Național a luat de la un vânzător de ziare câteva numere din „Ziua” și „Moldova” și le-a rupt. Vânzătorul a cerut plata ziarelor, Drumar

¹⁵ Cornelia Bodea, *Correspondența lui Nicolae Iorga cu români americani*, în „Revista de Istorie” tom 36, nr. 5, mai 1983, p. 513.

¹⁶ Vasile Th. Cancicov, *Impresiuni și păreri personale din timpul războiului României. Jurnal zilnic 13 august 1916 – 31 decembrie 1918*, București, Atelierele societății „Universul”, 1921, p. 95.

¹⁷ ANIC, fond DPSG, dosar 1304/1915, f. 10.

¹⁸ „Gazeta Ilustrată”, 29 august 1915, p. 4.

a vrut să ofere mai puțin, scandalul a izbucnit și s-a finalizat la Circa 12 Poliție, unde scandalagiul a fost «cazat» peste noapte. [...]

Considerând că acțiunile sale provocatoare au depășit «linia roșie», s-a luat decizia unei atenționări ceva mai drastice. Într-o noapte a fost bătut soră cu moartea de câțiva „adversari”, cel mai probabil agenți de siguranță sau indivizi tocniți de aceștia. Revenit din convalescență și-a reluat scandalurile zilnice, fapt care a condus în cele din urmă la o altă arestare a sa și a acoliților. [...] Ceva mai târziu DPSG a constatat că individul primea bani de la reprezentanții Puterilor Centrale. În celebrul raport Günther privind plăți către diferite persoane sau publicații pentru susținerea cauzei Puterilor Centrale, amicul Drumaru figura cu 80.000 lei, ceea ce îl situa antepenultimul, mai puțin decât el primind publicațiile „Libertatea” (40.000 lei) și „Dreptatea” (24.000 lei)¹⁹. [...]

La 14 august 1916 a fost arestat și depus la fortul Domnești, însă eliberat de armatele germano-austro-ungare. [...] Nu rezultă că ar fi avut de suferit după 1918 pentru atitudinea sa duplicitară din perioada neutralității. A decedat la 25 decembrie 1924 în Turda [...].

*

Aceste schimbări de patronat, linii redacționale și convingeri, mai ales la jurnaliști de renume, au afectat încrederea cititorilor în presă. Acest pericol a fost sesizat de Nicolae Iorga, care a analizat acest fenomen chiar în timpul evenimentelor, valabil nu numai atunci, dar și în alte perioade din istoria națională: „... ceea ce demoralizează e fenomenul ce se petrece cu aceste ziare ale noastre, ale căror schimbări la față arată tuturora un singur lucru: că, în ce privește pe acei care pretind a învăța o societate întreagă, convingerea e un lucru susceptibil de atâta prefaceri încât renunți să le mai cauți motivul. Renunți de dezgust. Iar acele mii de cititori care au crezut totul ajung a nu mai crede nimic, a întinde asupra oricărei acțiuni o suspiciune, cum asupra oricărui lucru ajung a întinde o bănuială. Și nu poate fi o mai grea boală a unei societăți decât aceea pe care ne-o dă presa noastră”²⁰.

¹⁹ Ion Rusu-Abrudeanu, *România și Războiul Mondial. Contribuțiuni la studiul istoriei războiului nostru*, Editura Librăriei Socec&Co, 1921, București, p. 485.

²⁰ Nicolae Iorga, *Războiul nostru în note zilnice*, vol. I, op. cit., p. 193.

OPOZIȚIA OAMENILOR DE CULTURĂ FAȚĂ DE REGIMUL CEAUȘESCU

6. INFLUENȚE EXERCITATE DIN EXTERIOR

În numerele anterioare ale revistei noastre am publicat puncte de vedere referitoare la acțiuni interne care au determinat sau stimulat conduita opoziționistă a unor cetățeni români, inclusiv creatori de literatură și artă, față de regimul Ceaușescu. În acest context, am prezentat și strategiile externe ce vizau stimularea predispoziției contestatare și de revoltă a unor categorii de români.

Înainte de a trece efectiv la analiza opoziției oamenilor de artă și cultură, cred că este util să relev câteva **aspecte specifice mediului cultural**, atât în ce privește contextul intern, cât și referitor la premisele și acțiunile externe.

În plan intern, după liberalizarea pe care Nicolae Ceaușescu și-a asumat-o în 1965, cu impact direct și asupra mediului cultural, începând cu „Tezele din iulie 1971” s-a declanșat un proces în sens contrar, sporirea controlului politico-ideologic exercitat de partid asupra activității cultural-educative.

Ulterior, regimul Ceaușescu a introdus progresiv, prin lege, noi restricții și amputări ale drepturilor și libertăților cetățenești: rigori suplimentare în procesul de avizare a cererilor de călătorie în străinătate, interdicția de a stabili relații cu cetățeni străini și alte restricții persoanelor angajate cu acces la secrete de stat, controlul asupra aparatelor de multiplicare necesare reproducerii scrierilor și mașinilor de scris etc.

În plan extern, la începutul anilor '970, **S.U.A. și aliații lor din N.A.T.O.** au pus în acțiune o strategie complexă de subminare a regimurilor din Europa Centrală și de Est, precum și de destructurare a sistemului comunist condus de Moscova, rațiunile fiind de natură ideologică, dar mai ales economică, vizând accesul la resursele și piețele de desfacere din zonă.

În același timp, **în interiorul comunității comuniste central și est-europene** se acumulaseră tensiuni și conflicte interne, atât în plan doctrinar, cât și economic și strategic, care au condus la animozități și riposte din partea U.R.S.S., deoarece nu dorea să piardă controlul asupra sistemului.

În contextul măsurilor de reformare a socialismului lansate de Mihail Gorbaciov, **U.R.S.S.** a acționat, prin toate posibilitățile, pentru a determina liderii țărilor socialiste satelit să acționeze în aceeași direcție.

Relațiile României cu Uniunea Sovietică s-au deteriorat grav încă din august 1968, ulterior liderii de la Moscova căutând modalități de înlocuire a lui Nicolae Ceaușescu cu o persoană obedientă.

În același timp, mai ales după 1980, cercurile iredentiste și revizioniste din **Ungaria** și emigrația maghiară și-au intensificat acțiunile antiromânești pe tema unei presupuse încălcări a drepturilor și libertăților etnicilor maghiari din țara noastră, vizând, în final, redobândirea Transilvaniei.

O coordonată importantă a acțiunilor externe pentru subminarea și răsturnarea regimului Ceaușescu **a reprezentat-o stimularea atitudinii contestatare a oamenilor de cultură.** Explicația rezidă în impactul manifestărilor de opoziție al acestora, atât în interior, în ce privește capacitatea de influențare a altor categorii socio-profesionale, cât și în exterior.

Pentru realizarea acestui deziderat, **au existat strategii coerente pe termen mediu și lung** la nivelul organismelor implicate în subminarea și răsturnarea regimului Ceaușescu din toate cele trei direcții.

- **Strategia S.U.A. și a altor state N.A.T.O.** s-a axat preponderent pe o violentă campanie imagologică, în cadrul căreia postul de radio „Europa Liberă” i-a revenit un rol deosebit, contribuind substanțial la zdruncinarea din temelii a regimului de la București¹.

Detalii despre Radio „Europa Liberă”, obiectivele sale și raporturile cu C.I.A. am prezentat în analiza *Informarea și dezinformarea în perioada războiului rece: cazul Radio „Europa Liberă”*.²

Urmărind evoluția obiectivelor strategice ale „Europei Libere” față de România în general și oamenii de cultură în special, se pot trage concluzii cu privire la strategia de ansamblu a forțelor occidentale din spațiul N.A.T.O. implicate în subminarea și răsturnarea regimului Ceaușescu.

Începând din 1966, Departamentul de Stat și C.I.A. au dat orientări diferențiate pentru activitatea secțiilor naționale ale Radio „Europa Liberă” față de fiecare țară socialistă.

În 1967, s-a produs o schimbare de atitudine a „Europei Libere” în activitatea de influențare a tinerilor intelectuali români. Nu mai încearcă să-i convingă să rămână în Occident pentru a valorifica aceste cazuri în plan imagologic și a-i antrena în activități anticomuniste și antiromânești, ci îi

¹ Mihai Pelin, *Operațiunile Melița și Eterul. Istoria Europei Libere prin documente de Securitate*, Ed. Compania, 2007, p.13.

² „Vitrallii – Lumini și umbre” nr. 25, pp.135-140.

îndeamnă să se întoarcă în țară pentru a combate influența partidului comunist asupra vieții artistice și literare. Astfel s-a procedat cu pictorii Constantin Piliuță și Ion Nicodim în Franța, cu poetul Ioan Alexandru și criticul literar Nicolae Manolescu în R.F. Germania³.

În același an, în luna noiembrie, „Europa Liberă” a înființat două emisiuni în limba română, realizate de Monica Lovinescu („Teze și antiteze”) și Theodor Cazaban („Idei și fapte”) prin care se urmărea „închegarea treptată a unității dintre oamenii de artă și cultură din țară și emigrație într-un front comun împotriva ideologiei comuniste și a regimului din România”. În acest scop, conducerea „Europei Libere” își propunea să sugereze oamenilor de cultură din țara noastră să scrie lucrări care să nu concorde cu linia promovată de partid și guvern, vizând o subminare din interior a regimului comunist pe calea culturii⁴.

Dintr-un document al spionajului românesc⁵ rezultă că, după 1980, sub Administrația Carter, activitatea „Europei Libere” a cunoscut o nouă ofensivă și s-a concentrat, cu precădere, asupra unor probleme care se înscriau în sfera drepturilor omului. Totodată, emisiunile postului au căpătat o nouă orientare, care consta în „înlocuirea strategiei directe a răzvrătirii populare cu strategia indirectă a luptelor psihologice și ideologice împotriva socialismului”.

În acest context, «C.I.A. și organismele specializate ale Administrației și Congresului S.U.A. au primit aprobările necesare pentru finanțarea acțiunilor de disidență menite să ducă la „destabilizări” în statele comuniste și la „crearea de probleme politice interne” care ar slăbi sistemul social-politic din aceste țări și ar avantaja din punct de vedere politico-strategic S.U.A.».

Potrivit programului lansat în direcția stimulării și sprijinirii activităților contestatar-disidente, pentru România se vizau, în acea perioadă, ca obiective prioritare – spre deosebire de alte țări socialiste din zonă – înființarea de asociații „culturale”, muncitorești (sindicate) și inițierea de acțiuni care să conducă la recunoașterea oficială a existenței unei opoziții în țară cu privire la politica internă promovată de partid și de stat.

³ C.S.S. (Consiliul Securității Statului)/Direcția a III-a – *Notă din 2 februarie 1967*, apud Mihai Pelin, Op. cit., p. 69.

⁴ C.S.S./Cabinetul Președintelui – *Nota nr.27 privind activitatea Comitetului Național pentru “Europa Liberă”, din 8 februarie 1968*, apud C.N.S.A.S./SECURITATEA – Structuri/Cadre, Obiective și Metode, vol.2, Ed. Enciclopedică, București, 2006, pp. 255-257.

⁵ M.I./U.M. 0544 – *Scurt istoric privind “Europa Liberă”, din 20 septembrie 1980*, apud Op. cit., p. 497.

În baza orientărilor date, s-a acționat pe linia trimiterii în țară de cadre, agenți, emisari, sub diverse acoperiri, cu scopul de a contacta și atrage la activități contestatar-disidente persoane din diverse medii și profesii, acordându-se atenție celor reperate că ar fi predispuse să se angajeze la activități deschise, protestatare, de nesupunere față de regimul comunist.

O atenție specială a fost acordată, în continuare, la începutul anilor '80, scriitorilor apreciați cu poziție oscilantă, ca Dorin Tudoran, Nicolae Tertulian, Mircea Dinescu, Nicolae Manolescu, Samuil Druckman (Sami Damian) și alții, pe care îi incitau să activeze de pe poziții disidente în cadrul Uniunii Scriitorilor⁶.

Într-un document de analiză a activității colectivului cu competențe informative în mediile cultural-artistice din 1982⁷, se consemna că, față de perioada anterioară, Radio „Europa Liberă” a consacrat în emisiunile sale spații mai ample domeniilor culturale – de la sistemul editorial până la producția cinematografică sau mișcarea artistică de amatori – cu scopul de a demonstra promovarea de către partidul comunist a unei politici anticulturale. Totodată, s-a menținut constantă insistența postului de radio respectiv de a crea sau de a stimula contestatari ai politicii culturale din rândul oamenilor de litere, în vederea constituirii unui nucleu disident.

În anii 1984 și 1985, secția română a „Europei Libere” și-a extins emisiunile cu caracter anticomunist. Au devenit sistematice incitări la acțiuni disident-protestatare, acte de dezordine și manifestări de nemulțumire deschise, urmărindu-se crearea unei atmosfere de tensiune și instabilitate, instigarea populației la acțiuni contrare orânduirii comuniste⁸.

În ceea ce privește domeniile de artă și cultură, Radio „Europa Liberă” urmărea, în esență, următoarele obiective: «prezentarea denigratoare și calomnioasă a politicii culturale a partidului și statului; discreditarea ca „oportuniști fără statut” a creatorilor de opere ce reflectau realizările și idealurile societății socialiste; subestimarea valorilor reale ale literaturii și artei românești, concomitent cu prezentarea elogioasă a culturii occidentale, îndeosebi a creațiilor unor emigranți români cu poziție anticomunistă; incitarea

⁶ M.I./D.S.S./U.M. 0544 – *Nota referitoare la acțiuni ale „Europei Libere” și C.I.A. privind stimularea activității de disidență în România, din 14 octombrie 1981*, apud Op. cit., p.546.

⁷ M.I./D.S.S./Direcția I – *Raport de analiză al Serviciului 5 asupra activității desfășurate în anul 1982, din decembrie 1982*, apud Op.cit., p.580.

⁸ M.I./D.S.S./U.M. 0544 – *Documentar privind postul de radio “Europa Liberă”, din 26 septembrie 1984*, apud Op. cit., p. 546.

unor persoane din rândul intelectualilor din țară la manifestări protestatare și disidență; crearea unui climat de tensiuni, de rivalități și polemici în viața literar-artistică, în activitatea uniunilor de creație și a instituțiilor culturale românești; negarea existenței libertății de creație și prezentarea ostentativă a „decăderii” condiției social-profesionale a scriitorului și artistului în societatea socialistă, într-un climat de îndoctrinare politică, de izolare față de valorile spirituale europene și universale, dogmatism, uniformizare științifică, cenzurare a originalității și valorii artistice, revenire la practicile proletcultiste din anii 1950-1960 etc.».⁹

Vasta și intensă activitate de influență desfășurată de Secția română a „Europei Libere”, îndeosebi de subsecția culturală de la Paris condusă de Monica Lovinescu, urmărea crearea unui sentiment de culpabilitate scriitorilor români, acuzându-i de „conformism și docilitate excesivă față de autorități”, instigându-i la acte protestatare. Viza îndeosebi crearea unei disidențe în rândul intelectualității din țara noastră, mai ales a oamenilor de cultură și știință, care să constituie embrionul unei mișcări contestatare, a cărei evoluție să genereze acte de protest public față de politica culturală a regimului și, în final, să se ajungă la negarea socialismului, în ansamblul său – politic, ideologic și social-economic. În acest scop, Monica Lovinescu și alte persoane din emigrație sau din alte cercuri din exterior ostile regimului de la București au promovat și permanentizat contacte cu oameni de artă și cultură din țară cunoscuți cu atitudini și comportări potrivnice deschise ori cu poziție neangajată. Acestora li se făcea o propagandă favorabilă în emisiunile „Europei Libere” și li se facilita obținerea unor burse pentru studii și documentare în Occident, publicarea unor lucrări literare, primirea unor invitații sau ajutoare materiale¹⁰.

Cum era de așteptat, în activitățile de subminare a regimului comunist din România s-au implicat activ mulți oameni de cultură din emigrație. Cea mai activă grupare a emigrației a fost aceea care gravita în jurul subsecției din Paris a Radio „Europa Liberă”. Membrii acestei grupări – denumită în documentele Securității **„Grupul de la Paris”** – erau întâlniți în mai toate acțiunile ostile regimului de la București desfășurate sub egida CIEL, a Pen-Clubului francez sau organizate de „L'Alternative”.

⁹ M.I./D.S.S.- *Notă privind activitatea unor asociații culturale din străinătate cu preocupări ostile R.S.România, din 28 august 1984*, apud Mihai Pelin, Op. cit., p. 597.

¹⁰ M.I./D.S.S. – *Notă din 15 aprilie 1981*, apud S.R.I./Cartea Albă a Securității, vol.5 – Istorie literare și artistice, 1969-1989, Ed. Presa Românească, București, 1996, doc. 222.

- Comitetul Intelectualilor pentru o Europă a Libertăților (CIEL)_era o organizație implicată în susținerea mișcărilor contestatate din țările socialiste, al cărei președinte, dramaturgul Eugen Ionescu, lansase un apel la „boicot” cultural împotriva României, solicitând intelectualilor europeni să întrerupă orice contact sau călătorie în țara noastră.

- Pen-Clubul francez a anunțat, la 28 mai 1980, crearea unui premiu special ce urma să fie acordat anual de un juriu condus de Eugen Ionescu „unui scriitor din țările unde libertatea de opinie era încălcată, reprezentativ din punctul de vedere al libertății de gândire și exprimare”.

- Revista franceză „L'Alternative”, care avea în colegiul de redacție emigranți din țările socialiste, între care românii Paul Goma, Mihnea Berindei și Alain Herskovics-Paruit, organiza mitinguri, simpozioane, colocvii și desfășura sistematic veritabile campanii propagandistice împotriva statelor socialiste.

În luna mai 1980, a fost constituit la Paris un **«grup de acțiune al „Europei Libere” pentru Franța»**, care își propunea o mai mare coordonare a activităților de contactare și racolare a oamenilor de artă și cultură aflați temporar la Paris. Din acest „grup de acțiune” făceau parte Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Sanda Stolojan, Paul Goma, Virgil Tănase, Theodor Cazaban, George Banu, Mihai Corné și Mihnea Berindei¹¹.

În desfășurarea acțiunilor sale, „Grupul de la Paris” a colaborat cu **organizații având preocupări similare**, între care: Mișcarea pentru independența Europei, din conducerea căreia făcea parte și un membru al grupului; Asociația pentru sprijinirea intelectualilor din Europa de Est, care acorda burse de studii, specializare și documentare oamenilor de artă și cultură din țările socialiste în scopul influențării ideologice; Fundația pentru întrajutorarea intelectualilor europeni, care, beneficiind de fonduri americane, acorda burse de studii și ajutoare materiale disidenților din țările socialiste.

Informații complementare privind constituirea și componența „Grupului de la Paris”, strategia, mijloacele și modalitățile de acțiune, conexiunile cu serviciile secrete străine, lumini și umbre în activitatea desfășurată de acesta și reacția Securității am publicat într-un documentar distinct¹².

În acțiuni concrete de stimulare a atitudinii contestatate a oamenilor de artă și cultură, **au fost implicate atât instituții oficiale ale statelor N.A.T.O.**

¹¹ M.I./U.M. 0544 – *Scurt istoric...*, C.N.S.A.S./SECURITATEA ..., p. 500.

¹² „Grupul de la Paris” în *Vitralii – Lumini și Umbre* nr. 4, pp.71-84 și *Apărarea Ordinii Constituționale – perspectiva unui ofițer de informații*, Ed. Paco, 2016, pp.195-208.

(servicii de informații, ministere de externe, instituții culturale, posturi de radio), **cât și organizații ale societății civile** (mediatice, culturale, drepturile omului etc.).

În ce privește **implicarea serviciilor de informații străine** se impun **câteva comentarii**.

Întrucât documentele informative privind activități pure de spionaj sunt încă secretizate, nu voi face referiri la implicarea concretă a serviciilor de informații străine decât în măsura în care aspectele respective se regăsesc în documente ale Securității care au fost date publicității. Oricum, este evident că, în perioada analizată, **serviciile de informații ale S.U.A. și altor state N.A.T.O. vizau în România**, ca și în alte țări socialiste europene, pe lângă secrete strategice de factură politică, economică și militară, și **culegerea de date care să alimenteze propaganda împotriva regimului Ceaușescu, influențarea și sprijinirea atitudinii contestatare și de opoziție a unor persoane sau grupuri**. În acest context, operațiunea „Meditația Transcendentală”, inițiată în țara noastră, la începutul anilor '80, de soții Stoian din emigrație, suspectați de relații cu serviciile de informații britanice, poate fi considerată o primă etapă dintr-o acțiune mai complexă de influență vizând crearea unor nuclee de opoziție, întrucât majoritatea celor peste 150 de intelectuali vizați nu prezentau interes informativ pentru vreun acces la secrete de stat.

În documentele Securității se găsesc numeroase referiri la faptul că, **la conducerea postului de radio „Europa Liberă” și a mai multor instituții culturale sau civice** implicate în subminarea regimurilor socialiste din Europa Centrală și de Est, **se aflau cadre sau agenți ai C.I.A. și ai altor servicii de informații occidentale**. Spre exemplu, subsecția de la Paris a „Europei Libere”, condusă de Monica Lovinescu, era coordonată de americanul James Edwards, cunoscut că aparținea de C.I.A.¹³. De asemenea, Fundația pentru întrajutorarea intelectualilor europeni, cu sediul la Paris, îl avea la conducere pe Pierre Emmanuel, cadru C.I.A.¹⁴

Și implicarea unor **intelectuali din emigrație** în zona atitudinii militante împotriva regimului Ceaușescu a fost pusă în legătură cu activitatea serviciilor secrete occidentale, care au acționat în baza scenariului comun pentru înlăturarea comunismului. Astfel, despre Paul Miron, fost legionar și

¹³ M.I./D.S.S./U.M. 0544 – *Scurt istoric ...*, apud C.N.S.A.S./SECURITATEA ..., p. 500.

¹⁴ M.I./D.S.S./U.M. 0544 – *Notă-sinteză privind unele instituții și organizații din străinătate ...*, Op. cit., p. 514.

condamnat politic, profesor de limbi romanice la Universitatea din Freiburg, R.F. Germania, care venea în contact cu mulți oameni de cultură din țară și vizita deseori România în deceniile șapte, opt și nouă, se consemna într-un document al Securității că, atât el cât și soția sa, s-ar fi aflat în contactul serviciului de informații vest-german¹⁵.

Cum este lesne de înțeles, **cele mai multe conexiuni cu serviciile de informații străine sunt invocate la adresa diplomaților** care au frecventat mediile oamenilor de cultură din țara noastră. Referiri de acest gen s-au făcut, în documentele Securității publicate, la adresa multor diplomați occidentali care au fost la post în România în anii '970 - '980, îndeosebi de la reprezentanțele diplomatice, consulare și culturale ale S.U.A., Franței, Marii Britanii, R.F. Germania, Olandei, Belgiei.

Interesant de consemnat este faptul că în ultimii 2-3 ani înainte de decembrie 1989, pe lângă diplomații cu sarcini informative (cadre acoperite sau agenți), s-au implicat în acțiuni de influențare și sprijinire a opozanților și a altor oameni de cultură cu potențial contestatar, majoritatea diplomaților, inclusiv unii ambasadori. De notorietate este cazul ambasadorului olandez Coen Stork, care invita la acțiuni protocolare sau private scriitori și alți oameni de cultură cu poziție contestatară deschisă, prelua și transmitea în străinătate materiale de protest sau mesaje privind situația acestora, conducea la domiciliile lor ziariști străini pentru interviuri etc. În condițiile în care unii dintre aceștia nu au mai putut participa la acțiuni protocolare datorită măsurilor întreprinse de autorități, Coen Stork se deplasa la domiciliile lor, folosind deseori bicicleta în locul autoturismului oficial¹⁶.

Lista diplomaților cu asemenea preocupări surprinși de structurile informative ale D.S.S. în ipostaze de acest gen este lungă. Unii vor fi menționați când voi face referiri la acțiuni concrete în care s-au implicat.

De legături cu serviciile de informații au fost suspectați și **alți cetățeni străini**, care au venit în țara noastră ca ziariști, lectori, doctoranzi, turiști etc. și au acționat pentru culegerea de date privind opoziția intelectuală față de regim, cât și în scopul stimulării și/sau sprijinirii atitudinii contestatare a unor oameni de cultură.

¹⁵ M.I./D.S.S./U.M. 0544 – *Fișă personală privind pe Paul Miron*, din 13 martie 1975, apud Mihai Pelin, Op. cit., pp. 624-625.

¹⁶ Detalii în documentele informative ale Contraspionajului român incluse în volumul *Dosarul de securitate al unui ambasador: Coen Stork*, Ed. Humanitas, 2013.

În ce privește pe **mulți activiști anticomuniști și ziariști străini** sosiți în țară în ultimii ani înainte de decembrie 1989, pentru a intra în contact direct cu opozanți ai regimului, frapa faptul că **dispuneau de o pregătire specială**, care ținea de arsenalul serviciilor secrete. Unii veneau sub nume false, se informau de la ambasadele țărilor lor cu privire la situația opozanților și apelau la curierul diplomatic pentru scoaterea din țară a materialelor realizate sau obținute de la aceștia. Pentru a scăpa de eventualul control al Securității, se retrăgeau seara la hotel, simulau că se culcă și plecau să contacteze opozanți după miezul nopții, mizând pe suspendarea măsurilor de filaj pe timp de noapte.

Paleta acțiunilor serviciilor de informații și a grupărilor anticomuniste din Occident pentru stimularea atitudinii contestatatoare a oamenilor de cultură români **a fost deosebit de bogată și diversă**. În cele ce urmează, voi prezenta **principalele modalități folosite în acest scop**, care se regăsesc în documente informative din epocă publicate între timp.

a) **Identificarea oamenilor de cultură români cu potențial contestatar la adresa regimului comunist**. Această activitate a reprezentat în mod evident punctul de pornire și a stat îndeosebi în sarcina serviciilor de informații și a unor organisme de genul celor pentru apărarea drepturilor omului.

Când mă refer la potențialul contestatar am în vedere convingeri politice anticomuniste, precum și nemulțumiri și frustrări de ordin personal (loc de muncă, locuință ș.a.) și profesional (dificultăți în publicarea creației proprii și/sau în efectuarea unor călătorii în străinătate, sentimentul marginalizării etc.). La acestea se puteau adăuga și nemulțumiri de ordin etnic, religios ori de altă natură (interdicții de a practica yoga, meditația transcendențială ș.a.).

b) **Asigurarea unei mediatizări favorabile în străinătate a creației literar-artistice sau a conduitei civice**.

Principalele instrumente folosite în acest scop au fost emisiunile postului de radio „Europa Liberă” de la München, dar mai ales ale subsecției culturale de la Paris. Active în acest sens au fost și „Vocea Americii”, „B.B.C.” și, uneori, „Deutsche Welle”.

Aprecierea valorii artistice a unor creatori din România nu avea la bază câtuși de puțin criterii estetice, ci se raporta exclusiv la atitudinea ce o adoptau aceștia față de orientările și linia politică a partidului în domeniul culturii¹⁷.

Oamenii de cultură care nu se aliniau orientărilor ideologice erau apreciați și încurajați, în timp ce ceilalți erau etichetați drept „conformiști sociali în slujba marxismului”.¹⁸

Într-un document informativ al Securității figurează un număr de 89 nume de oameni de cultură elogiați în emisiunile Radio „Europa Liberă” până în 1982, cu precizarea că singurul criteriu de selecție a acestora îl constituia faptul că, în creațiile lor, postul respectiv de radio găsea și cita frecvent argumente pentru ideile anticomuniste ce le promova.¹⁹

Această listă lungă, care amestecă personalități cunoscute ca creatori de literatură și artă mai puțin familiari marelui public, majoritatea bucureșteni, dar și clujeni, ieșeni, timișoreni etc., are totuși o dominantă: nu lipsește mai niciun om de cultură care s-a remarcat, cât de cât, prin poziția contestatară față de regim.

c) Contactarea pe timpul călătoriilor în străinătate în scopul exploatării informative, al incitării la acțiuni contestatar-protestatare și al facilitării de întâlniri cu mijloace de informare în masă pentru adoptarea unor poziții publice de această factură.

Cei mai implicați în acest plan erau angajații din sectorul operativ al postului de radio „Europa Liberă”, fiecare dintre aceștia având sarcina să contacteze români aflați temporar în Occident, dispunând de fonduri pentru a le acorda mese și unele atenții, în vederea obținerii de informații și a atragerii lor în acțiuni viitoare. Cel contactat primea numărul de telefon și adresa angajatului respectiv, unde să-l caute la o nouă vizită, pentru a fi menținut în legătură și cultivat în continuare.²⁰

În ce-i privește pe oamenii de artă și cultură, cei mai laborioși în realizarea unor asemenea contacte au fost Monica Lovinescu, soțul său Virgil Ierunca, și alți membri ai „Grupului de la Paris”. Monica Lovinescu și Virgil Ierunca nu acționau în calitate de angajați ai „Europei Libere”, ci ca oameni de

¹⁷ M.I./D.S.S./Direcția I – *Raport de analiză a muncii informative desfășurată în anul 1986 în problemele “artă-cultură”...*, din 23 decembrie 1986, apud C.N.S.A.S./SECURITATEA..., pp.691-692.

¹⁸ M.I./U.M. 0544 – *Scurt istoric...*, apud Op. cit., p.500.

¹⁹ M.I./D.S.S./Grupa “Eterul” – *Notă din 1982*, apud Mihai Pelin, Op. cit., pp.88-89.

²⁰ M.I./D.S.S./U.M. 0544 – *Notă raport privind canalele folosite de “Europa Liberă” în obținerea de date despre țara noastră, din 18 iunie 1979*, apud Mihai Pelin, Op. cit., p. 210.

cultură preocupați de realizarea unor „schimburi de opinii”. În contextul acestei strategii, folosind relațiile de care dispuneau și posibilitățile „Europei Libere”, ei încercau să-i stimuleze pe unii dintre cei contactați la adoptarea unor poziții contestatatoare față de regimul Ceaușescu prin oferirea de burse, bani, condiții de cazare, acces la diverse instituții de cultură și alte facilități²¹.

În Jurnalul său,²² în care în anii '80 făcea consemnări aproape zilnic, Monica Lovinescu devoalează oamenii de cultură din România pe care îi întâlnea sau chiar găzduia pe timpul călătoriilor la Paris. Din lectura acestor adnotări personale rezultă cu claritate care erau principalele surse de informare ale soților Monica Lovinescu și Virgil Ierunca din mediul cultural din țară, genul de aspecte care îi interesau (acțiuni publice de protest și alte aspecte utile pentru acțiunile imagologice împotriva regimului de la București), modalitățile de sprijinire a celor cu atitudine contestatară deschisă, strategia de ansamblu vizând declanșarea unei mișcări contestatar - disidente în rândul creatorilor de literatură și artă. Jurnalul Monicăi Lovinescu clarifică și completează multe din informațiile structurilor interne și externe ale Departamentului Securității Statului, constituindu-se astfel într-o sursă importantă de documentare pentru cercetătorii fenomenului opoziției oamenilor de artă și cultură în anii '980.

d) Acordarea sau facilitarea obținerii de invitații, burse de documentare sau specializare și ajutoare materiale din partea unor instituții din străinătate.

În afară de organisme de stat de genul U.S.I.A. la americani, Consiliul Britanic la englezi, D.A.D. la germani, în Occident a funcționat o veritabilă rețea de instituții și organizații, unele create de serviciile de informații ca modalități de acoperire, cu care Radio „Europa Liberă” coopera pe linia organizării unor acțiuni împotriva regimului Ceaușescu. Dintre acestea menționăm:

- Fundația pentru întraajutorarea intelectualilor europeni, cu sediul la Paris, care acorda burse de documentare și ajutoare bănești, variind între 1.500-3.000 de franci unor intelectuali din țările socialiste care călătoreau în străinătate. Annette Laborey, secretara acestei fundații, și Rosaline Chenu (originară din România), la sugestia Monicăi Lovinescu, ofereau abonamente la diverse publicații, burse, ajutoare bănești unor oameni de cultură din România, aflați în atenția „Europei Libere”.

²¹ M.I./D.S.S./*Fișă personală privind pe Monica Lovinescu, din 4 aprilie 1977*, apud Op. cit., p. 161.

²² Monica Lovinescu, *Jurnal*, vol.I-IV, Ed.Humanitas, 2003.

- Organizația internațională a Pen-Cluburilor, cu filiale în principalele țări occidentale, a fost folosită intens de C.I.A. și postul de radio „Europa Liberă” pentru a atrage scriitori din România și alte țări socialiste, în scopul determinării acestora să rămână în străinătate sau al angrenării în activități ostile regimurilor comuniste din țările lor. Mai active în ce-i privește pe scriitorii români au fost filialele din Franța și Germania.

Sume importante de bani acorda și „Europa Liberă” pentru materialele cu conținut contestatar difuzate pe post. Semnificativ este cazul scriitorului Paul Goma, căruia i s-au acordat sume consistente pentru difuzarea în serial, în perioada 1974-1976, a înregistrării pe bandă, în lectură proprie, a romanelor sale „Ușa” și „Gherla”.²³

Lista creatorilor de literatură și artă români care au primit invitații și/sau burse de documentare și specializare în Occident de la asemenea asociații și organizații în anii '970 și '980 este lungă, pe ea figurând și numele scriitorilor Paul Goma, Dumitru Țepeneag, Virgil Tănase, Dorin Tudoran, Dan Culcer, Nicolae Breban, Ion Negoitescu.

Asupra beneficiarilor unor invitații, burse și ajutoare de acest gen se exercitau influențe pentru ca la întoarcerea în țară să acționeze pentru subminarea politicii culturale a regimului.

e) Sprijinirea publicării în străinătate a creațiilor proprii respinse în țară ori care, datorită conținutului, nu ar fi putut trece de rigorile cenzurii.

„Grupul de la Paris” a colaborat în acest sens cu editurile pariziene „Gallimard”, „Flammarion” și „Albatros”, care aveau în program publicarea unor cărți ale disidenților din țările socialiste. Pe această filieră a fost perfectată editarea romanelor lui Paul Goma „*Ostinato*”, „*Ușa*” – respinse de la publicare în țară, în 1974, și „*Gherla*” – scris în timpul șederii la Paris, în 1976, toate la „Gallimard”, precum și a cărții lui Virgil Tănase intitulată „*Portret de om cosind în peisaj marin*” – respins în România, în 1972 – la „Flammarion”.

De asemenea, lucrări literare ale unor scriitori cu poziție contestatară au fost incluse în reviste occidentale cu un asemenea program. Astfel, în anul 1984, Virgil Ierunca a publicat în „*L'Alternative*” o „antologie a poeziei contestatare”, care cuprindea creații ale mai multor poeți români, între care

²³ M.I./Direcția Cercetări penale, *Declarația din 8 aprilie 1977*, apud S.R.I./Cartea Albă a Securității, vol.5 – Istorie literare..., doc.97.

Mircea Dinescu, Ștefan Augustin Doinaș, Leonid Dimov, Geo Dumitrescu și Ileana Mălăncioiu²⁴.

Un rol deosebit în acest sens au avut două reviste scoase de cercuri ale emigrației române cu sprijin american, care aveau ca obiectiv stimularea scriitorilor cu poziție contestatară din țările socialiste prin publicarea lucrărilor interzise de cenzură. Este vorba de „Cahiers de l'Est”, înființată în 1974, care a avut ca redactor-șef pe prozatorul Dumitru Țepeneag, și „Agora”, apărută la New-York în 1985, al cărei redactor-șef era poetul Dorin Tudoran.

f) Punerea în contact a unor oameni de cultură din țară cu organe de presă din străinătate în vederea mediatizării problemelor pe care le aveau în România și a poziției lor contestatare.

Cu asemenea activități au fost semnalate atât servicii de informații occidentale, cât și grupări anticomuniste din emigrație.

Exemplele și în acest sens au fost numeroase. Voi prezenta doar câteva, la multe altele urmând să fac referiri pe parcursul acestei analize.

- În septembrie 1971, Dumitru Țepeneag - aflat temporar în Franța, unde intrase în legătură cu Monica Lovinescu - l-a trimis în țară pe ziaristul american John Vinocour, corespondentul Associated Press la Paris, pentru a-i lua un interviu lui Paul Goma despre condițiile în care trăia și își desfășura activitatea.²⁵

- În 1977, la recomandarea „Grupului de la Paris”, corespondentul Agenției France Presse pentru țările din Estul Europei s-a deplasat la București și i-a luat un interviu lui Dorin Tudoran, deosebit de critic la adresa regimului.²⁶

- În vara anului 1987, lectorul francez Thomas Bazin de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, suspectat a fi agent al serviciilor de informații franceze, a facilitat contactarea și luarea unui interviu scriitorului Dan Petrescu de către un ziarist de la „Libération”.²⁷

g) Mediatizarea atitudinilor contestatare și de protest ale unor oameni de cultură din țară și organizarea unor acțiuni de sprijin din exterior.

Pentru potențarea efectului unor asemenea atitudini sau acțiuni, mulți dintre autorii acestora comunicau din timp în străinătate intențiile lor. În cazul

²⁴ Securitatea municipiului București – *Notă din 6 februarie 1984*, apud Op. cit., doc. 328.

²⁵ M.I./D.S.S. – *Notă din 21 noiembrie 1988*, apud S.R.I./Cartea Albă a Securității, vol. 5 – Istorie literare..., doc. 465.

²⁶ M.I./D.S.S./Direcția I – *Raport de analiză a muncii informative desfășurate în anul 1983 în problema „Artă-cultură”*, întocmit în decembrie 1983, C.N.S.A.S./SECURITATEA..., p. 615.

²⁷ *Europa sau Basarabia*, interviu luat lui Dan Petrescu de Cristophe Barreyre, apud „SCÂNTEIA – Jurnalul României 2009 – Acum douăzeci de ani”, nr. 42, 17.02.2009.

unor memorii sau „scrisori deschise” adresate conducerii superioare a statului român ori unor organisme internaționale, erau transmise copii la „Europa Liberă” sau la alte puncte de sprijin din Occident.

Semnificativ, în acest sens, este modul cum s-a procedat în cazul acțiunii inițiate la începutul anului 1977 de a se strânge semnături pe un protest destinat viitoarei Conferințe pentru securitate și cooperare în Europa de la Belgrad, în care era acuzată nerespectarea drepturilor omului în România. Textul protestului respectiv – ajuns la „Europa Liberă” – fusese redactat de pictorul Sergiu Manoliu din București împreună cu mama sa, și purta câteva semnături între care și cea a lui Paul Goma. Pentru a spori impactul acestei acțiuni, strategii de la „Europa Liberă” au atribuit textul, în mod diversionist, lui Paul Goma și au îndemnat intelectualii români să se ralieze acțiunii. În perioada în care Paul Goma a fost reținut pentru cercetări (1 aprilie – 6 mai 1977), în străinătate au fost organizate mai multe acțiuni de susținere a acestuia.

În septembrie același an, Goma i-a cerut lui Marie France Ionesco – fiica lui Eugen Ionescu, membră a „Grupului de la Paris” – să anunțe „Europa Liberă” că autoritățile române îl împiedică să plece în Franța pentru a onora invitația Pen-Clubului francez și că este hotărât să declare greva foamei dacă până la 1 octombrie nu i se va aproba plecarea, aspecte mediatizate la 22 septembrie.²⁸

Similar a procedat și Dorin Tudoran. Conform consemnărilor Monicăi Lovinescu în Jurnalul personal, la 11 iunie 1982 a primit un mesaj de la acesta prin care solicita să facă ceva deoarece nu i se dă viză, nu mai are nici carnet de partid, la reuniunea Pen-Clubului de la Londra a fost trimis altcineva să-l „scuze”. Ulterior, la 28 februarie 1983, Virgil Ierunca a decis să-l convingă pe Vlad Georgescu (directorul Secției române a „Europei Libere” – n.a.) să consacre mai multe emisiuni lui Dorin Tudoran, întrucât „vrea să treacă la acțiunea decisivă”.²⁹

i) Facilitarea obținerii unor locuri de muncă în străinătate oamenilor de cultură care au plecat din țară după inițierea sau participarea la acțiuni publice de protest.

Din rațiuni de spațiu editorial, voi prezenta doar câteva cazuri:

- Dumitru Țepeneag, primul om de cultură care a contestat public politica culturală a regimului Ceaușescu, rămas ilegal la Paris în ianuarie 1974, după doar

²⁸ Ministerul de Interne – *Raport din 27 septembrie 1977*, apud S.R.I./Op. cit., doc.116.

²⁹ Monica Lovinescu, *Jurnalul, 1981-1984*, p.106 și p.182.

câteva luni, în septembrie, cu sprijinul soților Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, a fost numit redactor-șef al nou-înființatei reviste „Cahiers de L'Est”.

- Dorin Tudoran, ajuns în S.U.A. în 1985, după ce – urmare a acțiunilor de opoziție deschisă inițiate – i s-a aprobat cererea de emigrare împreună cu familia, a fost desemnat redactor-șef al revistei „Agora”, nou-înființată, și cooptat colaborator permanent pe teme politico-culturale la postul de radio „Vocea Americii”.

Tot la „Agora” a fost angajat și Liviu Cangeopol, absolvent de liceu cu preocupări literare, căruia i s-a aprobat plecarea definitivă în S.U.A., în septembrie 1989, după ce se implicase în acțiuni protestatare alături de Dan Petrescu, la Iași³⁰.

Mai mulți oameni de cultură cu poziție contestatară au fost cooptați în calitate de colaboratori remunerați ai postului de radio „Europa Liberă”, după plecarea definitivă din țară ori rămânerea ilegală în străinătate. Așa s-a procedat cu Virgil Tănase, Paul Goma, Ion Negoitescu ș.a.

j) Invitarea la acțiuni protocolare organizate de reprezentanțele diplomatice acreditate în țara noastră sau realizarea de contacte individuale.

Cadrele diplomatice aflate la post în România – îndeosebi cele de informații sub această acoperire – au manifestat o atenție deosebită față de oamenii de cultură cu atitudine contestatară față de regim ori cu potențial în acest sens.

Modalitatea cea mai la îndemână de a-i cunoaște și întâlni pe aceștia pentru a se informa cu privire la atitudinea și preocupările lor, precum și în legătură cu situația de ansamblu din domeniul culturii, a reprezentat-o invitarea la acțiuni protocolare organizate de reprezentanțele diplomatice.

Au existat și situații de întâlniri individuale, la dejunuri private organizate de diplomați sau cu prilejul unor vizite ale acestora la domiciliile oamenilor de cultură.

Aceste întâlniri – normale în condiții obișnuite – au fost folosite în perioada analizată de mulți dintre diplomații străini pentru stimularea potențialului de nemulțumire și revoltă al unor creatori de literatură și artă și sprijinirea atitudinii lor contestatare în diverse modalități.

Un episod din activitatea de opozant a lui Paul Goma este ilustrativ din acest punct de vedere. În februarie-martie 1977, în timp ce se afla în derulare

³⁰ Notă din octombrie 1989, S.R.I./Cartea Albă a Securității, vol.5 ..., doc. 495.

așa-numita Mișcare Goma (strângerea de semnături privind încălcarea drepturilor omului pe un protest care urma să fie trimis Conferinței pentru securitate europeană de la Belgrad), acesta a vizitat de patru ori Ambasada S.U.A. la București, unde a avut convorbiri cu consilierul Viets Richards, atașatul de presă Levy Jorl și atașatul politic Connel James, suspectați a fi cadre ale C.I.A. sub acoperire diplomatică.³¹

- **Strategia U.R.S.S. pentru subminarea regimului de la București, scăpat de sub control în bună măsură în 1968, și înlocuirea lui Nicolae Ceaușescu cu un lider obedient Moscovei** a vizat preponderent crearea și încurajarea unor nuclee de opozanți la nivel politic și militar. Atenția acordată, în acest scop, oamenilor de artă și cultură a fost mai redusă, deoarece în perioada comunistă speranțele acestei categorii de persoane – ca și ale majorității populației – pentru sprijin în vederea îmbunătățirii situației din România erau îndreptate spre democrațiile occidentale. Propensiunea creatorilor de literatură și artă de a vedea salvarea noastră în Uniunea Sovietică a fost mari redusă, chiar și în perioada gorbaciovistă, pe fondul antecedentelor istorice.

Sigur că au existat preocupări de atragere și a unor oameni de cultură în acțiuni de subminare și înlocuire a regimului Ceaușescu instrumentate de K.G.B. și alte organisme din Uniunea Sovietică. Cei vizați erau, în primul rând, cei cu studii făcute în U.R.S.S., căsătoriți cu cetățene sovietice, cu vederi promoscovite, properestroikiste.

Ansamblul de mijloace și metode folosite era – în mare – similar cu cel uzitat de occidentali. Pe lângă cadrele de informații cu acoperire diplomatică, consulară, de presă etc., K.G.B. a activat în anii '70 - '80 potențialul informativ și de influență creat de-a lungul timpului în țara noastră.

Așa se explică, în bună măsură, faptul că Nicolae Ceaușescu și regimul său au „beneficiat” de o critică constantă din partea unor oameni de cultură foști exponenți și beneficiari ai realismului socialist de tip stalinist, marginalizați după 1965. De asemenea, coagularea la Uniunea Scriitorilor a unui nucleu de tineri literați, nemulțumiți pentru că nu puteau să publice despre transformările și noile realități din Uniunea Sovietică. Unii dintre ei, în semn de protest, s-au legat cu lanțuri de grilajul porții sediului Uniunii Scriitorilor și au chemat la fața locului corespondenții presei sovietice acreditați la București³².

³¹ M.I. – *Notă privind pe Paul Goma, din 12 martie 1978*, apud S.R.I./Op. cit., doc.125.

³² Aurel I. Rogojan, 1989. *Dintr-o iarnă în alta... România în resorturile secrete ale istoriei*, Ed. Proema, 2009, pp.25-26.

Nu voi intra în detalii privind acțiunile subversive ale K.G.B. și ale altor organisme din Uniunea Sovietică, deoarece acestea făceau obiectul preocupărilor U.M. 0110 – Contraspionaj țări socialiste, din a cărei arhivă nu s-a prea publicat până acum.

- **Strategia cercurilor iredentist-șovine și revizioniste din Ungaria și emigrația specifică** viza subminarea și înlăturarea regimului Ceaușescu și, mai ales, realizarea unor obiective proprii în acest context, inclusiv de ordin teritorial. Aceasta s-a axat în interior pe crearea unor puncte de sprijin și acțiune în rândul etnicilor maghiari, îndeosebi al oamenilor de cultură și al altor categorii de intelectuali cu capacitate de influență.

În acest scop, au fost mobilizate serviciile de informații – în special Departamentul Transilvania din cadrul A.V.O. – și alte organisme de stat ale Ungariei (Academia, Ministerul Culturii, posturile naționale de radio și televiziune, presa scrisă, editurile etc.), precum și posibilitățile numeroaselor și puternicelor grupări ale emigrației, îndeosebi cele din S.U.A. și Canada. Vârfurile de lance ale A.V.O. au fost cadrele de informații cu acoperire diplomatică de la Ambasada ungară din București și, mai ales, de la Consulatul din Cluj. La acestea s-au adăugat adevărate cohorte de emisari veniți din toate direcțiile și pe toate canalele (culturale, religioase, de presă etc.).

Un element specific îl constituie influența exercitată de grupările de opoziție din Ungaria, care au exportat în unele medii culturale ale etnicilor maghiari din Transilvania modalități specifice disidenței, respectiv samizdatul, cercurile de dezbateri etc. Și acestea marcate de iredentism și revizionism teritorial.

Având în vedere scopurile urmărite de cercurile externe specifice, manifestările de opoziție ale unor oameni de cultură etnici maghiari față de regimul Ceaușescu nu au avut un caracter antisistem, ci preponderent antiromânesc. Din această perspectivă și întrucât activitățile de factură iredentistă și revizionistă maghiare erau monitorizate informativ de un alt colectiv decât cel din care am făcut parte, în analiza mea nu voi face referiri decât tangențial la asemenea aspecte, axându-mă, cu predilecție, pe manifestările contestatate ale creatorilor de literatură și artă maghiari care aveau legătură cu statutul profesional.

*

Din cele prezentate cred că se degajă, cu prisosință, câteva **concluzii**:

1. Problema opoziției oamenilor de cultură față de regimul Ceaușescu, în general cea a opoziției din țările socialiste central și est-europene, nu poate fi

analizată și înțeleasă în complexitatea ei fără a ține cont de influența externă, în contextul confruntărilor dintre sistemele capitalist și socialist, precum și al celor din interiorul „lagărului” sovietic.

2. Un rol deosebit în cadrul acestor confruntări, respectiv în inițierea și coordonarea acțiunilor de subminare și înlocuire, în final, a regimului Ceaușescu a revenit serviciilor de informații ale S.U.A. și altor state N.A.T.O., ale U.R.S.S. și Ungariei, în funcție de obiectivele specifice urmărite de acestea.

3. Având în vedere rolul și influența pe care le au oamenii de cultură, în general elitele, în mecanismele sociale, această categorie socio-profesională a fost vizată cu predilecție de acțiunile subversive din exterior.

4. Luarea în considerare a acțiunilor și influențelor externe nu înseamnă minimalizarea cauzelor interne de ordin politic, economic și social, care au fost multe și profunde, după cum le-am prezentat în unul din episoadele anterioare.

5. Majoritatea creatorilor de literatură și artă care au inițiat acțiuni sau au adoptat poziții contestatar-protestatare au avut conexiuni – în diverse modalități – cu cetățeni străini care erau cadre sau agenți ai serviciilor de informații ale unor țări interesate – din rațiuni diferite – în schimbarea regimului Ceaușescu. Semnalarea acestor legături nu dorește să inducă ideea unei puneri în dependență a acestora în stil clasic – ca agenți de informații sau de influență – ci a unor posibile canale pentru exercitarea unor influențe în direcțiile dorite de străini, care nu se limitau doar la înlăturarea lui Ceaușescu și a regimului său, ascunzând și interese oculte, antiromânești, care devin din ce în ce mai clare cu trecerea timpului.

6. Structurile informative ale D.S.S. – externe și interne, de Contraspionaj și Antisubversiune – au monitorizat cu prioritate cazurile de manifestări conestatar-protestatare în care apăreau conexiuni – directe sau mediate – cu servicii de informații străine, pentru a descifra adevăratele scopuri urmărite de acestea.

General de brigadă (r) Vasile Mălureanu

AMINTIRI DIN ACTIVITATEA DE SECURITATE ȘI GARDĂ

CONVORBIRE CU GENERALUL (r) MIHAI VIOREL ȚIBULEAC

Col. (r) dr. Aurel V. David (AVD): *Domnule general (r.) Mihai Viorel Țibuleac, ați lucrat în urmă cu aproape o jumătate de secol într-o instituție a statului care a avut ca misiune protecția înalților demnitari români, dar și străini, care vizitau România. Cum ați rezistat până astăzi, păstrând ascunse în memorie evenimente și fapte pe care au privilegiul să le trăiască și să le vadă cu ochii proprii doar puțini dintre semenii noștri? Poate că le-ați fi păstrat în continuare dacă nu ne întâlneam și nu ați fi aflat că și eu am trecut, după dumneavoastră, prin aceeași instituție.*

Ce calități v-au recomandat pentru a fi încadrat în unitatea specială care se ocupa în acei ani cu protecția înaltelor personalități?

Gl. bg. (r) Mihai Viorel Țibuleac (MVT): Sunt născut în București la începutul anului 1940, într-o familie de mici funcționari. După anul 1948, deoarece casa din zona Buzești a fost distrusă de bombardamentele din aprilie 1944, iar chiria costa relativ mult, ne-am mutat pe șantierul Hidrocentralei de la Bicaz. Am terminat liceul în orașul Bicaz în anul 1959, după care am promovat examenul de admitere la Institutul Tehnic de Petrol Chimie din Ploiești, fiind admis la clasa cu profil de tehnicieni aparatură de măsură și control. În anul II, am fost recrutat pentru Școala de Ofițeri de Securitate. După absolvire am fost repartizat la Direcția Regională de Securitate București, iar în următorul an am dat examen și am fost admis la Academia de Studii Economice (A.S.E.), pe care am absolvit-o în anul 1968.

Erau ani când încercarea de a te ridica, în plan intelectual, deasupra „maselor” era privită cu suspiciune sau chiar cu ostilitate, mai ales de către cei care nu aveau studii universitare. În perioada în care urmam A.S.E., fiind încadrat la Direcția Regională de Securitate București, am fost acuzat de mentalități neconforme cu normele impuse de regimul politic, generate de „influența mediului studențesc”. Astfel, am fost pus în discuția organizației U.T.C., fiind sancționat cu vot de blam. Deși aveam dreptul la 30 zile de concediu plătit pentru fiecare an de studii, eram șicanat în permanență prin neaprobarea la timp a rapoartelor de plecare la examene.

A fost necesară intervenția personală a comandatului Direcției Regionale, colonelul Gheorghe Dumitrașcu, datorită căruia am reușit să continui studiile și să termin facultatea.

În toamna anului 1967, în contextul pregătirii acțiunii de reorganizare administrativă a țării, care a avut drept finalitate desființarea regiunilor și constituirea județelor, am fost mutat, în interes de serviciu, la Direcția a VII-a Securitate și Gardă.

AVD: *Ați început activitatea de ofițer de informații în condiții extrem de complexe pentru statul român, care încerca din rășputeri să elimine agentura sovietică infiltrată în toate domeniile strategice. Precum se știe, în noiembrie 1963, Gheorghiu-Dej - de față cu Alexandru Drăghici (ministrul Afacerilor Interne) și Nicolae Ceaușescu (membru al Biroului Politic al C.C. al P.M.R.) - i-a chemat la el pe Vasile Patilineț (șeful Secției militare a C.C. al P.M.R.) și pe Ion Stănescu (adjunctul acestuia). Le-a arătat o listă cu vreo 160 de agenți sovietici identificați și le-a spus: „trebuie stat de vorbă cu fiecare”, pentru a le pune în vedere „să respecte statul și partidul și să înceteze colaborarea cu KGB și GRU”. Pentru executarea ordinului, s-au format două echipe: una condusă de Vasile Patilineț, cealaltă de Ion Stănescu. Cei inserați în acea listă au fost chemați în sediul C.C. al P.M.R. Vasile Patilineț a stat de vorbă cu 70 de persoane din această categorie, iar Ion Stănescu cu 90, deci în total 160.*

Din documentarea pe care am făcut-o am aflat că numărul celor care aveau „legături strânse” cu Moscova era în jur de 200, întrucât unii dintre cei chestionați i-au deconspirat și pe alții, necunoscuți de Securitate. Printre aceștia s-au aflat Walter Ernest Neulander și Leon Tismenițki.

Când ați aflat despre epurarea agenților sovietici din structurile statului român? Cum a fost privită această epurare în societatea românească? În ce context ați fost încadrat în Direcția de Securitate și Gardă?

MVȚ: Despre epurarea agenților sovietici am aflat din informările pe care șefii ierarhici le-au făcut, urmate de instruiri și sarcini de muncă privind descoperirea întregii agenturi sovietice. Din câte știu, majoritatea foștilor agenți sovietici s-au angajat să înceteze colaborarea cu „organele sovietice” și să se conformeze „cerințelor vremurilor noi”. Pentru ținerea sub control a acestora și a altora care nu se puteau desprinde informativ de „marea Uniune Sovietică”, a fost creată o structură specializată, încadrată exclusiv cu români nativi.

Epurarea s-a făcut „cu tact”, iar atmosfera generată de epurarea agenturii sovietice n-a cunoscut momente tensionate. Mai ales la nivel de executanți,

majoritatea celor „puși la dispoziție” erau pensionați sau mutați în diferite compartimente ale Consiliului de Stat sau ale Gospodăriei de Partid.

Pe acest fond, în toamna anului 1967 am avut o scurtă discuție cu colonelul Nicolae Pleșiță, comandantul Direcției de Securitate și Gardă, care mi-a propus să fac parte dintre cadrele acestei unități. Însă m-a prevenit că unitatea se afla într-un amplu proces de reorganizare, iar mulți dintre colegii mei vor fi pensionați sau transferați la alte structuri militare sau în administrația de stat. Astfel, în scurt timp am fost trimis la Serviciul de escortă a lui Nicolae Ceaușescu, în cadrul căruia activau numai ofițeri cu studii superioare. În acel moment, unitatea se numea Direcția a VII-a, iar după un timp, denumirea unității s-a schimbat în Direcția a V-a.

N-a fost ușoară munca de „escortă”, întrucât în acea perioadă, din lipsă de personal, serviciul se executa 24 cu 24 de ore, fiind extrem de stresant. Din acest motiv, îi invidiam pe colegii care lucrau în alte compartimente.

AVD: *Ați devenit ofițer însărcinat cu protecția lui Nicolae Ceaușescu într-un moment extrem de tensionat pentru statul român. Din 19 aprilie 1967, șeful unității specializate în acea activitate a fost numit colonelul Nicolae Pleșiță, transferat de la conducerea Direcției Regionale de Securitate Cluj. Cum se prezenta unitatea în momentul încadrării dumneavoastră? Ce măsuri a luat comanda unității pentru a se adapta noilor cerințe?*

MVT: În momentul în care am devenit cadru al acelei unități, ofițerii din statul major lucrau la reformarea din temelii a acesteia. A fost nevoie de elaborarea unui nou regulament de organizare și funcționare, pentru că unitatea fusese condusă pe baza regulamentului rusului Valeri Bucikov, care fusese anterior comandant al unității. Acesta era o copie a unui regulament militar. A rămas celebră prevederea potrivit căreia un ofițer de escortă «trebuie să fie tuns exemplar, ca un ostaș sovietic».

Eu am fost integrat într-un grup de ofițeri, toți cu studii superioare, fiind supuși unui intens program de instruire și pregătire profesională. Acest program cuprindea cursuri de limbi străine, conducere auto, dactilografie, înot, pregătiri de luptă corp la corp și, evident, numeroase ședințe de tragere cu mai multe tipuri de armament. În circa un an de zile, aproape tot personalul unității a fost înlocuit, iar în structurile de comandă au fost numiți ofițeri de încredere, cu studii efectuate în țară.

AVD: *Întrucât în anul 1968 Securitatea a suferit unele transformări care au influențat și cariera dumneavoastră, pro memoria trebuie să-i relevăm, peste*

timp, valențele istorice. Precum se cunoaște astăzi, în primăvara anului 1968 a avut loc la București o importantă Plenară a Partidului Comunist Român. Atunci a fost creată o comisie specială pentru studiul abuzurilor săvârșite de Securitate după anul 1948. Cu acea ocazie a fost înlăturat și ministrul de Interne, Alexandru Drăghici. Pentru abuzurile săvârșite, acesta a fost exclus din partid, i s-a impus domiciliu obligatoriu, ieșind definitiv din viața publică.

Cum ați resimțit măsurile privind transformarea Securității? Unde v-a prins momentul invaziei armatelor „frățești” în Cehoslovacia și ce misiune ați îndeplinit?

MVT: Am ajuns în această unitate în contextul transformării Securității de tip sovietic în *Securitate românească*. Acest demers a devenit realitate și prin promovarea în conducerea instituției a unor ofițeri români, verificați până la a treia generație. Însă, măsurile urgente privind întărirea capacității de apărare a țării au trezit repede suspiciunea și reacția sovieticilor, care au început să lucreze, în taină, la înlăturarea lui Nicolae Ceaușescu.

În luna mai 1968 a avut loc vizita în România a președintelui Franței, Charles de Gaulle. La acel eveniment am participat în calitate de ofițer de escortă pentru președintele francez.

În august 1968, trupe ale armatelor „frățești” din Pactul de la Varșovia, cu excepția României, au invadat Cehoslovacia. Invazia în Cehoslovacia m-a găsit la unitate, de unde nu am mai plecat timp de 3 săptămâni. După mitingul din Piața Palatului, devenit celebru, am constatat multă îngrijorare în rândul demnitarilor Comitetului Central, care se așteptau la o iminentă invazie sovietică. La nivelul structurilor de execuție, unde promisem armament suplimentar (puști, mitraliere, automate AKM, grenade, măști de gaze etc.) se făceau pregătiri de deplasare într-o zonă muntoasă, pregătită ca refugiu pentru situația unei invazii similare celei din Cehoslovacia. Din fericire pentru noi și pentru România, nu a mai fost necesară aplicarea acelor măsuri.

La nivelul populației, entuziasmul era general, poziția antisovietică a lui Nicolae Ceaușescu fiind extrem de apreciată. Dar, ofițerii Direcției, în rândul cărora sentimentele de îngrijorare erau evidente, au intuit perspectivele sumbre spre care se îndrepta România. În contextul în care președintele francez demisionase ca urmare a demonstrațiilor studentești de la Paris, România nu mai avea sprijin politic din partea unei țări importante.

Menționez că, la sfârșitul lunii septembrie 1968, generalul Nicolae Doicaru, șeful Direcției de Informații Externe, a venit la unitate și, într-un cadru restrâns, ne-a făcut o prezentare a situației militare de la granițele României în

lunile iulie și august. A concluzionat că la conducerea U.R.S.S. exista decizia să se ordone invazia militară, dar a fost primit un avertisment oficial din partea Chinei, motiv pentru care intervenția armată a fost anulată.

AVD: *Despre șefii Securității din anii '50-'60 s-a scris mult și, probabil, încă se va mai scrie. După ce am ajuns și eu în Direcția de Securitate și Gardă, după anul 1974, am auzit de la ofițerii mai în vârstă despre NKVD - Serviciul de Securitate sovietic -, care pusesse stăpânire pe sistemul informativ al României și „tăia și spânzura în România”. Astfel, am aflat că România fusese împânzită de consilieri sovietici mascați, care „turnau” la Moscova tot ce mișca în România. De asemenea, am auzit nume teleportate de la Moscova, care în anii '50 erau nume de temut, respectiv: Pantiușa (alias Pantelie Bodnarenko), Alexandru Nicolski și Vladimir Mazuru. Am mai auzit apoi de Ștefan Mladin, Valeriu Bucikov și Alexandru Iani – foști șefi ai unității respective –, despre care n-am găsit date suficiente, care să mă lumineze asupra misiunii, personalității și caracterului lor.*

Credeți că ați făcut parte dintre tinerii români încadrați în unitate pentru a o româniza? Ați perceput măsura în care acea unitate fusese penetrată de serviciile secrete sovietice? Cum a procedat comanda unității pentru a scăpa de agenții sovietici, fără să supere pe „marele frate” de la Kremlin?

MVT: În toamna anului 1967, când am venit în unitate, am observat cu satisfacție că făceam parte dintr-o generație de tinerii români care aveau o misiune de îndeplinit. În scurt timp, cei „bătrâni”, moșteniți de pe vremea lui Gheorghiu-Dej, au fost trecuți la pensie, iar unitatea a fost completată cu tineri români, din toate zonele geografice ale țării. În acel moment, în România se făcuse, practic, ruptura față de vechea Securitate din timpul lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, terminându-se de epurat „cadrele” infiltrate de sovietici.

Am auzit de la ofițerii mai vechi, și în special de la colonelul Marin Neagoe, aghiotantul principal al lui Nicolae Ceaușescu, numai aspecte negative referitoare la Ștefan Mladin și Valeri Bucikov, respectiv beții, relații cu femei și prietenii la cataramă cu reprezentanții sovietici care funcționau în calitate de consilieri. Astfel, am aflat că fără acordul consilierului sovietic nu se făcea nici o angajare, iar pentru promovarea într-o funcție de comandă avizul acestuia era obligatoriu.

În schimb, Alexandru Iani era privit cu oarecare simpatie, deoarece era deja numit șeful Gospodăriei de Partid și, practic, ne asigura logistica în cadrul numeroaselor misiuni. În fapt, Iani era prezent la majoritatea vizitelor lui

Nicolae Ceaușescu, desfășurate în București și în țară. Oricum, din discuțiile purtate nu am constatat ca acesta să fi fost considerat un filorus.

Despre Pantelei Bodnarenko, alias Pantiușa, se discuta în toate ședințele de partid și profesionale că a fost un trădător de țară, care a adus prejudicii majore României.

AVD: *Precum se știe, Nicolae Ceaușescu a înțeles că pentru prevenirea greșelilor și abuzurilor produse anterior era nevoie de reformarea mentalităților și de ridicarea pregătirii profesionale a ofițerilor. Două acte normative au fost edificatoare în acest sens:*

- *Ordinul nr. 35/20 iunie 1968, prin care Școala de ofițeri de la Băneasa a Consiliului Securității Statului a fost transformată în Școală de pregătire și perfecționare a ofițerilor de securitate;*

- *Ordinul nr. 30 din 10 iulie 1968, prin care s-a statuat obligativitatea minimă a studiilor liceale ale noilor încadrați, dar și asigurarea condițiilor pentru înscrierea în învățământul superior, postuniversitar și la doctorat, precum și la cursuri de limbi străine, a celor care nu aveau asemenea pregătire.*

Ce efecte au avut acele acte normative în planul atragerii tinerilor pentru activitatea de securitate și gardă? Cum au fost priviți tinerii încadrați de către ofițerii care trecuseră și prin epoca Gheorghiu-Dej? Ați avut probleme?

MVT: Ca efect al măsurilor legislative adoptate la nivelul statului român, a apărut primul lot de ofițeri mai bine pregătiți, cu o nouă mentalitate și cu dorința de a-și face datoria față de țară. Câteva nume de colegi de-atunci mi-au rămas adânc întipărite în memorie: Chițoiu, Dinu, Ghergu, Ilie, Mateescu, Olaru, Popescu, Soare, Tâlpeanu etc. Toți aceștia aveau, din școală, o constituție fizică robustă, pregătire psihologică temeinică și pregătire juridică adecvată. Toți și-au continuat studiile la Facultatea de Drept și au absolvit-o cu examen de stat. De altfel, pregătirea juridică a fost considerată fundamentală pentru activitatea ofițerilor de informații.

Tinerii ofițeri erau instruiți și convinși să nu emită pretenții referitor la avantaje pe plan social. Datorită misiunilor care se derulau fără încetare și în toată țara, prezența lor în mijlocul familiei avea loc cu mari sincope. Cunoscând acest lucru, comanda unității a ordonat ca în misiunile de vară la Neptun, precum și în cele de iarnă la Predeal, ofițerii în misiune să poată fi însoțiți de familie, asigurându-li-se cazare gratuită și unele facilități de distracție (aniversare revelion, mese festive). Acesta a fost, de altfel, singurul „privilegiu” oferit de instituția în care își desfășurau activitatea.

AVD: *Se știe că noul comandant al unității a afirmat că în proporție de 90% activitatea unității trebuie să se sprijine pe „munca informativă” și numai în proporție de 10% pe protecție fizică. La preluarea comenzii, nu i-a plăcut nici denumirea de „Pază-demnitari”, afirmând că Direcția nu execută „pază ordinară”, ci „Securitate și Gardă”, în primul rând pentru „secretarul general”. În acel context, membrii Biroului Politic au fost complet ignorați, acordându-se atenție prioritară măsurilor de securitate și gardă pentru „Secretarul general și familia prezidențială”.*

Cum ați perceput măsurile organizatorice și structurale întreprinse la nivelul unității? Ce misiuni speciale vi s-au încredințat?

MVT: Potrivit noii concepții de muncă, pe primul plan a fost pusă activitatea informativă și s-a redus activitatea de gardare fizică a înalților demnitari. Obiectivul principal era persoana președintelui Nicolae Ceaușescu, precum și familia sa. Întregul efectiv de Securitate era obligat să contribuie, cu măsuri informative, la asigurarea securității lui Nicolae Ceaușescu, inclusiv în județe. În acest sens, a fost emis un ordin special, prin care și Armata era implicată în asigurarea unor măsuri de protecție pentru șeful statului.

Astfel, s-a trecut de la simple măsuri de protecție fizică la „măsuri informativ-operative”, inclusiv pe itinerariile de deplasare, pe care comandantul unității le-a botezat „itinerarii ale Secretarului general”. Drept consecință, a fost reorganizat sectorul informativ al unității, fiind stabilite câteva domenii de investigare, printre care menționez: surse de aprovizionare, personalul de deservire, personalul medical permanent și colateral, stațiunile de odihnă, traseele de deplasare.

Concomitent, a fost inițiată și acțiunea „Apolodor”, prin care se urmărea identificarea și neutralizarea persoanelor simpatizante ale U.R.S.S. (din rândul refugiaților din Basarabia și Bucovina, foștilor studenți în Universitățile sovietice, activiștilor din aparatul C.C. și al Consiliului de Stat).

Am fost implicat în asigurarea măsurilor informative, potrivit noii concepții de muncă. Inițial, am asigurat informativ traseul de deplasare al coloanei oficiale pe secțiunea Piața Victoriei-Bulevardul Magheru-Intersecția Onești și Piața Victoriei-Calea Victoriei-Muzeul Național de Artă. După circa 6 luni, am constituit o amplă bază de date, pe care am predat-o unui coleg, împreună cu sursele de informare. Din ordin, am asigurat informativ stațiunile administrate de Gospodăria de Partid din Sinaia, Predeal, Timiș și Neptun. Trebuia să fiu prezent în aceste obiective în fiecare perioadă când Nicolae Ceaușescu mergea în concediu, participa la partide de vânătoare sau avea ca

invitați personalități de înalt nivel. La vizitele acestora, cum ar fi Președintele Germaniei Federale, Șahul Iranului, Președintele S.U.A., Richard Nixon, participam și la gardare.

AVD: *În momentul în care ați fost încadrat, unitatea fusese reformată din mers, pentru a asigura și securitatea membrilor Biroului Politic. A fost creat un serviciu ai cărui ofițeri au fost numiți „aghiotanți” ai membrilor Biroului Politic. În sarcina acestui serviciu intra asigurarea securității membrilor Biroului Politic, verificarea informativă a personalului care-i deservea, paza sediilor de lucru ale acestora și asigurarea mijloacelor de transport auto.*

Ce calități trebuiau să aibă ofițerii pentru a fi numiți „aghiotanți” ai membrilor Biroului Politic? Ce program de lucru aveau aceștia?

MVT: Pentru îndeplinirea acestor misiuni au fost selecționați tineri cu calități cerute de activitatea de securitate și gardă. Criteriile de selecție cuprindeau stagiul militar satisfăcut, competența profesională și dosarul de securitate „curat”. Acestea erau, în fapt: studii superioare, calități fizice și psihice, rezistența la efort, bun trăgător, conducător auto, dactilograf, cunoscător de limbi străine, cu prioritate engleza.

Pregătirea „aghiotanților” membrilor Biroului Politic era similară cu cea a ofițerilor ce asigurau protecția lui Nicolae Ceaușescu. Ei efectuau serviciul în ture, 24h cu 24h, iar în ziua liberă erau obligați, portivit unui program special stabilit în acest sens, să execute trageri cu armamentul din dotare, antrenamente la sală, înot, pregătire profesională, precum și participare la nelipsitele ședințe de partid.

AVD: *Ați executat misiuni în cadrul acelei unități vreme de 4 ani, între 1968 – 1972. Din câte cunosc, în activitatea unității din care ați făcut parte nu au apărut probleme deosebite până în anul 1970, când primul ministru Ion Gheorghe Maurer, venind spre București de la o vânătoare, pe un timp nenorocit, cu ploaie și ceață, a avut un accident stupid de circulație, soldat cu fracturi. Ion Gheorghe Maurer a fost internat în spitalul „Elias”, iar incidentul a pus pe jar toată conducerea Ministerului Afacerilor Interne.*

Ce știți despre acel incident și ce consecințe a avut? Ce măsuri disciplinare au fost luate împotriva ofițerilor care l-au însoțit?

MVT: Se știe că Primul Ministru Ion Gheorghe Maurer era pasionat de vânătoare. Însoțitorii erau obligați să-l urmeze în permanență, indiferent de anotimp și vreme. În același timp, atât Maurer, cât și Bodnăraș nu prea țineau cont de disciplina de partid atunci când intenționau să se deplaseze în teritoriu.

Cei doi au fost principalii susținători ai aducerii lui Nicolae Ceaușescu la putere în defavoarea celor doi contracandidați, respectiv Gheorghe Apostol și Alexandru Drăghici. Ambii i se adresau Secretarului General extrem de familiar, cu apelativul „Nicu”, iar Maurer își permitea deseori să-i dea sfaturi și să facă observații ironice la unele decizii ale lui Nicolae Ceaușescu.

Ceea ce s-a întâmplat a fost un accident stupid, atât din cauza neatenției, cât și a vremii nefavorabile. Din ordinul ministrului Afacerilor Interne, Vasile Patilineț, toți ofițerii și subofițerii care l-au însoțit în momentul respectiv au fost trecuți în rezervă. Apoi au fost rapid „băgați în anchetă”, urmând să li se întocmească dosar penal, în cel mai bun caz pentru „încălcare de consemn” și pentru „neglijență în serviciu”.

Precizez că atât Nicolae Pleșiță, cât și primul-adjunct, colonelul Dumitru Marin, au considerat că accidentul a fost provocat de sovietici, interesați să-l lichideze pe Ion Gheorghe Maurer pentru că a fost artizanul deciziei strategice prin care România a început mișcarea de eliberare de sub tutela U.R.S.S.

Accidentul de circulație a produs o mare tensiune în rândul ofițerilor Direcției, iar intervenția brutală a lui Vasile Patilineț a accentuat suspiciunea că accidentul a fost provocat de serviciile de informații sovietice și ungare.

Eu știu despre acel accident doar din relatările ulterioare ale ofițerilor care au fost de față. La intervenția lui Ion Gheorghe Maurer, ofițerii și subofițerii anchetați au fost lăsați în libertate, cazul a trecut în tăcere..., iar fostul prim-ministru a fost trecut pe linie moartă...

AVD: *Din anul 1972 până în anul 1989 s-au scurs 17 ani, timp în care în acea unitate au venit, dar au și plecat mulți ofițeri. Printre aceștia m-am numărat și eu, fiu de țăran din valea Someșului sălăjean, absolvent al Liceului militar Ștefan cel Mare din Câmpulung Moldovenesc și al Școlii Militare de Ofițeri de Infanterie Nicolae Bălcescu din Sibiu. Am urcat treptele ierarhiei militare, pas cu pas, de la gradul de locotenent la cel de maior, iar ziua de 22 decembrie 1989 m-a prins în garda personală a președintelui țării, pe terasa fostului sediu al C.C. al P.C.R. în misiune de luptă cu un anumit consemn. Evenimentele de atunci sunt cunoscute. Direcția a V-a a fost etichetată drept „gardă de satane”, iar eu am devenit, fără vrere, „terorist”, spre mirarea copiilor mei și plânsetele părinților. Dar vremea a trecut, iertăm dar nu putem să uităm, căci avem de trăit o singură viață. Care a fost traseul carierei dumneavoastră după ce ați plecat din Direcția de securitate și gardă? Unde v-a prins momentul 22 decembrie 1989?*

MVȚ: Am plecat din Direcția a V-a, fiind pus la dispoziție după destituirea surprinzătoare a președintelui Consiliului Securității Statului, Ion Stănescu, precum și a generalului Nicolae Pleșiță, comandantul unității, ca urmare a sinuciderii medicului personal al lui Nicolae și Elena Ceaușescu¹.

După ancheta care a urmat, s-a hotărât desființarea Sectorului informativ din Direcția a V-a. În circa 2 luni, am fost transferat la Direcția de Contraspionaj, unde am lucrat până în anul 1974. La 1 ianuarie 1975 am fost preluat, după mai multe testări complexe, de către Serviciul de Informații Externe. În anul 1988 am fost mutat la Direcția I-a Informații Interne, unde m-au prins evenimentele din decembrie 1989.

AVD: *Vă mulțumesc pentru că ați acceptat să fie încrustate pe răbojul memoriei celor care vin după noi aspecte relevante din activitatea pe care ați desfășurat-o în urmă cu aproape o jumătate de secol.*

Ce vreți să le spuneți celor care astăzi își desfășoară activitatea în structuri îndrituite prin lege să asigure protecția demnitarilor statului român?

MVȚ: Celor care astăzi asigură protecția demnitarilor statului român, ca și tuturor ofițerilor de *intelligence*, le spun să-și iubească țara și să o apere de primejdii.

A consemnat **Conf. univ. dr. col. (r) Aurel V. David**

¹ Este vorba de cazul prezentat în articolul gl. bg. (r) Mihai Viorel Țibuleac, *Cazul Dr. Schächter și consecințele sale*, în „Vitrallii – Lumini și umbre” nr. 17, 2013-2014

CETATEA ARADULUI: POVESTEA UNEI CATASTROFE DEJUCATE

În cele patru secole de existență, pe lângă destinația sa de garnizoană militară, Cetatea Aradului a fost gazda, teatrul, actorul sau martorul a nenumărate evenimente, unele ciudate și nedorite, altele de-a dreptul dureroase, până la cumplite: lagăr pentru deportați, închisoare, tribunal militar și curte marțială. Loc de anchetă, de supliciu și de execuție a unora dintre cei găsiți sau declarați vinovați. Că era circ ieftin, dramă sau tragedie, se juca discret, în mare taină, cu masca pe figură și cu cortina trasă sau, dimpotrivă, fără mască, în public, la vedere, funcție de personaje, de conjurații, de vreme și de vremi.

În urmă cu treizeci și nouă de ani, mai exact în 1978, într-una din zile, bătrâna cetate era pe punctul să devină scena consumării unui eveniment la fel de cumplit prin consecințele și implicațiile pe care le-ar fi putut avea, de astă dată, un eveniment cu conotații teroriste. În esență și foarte pe scurt, cam despre ce a fost vorba? În ziua cu pricina, pentru cadrele Inspectoratului Județean al Ministerului de Interne programul de muncă începuse normal, la ora obișnuită. Era o zi ca toate celelalte, care nu prevestea un eveniment deosebit sau o misiune ieșită din comun. În ce mă privește, ca instructor și comandant al detașamentului de intervenție și luptă antiteroristă din cadrul Inspectoratului, am primit raportul echipei care fusese de serviciu, am asistat la schimb și la preluarea consemnelor de către noua echipă. Am verificat sala în care luptătorii antitero făceau programul de pregătire specifică, constatând că totul este în regulă, așa cum prevedeau ordinele de linie și instrucțiunile în materie.

Nu mică mi-a fost mirarea când, după un scurt interval de timp, în biroul meu intră precipitat ofițerul cu protecția contrainformativă din cadrul unității militare din Cetate. Trecând direct la subiect, începe să-mi relateze despre o situație cu totul și cu totul neprevăzută, cu care se confruntau colegii noștri – ofițerimea din Cetate – și anume: în noaptea ce tocmai trecuse, un soldat în termen, în timp ce era de santinelă la unul dintre depozitele de armament și muniție, încalcând consemnul, și-a părăsit postul, a deblocat grilajul de la crenelul din zidul Cetății, a forțat intrarea în depozit și s-a baricadat înăuntru. Demontând mai multe grenade, a recuperat substanța explozivă, cu care a trasat o dâră de pulbere de la locul unde se instalase până la lăzile și etajerele pe care erau depozitate importante cantități de materiale și tehnică de luptă, din categoria celor aflate în dotarea oricărei unități militare, cele mai multe potențial explozive.

Dimineața, la sosirea soldaților care urmau să intre în noua tură, i-a somat să se retragă și i-a cerut caporalului de schimb să-i anunțe pe superiorii săi să vină de îndată, pentru că are o serie de revendicări pe care vrea să le comunice direct și personal. Le-a spus despre dispozitivul de exploziv-pulbere improvizat în timpul nopții, amenințând că, în situația în care șefii săi nu se vor prezenta imediat, cu bricheta pe care o are asupra sa va declanșa o explozie care se va solda cu consecințe imprevizibile, de-a dreptul devastatoare, atât pentru efectivele din cetate, cât și pentru tehnica de luptă aflată acolo. Dar și cu alte distrugerii de bunuri ori importante pagube materiale – așa adăuga eu, în completare.

Dându-mi seama de gravitatea situației și realizând că este un eveniment unde prezența luptătorilor antitero ar fi utilă, ba chiar obligatorie, am raportat șefului Inspectoratului, care mi-a ordonat să mă deplasez imediat în Cetate, pentru a mă edifica în detaliu și a lua legătura cu comandantul acesteia – un vechi cunoscut și bun prieten de-al meu – ceea ce am și făcut. Încă de la început, am realizat că, deși dialogul și negocierile cu soldatul baricadat erau purtate de șeful său direct, progresele erau minime, chiar ne semnificative. Interesat să aflu mobilul și motivul gestului său, mi s-a relatat că, așa cum prevedeau regulamentele, i s-a acordat o permisie, prilej cu care și-a vizitat părinții, rudele și iubita, o fostă prietenă din perioada liceului, care însă, între timp, îl părăsise, acceptând compania altui tânăr. Reîntorcându-se în unitate, a făcut o cădere psihică, lucru neobservat de colegii sau de superiorii săi, mai ales că acesta era un melancolic, taciturn și ușor complexat. Cât despre revendicările formulate, despre pretențiile, presiunile și amenințările pe care le relua la fiecare cincisprezece minute, am aflat că, în concret, cerea imperativ să i se pună la dispoziție un avion pe aeroportul din Arad și suma de patruzeci de mii de dolari iar ca garant, mai exact ca ostatic, pe primarul de atunci al Aradului. Insista asupra acestei din urmă „pretenții”, satisfacerea ei considerând-o o garanție că nu va fi prins sau lichidat în timp ce urma să parcurgă traseul unitate – aeroport sau în timpul de până la decolarea avionului, cu o destinație pe care n-o făcea cunoscută, dar care, doar în ultimul moment, va fi precizată de el.

Tot mai convins că situația e gravă, că riscă să ia o turnură și mai periculoasă și, ca atare, orice secundă contează, m-am întors la sediu unde, la ordinul șefului Inspectoratului, am alarmat de urgență întregul efectiv al formațiunii antitero, sus la etaj, în sala mare. Fără înconjur și fără menajamente, li s-a transmis că s-ar putea ca astăzi în cursul zilei să participe la o misiune extrem de periculoasă.

Deși membrii formațiunii antitero (ofițeri care lucrau în sectoarele informativ-operative și, complementar, desfășurau și astfel de activități) erau cu toții tineri, cei mai mulți căsătoriți și cu copii, spre cinstea lor, au asigurat comanda Inspectoratului că sunt pregătiți și hotărâți pentru a face față potențialelor confruntări cu baricadatul, indiferent de gradul de pericol la care se vor expune. Deși ar merita și s-ar cuveni să-i nominalizez aici pe toți, mă voi rezuma la a-i menționa doar pe câțiva dintre ei: Lazăr Ionel, Kovacs Arpad și Gherghina Ionel (campioni sau performeri judo), Anița Mihai și Oprea Petru (trăgători de elită), Roman Viorel, Goron Nicolae, Ilica Valeriu, Moise Aurel, Bițiș Pavel, Lucaci Ilie, Cuc Gheorghe și Stamate Alexandru, ultimii doi plecați dintre noi. Primind ordinul de intervenție, ne-am deplasat *in corpore* în Cetate, cu echipamentul și tehnica din dotare. Aici continuau negocierile cu soldatul, conduse de însuși comandantul unității, dar și raportările pe verticală, personal ministrului Apărării, precum și generalului Ion Coman, secretar al CC care răspundea de Armată, Interne, Justiție și Procuratură. Acesta din urmă tocmai îl informase pe Nicolae Ceaușescu, care, în calitate de comandant suprem, a ordonat scurt: „*Lichidați-!!*” Ușor de zis, mai riscant de îndeplinit, deoarece, în ultimul moment și cu un ultim efort, în disperare de cauză, soldatul ar fi putut aprinde pulberea, declanșând nenorocirea. Aspectul a fost luat în calcul și de Ion Coman, care, în scurta discuție telefonică, a transmis să acționăm calm și cu tact, până la epuizarea întregii game de mijloace pe care le presupune negocierea. Iar în situația că se pune problema intervenției, bineînțeles, dacă dialogul eșuează, s-o facem rapid, punctual, eficient și profesionist. Dacă se poate, fără victime – a insistat Ion Coman. Inclusiv în ce-l privește pe cel baricadat în buncăr. Drept urmare, instituită fiind o bună și funcțională cooperare cu comandatul din Cetate, am continuat negocierile, epuizând una câte una toate procedurile pe care le presupune o asemenea confruntare psihologică: promisiuni, rugăminți, temporizare prin justificări și explicații; oferte de hrană, de apă și de sucuri. Inclusiv promisiuni cu satisfacerea unor pretenții ca aceea de a-i căuta iubita și părinții, pe care să-i aducem de urgență la Arad. De precizat că toate acestea se derulau în condițiile în care, la fiecare cincisprezece minute, baricadatul reitiera amenințarea ultimativă că aruncă Cetatea în aer. Deja se ajunsese într-o situație imposibilă. Nervii colegilor din formațiunea de intervenție antiteroristă erau încordați, tensiunea creștea, oboseala își spunea cuvântul, dar baricadatul, încăpățânat de felul lui, refuza să cedeze. Timpul trecea pe lângă noi, impasibil. Peste tot se așternuse o tăcere suspectă și grea. Fără s-o spunem, cu toții presupuneam că ceva odios se pune

la cale. Asta, mai ales că, de o bună bucată de vreme, baricadatul refuza orice dialog cu negociatorii. Și nici nu mai apăruse la crenelul din zidul cetății. Era foarte clar că prima etapă, cea a dialogului, eșuase. Nu ne mai rămăsese decât intervenția propriu-zisă. Sfidând riscurile, necunoscutul și întunericul din buncăr, forțând ușa de fier prin mijloace pirotehnice, prima echipă de asalt intră rapid înăuntru. Nicio mișcare. Nicio împotrivire. Niciun foc de armă sau vreo altă amenințare.

Nu mică ne-a fost mirarea când am aflat că, într-un colț al încăperii, la lumina lanternei, luptătorii antitero l-au găsit atârând în cureaua cu care se spânzurase. Din rațiuni valabile la acea vreme, cazul a fost trecut sub tăcere. S-a apreciat că ținea de fața nevăzută a oglinzii. Și bine s-a făcut. Categorie, șocul provocat comunității ar fi fost puternic, iar panica creată, pe măsură. În treacăt fie spus, analizând ulterior cazul cu profesioniști antitero, specializați în detonări și pirotehnie, fără excepție, au opinat că efectul exploziei ar fi putut fi incalculabil, atât pentru Cetate, cât și pentru cartierele aflate de jur împrejurul ei.

*

E mult de atunci. Anii au trecut. Peste întâmplarea din Cetate s-a așternut indiferența și uitarea. Totuși, unii dintre noi, ca actori și participanți direcți la dejucarea iminentei nenorociri, încă ne mai aducem aminte și-o reținem la aceeași intensitate la care am trăit-o, clipă de clipă, acum aproape patru decenii. Dacă am amintit-o și în acest articol, am făcut-o doar din respect pentru spiritul de sacrificiu al subordonaților mei. Am făcut-o pentru adevăr și în numele lui. Și-am mai făcut-o pentru cititorii revistei „*Vitralii*”, în virtutea dreptului lor la o corectă și completă informare.

Acceptând ca valabilă constatarea colonelului Dr. Dan Niță, făcută în lucrarea „*Istoria serviciilor de protecție românești*”, potrivit căreia, „*din 1976, s-au înmulțit preocupările unor cetățeni români de a pleca ilegal în străinătate, prin săvârșirea de acțiuni cu caracter terorist: piraterie aeriană, răpirea unor personalități românești sau străine, luarea de ostatici, atacuri armate, trecerea în forță a frontierei de stat*”, apreciez că fapta baricadatului din Cetate se circumscrie acestui gen de infracțiuni. În plus, gestul său a demonstrat – dacă mai era cazul – că teroarea și terorismul, în orice formă s-ar manifesta, sunt o plagă, un fenomen și un coșmar al lumii contemporane, o anomalie care nu are bariere, nu cunoaște și nu recunoaște legi, o provocare care sfidează normele sociale și ordinea de drept. În fine, o realitate, pe cât de periculoasă, pe atât de imprevizibilă și de greu de controlat, de vreme ce apare când te aștepti mai puțin și acolo unde nu te aștepti deloc.

Colonel (r) Dumitru Gafencu

PROFESOARA DE FRANCEZĂ

„Horia”, tânăr ofițer al Direcției de Contraspionaj, își scoase din dulap uniforma de gală făcută pe comandă, din material „camgarn”, croit pe talia lui. Își probă tunică, admirându-se în oglindă, puse cascheta pe o sprânceană și salută cu o ușoară aplecare galantă, ca și cum ar fi avut în față o „demoazelă”, apoi, ușor supărat, strânse totul și puse uniforma înapoi pe umeras. Știa că uniforma de ofițer era un magnet pentru tinerele domnișoare, din cartier sau de aiurea, dar el nu mai apuca s-o îmbrace din cauza repetatelor misiuni sub acoperire pe care le primea. Îi plăceau aceste misiuni, care îi veneau „mănușă” grație talentului său de a se transpune repede și bine în pielea personajului. În liceu jucase în câteva piese de teatru și fusese aplaudat la scenă deschisă.

Acum era implicat într-o acțiune în care trebuia să joace rolul unui student, fecior de bani gata, care lua lecții de limba franceză în particular. Combinația informativă era inițiată chiar de colonelul Holingher Isidor, pe atunci șeful Direcției de Contraspionaj, și îl viza pe „Bursucul”, adjunctul atașatului militar de la ambasada din București a unei țări vest-europene.

„Bursucul” avea în capitală niște rude prin alianță, mama lui provenind dintr-o veche familie boierească stabilită de mulți ani în străinătate. Era vorba de doi bătrâni pensionari: el fusese inginer la una din marile societăți siderurgice din țară, iar ea profesoară de limba franceză la un pension de fete. Periodic, „Bursucul” îi vizita, ducându-le diferite produse alimentare, mai ales carne, care nu se găsea pe piață, el procurând totul de la magazinul corpului diplomatic. Vizitele erau destul de lungi, uneori „Bursucul” rămânând și la masa de prânz sau la cină.

Practic, controlul acțiunii era asigurat de maiorul Cosma Neagu, care după scurt timp avea să fie numit în locul colonelului Holingher, trecut în rezervă ca urmare a măsurilor luate tacit de Gheorghe Gheorghiu-Dej pentru îndepărtarea din aparatul informativ a elementului alogen, plantat preferențial de sovietici. Cosma Neagu a fost primul ofițer român care a primit o funcție de conducere în Direcția de Contraspionaj.

Revenind la acțiunea „Bursucul”, se impunea, desigur, un control asupra acestor vizite, unde exista posibilitatea ca diplomatul să se întâlnească și cu alte persoane. Cei doi pensionari aveau un apartament cu două camere într-un bloc mare, cu mai multe intrări și corpuri care, la un anumit nivel, comunicau între ele, ceea ce făcea ca filajul locuinței acestora să fie absolut inutil. Încercarea de a infiltra colaboratori pe lângă ei a eșuat, oamenii ducând o viață foarte retrasă, nici măcar telefon nu aveau din motive de economie.

Există însă o vorbă: „cine caută bine, găsește”; așa a făcut și maiorul Cosma Neagu. A găsit o vecină gureșă care mai schimba câteodată două vorbe cu profesoara. Așa s-a „întâmpat” că într-o zi, întâlnindu-se la pâine, vecina i-a povestit că are un nepot care a reușit recent la examenul de admitere la Facultatea de Drept, visează ca la terminarea facultății să intre în diplomatie și vrea să ia lecții de limba franceză, mai ales că părinții lui sunt bine situați, cu funcții mari în aparatul de stat. Vecina s-a gândit că poate doamnei profesoare nu i-ar strica niște bani în plus, mai ales că băiatul este foarte studios și cuminte. Nu a primit nici un răspuns ferm.

Nu mică i-a fost surpriza vecinei când, a doua zi, a fost sunată la ușă de bătrâna profesoară, care a informat-o că ar fi dispusă să încerce câteva lecții cu nepotul ei. Conform înțelegerii, în dupăamiaza zilei următoare, la locuința celor doi bătrâni s-a prezentat vecina, care-l însoțea pe nepot, adică pe nimeni altul decât pe proaspătul student la Drept, tânărul „Horia”.

Cu un aspect plăcut și maniere alese, „Horia” își convinge în scurt timp profesoara că făcuse o alegere fericită acceptându-l ca elev, mai ales că asimila foarte repede tot ce-i predă ea (a trebuit să omită să-i spună că mai avea la activ doi ani de lecții de franceză, luate tot în particular, pentru a-și lărgi orizontul și ca să contrabalanseze exclusivismul orelor de limba rusă predate în liceu). Frumoasa evoluție a elevului ei o determină pe bătrâna doamnă să-l gratuleze de fiecare dată cu o linguriță de dulceață, explicându-i că era preparată chiar cu mâna ei, după o rețetă specială, franțuzească. De unde să știe sărmana profesoară că prin aceste nevinovate lingurițe de dulceață își expunea elevul de fiecare dată la un mic supliciu?! Fiindcă „Horia” era deosebit de subiectiv, refuzând ideea că o legumă, bună pentru o salată sau aptă de a fi pusă la murat, se putea transforma într-o rarismă dulceață... de castraveți.

Totuși, politețea îl obliga să mimeze de fiecare dată o mare plăcere când se delecta cu ea. Într-o zi, văzând cu câtă plăcere savurează tânărul dulceața ei, îi dădu un borcănaș plin ca să aibă și pentru acasă. Cu o satisfacție răutăcioasă, „Horia” duse borcanul la birou și-l puse „la bătaie”, explicându-le colegilor: „ia poftim de serviți și voi dulceața de castraveți cu care mă delectez eu de fiecare dată”. În câteva minute, borcanul a fost desființat iar „Horia” privea nedumerit cum toți își lingeau lingurițele, în extaz. Nu mai zise nimic și, bosumflat, se apucă să-și scrie raportul.

La nivelul conducerii s-a hotărât ca în apartamentul celor doi să fie plasat un dispozitiv de ascultare, deoarece o întâlnire dintre „Horia” și „Bursucul” devenea iminentă, drept pentru care erau de interes comentariile care se vor face după plecarea lui „Horia”. Dispozitivul urma să fie celebra „șipcă”, o creație a Serviciului Tehnic al Direcției, pe cât de artizanală raportată la vremurile de acum, pe atât de eficientă pentru noi, atunci. Dispozitivul își merita denumirea: era o bucată de lemn dreptunghiular, lung de 15-20 cm, în care erau montate microfonul, amplificatorii, antena și bateriile care îi asigurau o perioadă de funcționare de câteva zile. „Șipca” avea de-a lungul ei 3-4 țepi metalici cu care se putea fixa repede pe ceva lemnos, masă, pat, dulap etc. Bineînțeles, dispozitivul a fost montat de „Horia” în pauza când profesoara s-a dus să aducă lingurița cu dulceață. A fixat-o bine sub masă, în dreptul locului unde se afla scaunul vizitatorului.

Desigur, bătrâna profesoară apucase să-i povestească „Bursucului” despre elevul ei, deoarece acesta și-a făcut apariția chiar la prima lecție după ce „șipca” fusese pusă la locul ei. „Bursucul” își merita porecla: era destul de mic, gras, cu un cap parcă fără gât, avea un păr scurt, sârmos, imposibil de pieptănat, iar ochii mici ca de viezure se rostogoleau peste tot, ca și cum căuta o pradă. Plăcut surprins de această apariție (de altfel așteptată), „Horia” s-a arătat foarte încântat să-l cunoască. Au discutat banalități despre diplomație, iar „Bursucul”, aflând că vrea să intre în diplomație după terminarea facultății, s-a mirat că-și pierde timpul învățând franceza când în diplomație nu mai are trecere decât limba engleză (desigur era o lipsă de delicatețe față de gazdă, care însă trecu peste asta cu un zâmbet de superioritate). „Bursucul” i-a atras atenția că diplomația este o meserie grea care, spre deosebire de ceea ce se spune, implica

și multe riscuri. În orice caz, l-a felicitat pentru alegerea făcută și s-a oferit să-l ajute dacă are nevoie.

Treptat, „Bursucul” a început să-și interfereze vizitele cu lecțiile lui „Horia”, care se întrerupeau, spre nemulțumirea bătrânei profesoare. S-a interesat unde lucrează tatăl lui și, aflând că are o funcție la Președenția Consiliului de Miniștri, începu să-i pună tânărului direct întrebări despre cum este organizată Președenția, nume, funcții, iar dacă la unele întrebări nu știa să răspundă, „Horia” îl asigura că la următoarea întâlnire îl va lămurii, spre marea mulțumire a „Bursucului”, pe care era clar că nu-l interesau așa de mult problemele legate de Președinție cât încercările de a se convinge că tânărul era cooperant pentru o posibilă colaborare în viitor.

Încă nu se obținuseră materiale din care să rezulte că „Bursucul” se întâlnea cu diverse persoane în locuința bătrânilor, dar era clar că dacă i se ivea ocazia nu se dădea în lături să treacă la acțiune și să facă recrutări cu perspectivă. Începuse să devină tot mai insistent, iar la un moment dat i-a sugerat lui „Horia” ca pe viitor, pentru a nu mai întrerupe lecțiile (și probabil să scape și de prezența jenantă a profesoarei), să se întâlnească în oraș la o cafea sau chiar să ia masa împreună.

„Horia” observa că profesoara lui era tot mai nemulțumită de vizitele „Bursucului” și deseori schimba cu soțul ei priviri semnificative de enervare față de impertinențele acestuia. Când a rămas singur cu profesoara, aceasta l-a sfătuit pe „Horia” să-și vadă de studii și să nu se combine cu „Bursucul”.

Cu ajutorul „șipcii”, „Horia” și acum Directorul Cosma Neagu s-au lămurit care erau adevăratele sentimente ale bătrânei profesoare în această afacere, când, rămasă singură în casă cu soțul ei, a început să dea glas revoltei pe care o acumulase: „Tu vezi, dragă, unde vrea măgarul ăsta de nepot al tău să-l atragă pe băiat, SĂ-MI NENOROCEASĂ BĂIATUL! Îl dau afară, cu toate tertipurile lui de spion împuțit, nu mai vreau să-l prind pe aici. Nu-i este rușine? Noi îl omenim ca pe o rudă și el nu pierde ocazia ca să profite de naivitatea băiatului! Te rog să mă crezi, puțin a lipsit să nu-l dau afară când i-a propus să se vadă în oraș cu el. De aia nici nu m-am putut abține să nu-i atrag atenția băiatului, să-și vadă de treburile lui și să-l evite pe viitor”.

Soțul era și el de acord că „Bursucul” era un obraznic, dar nu voia să-i trântască ușa în nas. Totuși, alimentele pe care le aducea erau foarte bine venite, dar a propus ca pe viitor să programeze lecțiile în zilele sau orele când știau că „Bursucul” nu putea veni.

Când a auzit în casă vorbele „vrea să-mi nenorocească băiatul”, „Horia” a simțit cum inima i se umple de o căldură pe care nu o mai simțise de când era copil, ocrotit de sfânta lui bunică. De aceea nu a mirat pe nimeni și cu atât mai puțin pe sensibilul Cosma Neagu când, la următoarea lecție, s-a prezentat cu un buchetel de flori și a strâns-o în brațe pe buna profesoară cu gingășia unui nepot. Bătrâna profesoară a rămas convinsă că elevul ei, ieșit nu de mult din adolescență, mai era încă „mămos” și căuta căldura unei bunici sau mame.

După această întâmplare, combinația mergând mai departe, „Horia” a continuat să primească lingurița cu dulceață de castraveți, care parcă căpătase totuși un gust mai plăcut. Iată încă o dovadă, dacă mai era nevoie, cât de relative și schimbătoare sunt gusturile oamenilor.

*

Întâlnirile dintre „Bursucul” și ofițer nu mai puteau continua în locuința celor doi bătrâni, dar „Bursucul” s-a dovedit un tip cu inițiativă și, aflând discret de la bătrânul inginer când are loc o următoare lecție, l-a așteptat pe „Horia” în holul blocului. Aici i-a explicat că, după câte și-a dat seama, discuțiile lor, care întrerupeau lecțiile, o enervau pe doamna profesoară și au stabilit ca pe viitor să se întâlnească în diferite localuri din oraș. La acest punct, „Bursucul” i-a plasat deja o primă instrucțiune specifică acțiunilor conspirative: „Eu sunt diplomat și, te rog să mă crezi, nu știu de ce suntem permanent suspectați de autorități, deși nu facem nimic rău. De aceea aș vrea să nu folosim telefonul, iar ziua și locul următoarei întâlniri o vom fixa pe loc”.

Foarte încântat de această tentă de mister, „Horia” a acceptat imediat, fără nici o obiecție, varianta „Bursucului”, punând doar o singură condiție: „Doamna profesoară să nu afle de întâlnirile noastre”. Mustăcind pentru naivitatea „victimei” sale, „Bursucul” a fost de acord.

Au urmat numeroase întâlniri „de taină” în care adjunctul atașatului militar devenea tot mai avid de informații clasificate, pe care „naivul Horia” reușea deseori să i le procure. După aproximativ șase luni de „colaborare”, s-a

întâmpat ceva, nu știm sigur ce, dar surse din ambasadă ne-au informat că „Bursucul” a fost chemat în biroul atașatului militar și supus unui mare scandal. S-au auzit cuvinte ca „ageamiu”, „m-am săturat de minciunile tale”, „trage-ți un glonț în cap că și așa nu-i bun de nimic”... Adjunctul a ieșit din birou roșu la față și transpirat s-a dus în birou la el și a scris toată după amiaza, probabil un raport.

S-a concluzionat că scandalul a avut la bază unele dintre materialele informative contrafăcute pe care „Bursucul” le primea de la „Horia”, deoarece „Bursucul” nu s-a mai prezentat la următoarea întâlnire stabilită cu ofițerul nostru și nici la întâlnirea de control. Totodată, până a plecat din țară nu și-a mai vizitat rudele. Ciudat în toată această afacere a fost că atașatul militar șef a fost după scurt timp rechemat în țară, probabil pentru prostiile subalternului său, iar „Bursucul” a mai rămas la post încă două luni.

După un timp „Horia”, fiind tot mai aglomerat, a trebuit să renunțe la lecțiile de franceză, dar a rămas prietenul profesoarei pe care uneori o vizita, ducându-i prăjituri sau pateuri proaspete, așa cum le plac bătrânilor, iar el își primea tradiționala linguriță cu dulceață de castraveți.

Col. (r) Hagop Hairabetian

DECEMBRIE 1989: CUM AM DEVENIT „TERORIST”

În data de 20 decembrie 1989, am fost internat la Secția boli contagioase a Spitalului Militar Brașov, cu diagnosticul hepatită cronică virală.

În seara zilei de 26 decembrie 1989, în jurul orei 24.00, mă aflu pe holul Secției boli contagioase și urmăream transmisia „revoluției române în direct la televiziunea liberă”, când a sunat telefonul secției și, fiind în apropiere, am ridicat receptorul, iar la capătul firului o voce a întrebat:

„Este internat în cadrul secției căpitanul de securitate Dogaru?” Am răspuns că da și că eu sunt acela, după care a cerut să-l chem la telefon pe șeful secției, dr. Gălan. L-am chemat și am auzit când acesta a explicat că pacientul are hepatită, e galben tot și „nu mă duc acum, la miezul nopții, să-ți scot ție fișa din arhivă”, după care a închis telefonul.

Având în vedere că în acele zile procurorii militari verificau prezența ofițerilor de securitate în unități, am bănuț că și în cazul meu se efectua acea procedură.

A doua zi, spre seară, un subofițer de miliție internat în salon cu mine mi-a spus că dimineța, în timp ce dormeam, a venit în salon un medic și s-a uitat la mine să vadă dacă am semne de hepatită.

La câțva timp după externare am aflat că soția acestui medic, care lucra într-un obiectiv asigurat contrainformativ de mine, i-a telefonat soțului, informându-l că ofițerul de securitate, cpt. Dogaru, s-a internat în spital, cu scopul de a-l arunca în aer.

Pe data de 9 ianuarie 1990, am fost externat. Ajuns acasă, soția îmi povestește că fiica mea cea mare, care avea 12 ani, a ieșit cu un vecin în fața casei și în acel moment s-au auzit focuri de armă; speriați au revenit în curte.

Deși pe clădire nu s-a văzut nicio urmă de glonț, un vecin îmi spune că în zonă s-a răspândit zvonul că eu trăgeam în oameni din podul casei. Cei care au fabricat zvonul nu au știut că geamurile de la pod dădeau în curtea casei și nu în stradă.

Un cunoscut îmi relatează că o persoană care mă cunoștea i-a spus că eu eram șeful grupului terorist care acționa pe muntele Tâmpa și a văzut ea, cu

ochii ei, când m-au arestat, la subsolul patinoarului de sub Tâmpa, și că aveam automatul cu mine.

Alt zvon spunea că am fost arestat în gara Brașov, având asupra mea planurile Întreprinderii Hidromecanica 2, pe care intenționeam să o arunc în aer.

La circa un an după evenimente, mă întâlnesc pe stradă cu un fost angajat dintr-o întreprindere brașoveană. Acesta se uită la mine ca la o stafie și mă întreabă: „Trăiți?”. Eu zic da, de ce? „Păi, continuă el, noi știm că ați fost împușcat mortal la ieșirea din Săcele, spre Babarunca, în timp ce conduceați un convoi de camioane cu armament și muniție”.

Tot acesta a mai relatat că o mătușă de-a lui, care locuiește în apropierea părinților mei, i-a spus că trăgeam din apartamentul acestora, iar mama mă aproviziona cu gloanțe, pe care le aducea în sticle de lapte.

După 2-3 ani, mă întâlnesc cu dr. Gălan, care îmi spune: „Erai considerat suspect, comandantul spitalului m-a apostrofat că nu port pistolul, mai ales că un securist este internat în secția mea și trebuie să fiu cu ochii pe el”.

Fiecare cititor al acestor rânduri poate să tragă concluziile ce se cuvin în legătură cu acțiunile de intoxicare și dezinformare lansate la evenimentele menționate.

La final, doresc să aduc un omagiu soției mele, care de 17 ani este undeva, pe o stea, și care a fost pentru mine eroina acelor vremuri.

A trebuit să se împartă între serviciu, casă și două spitale: la Spitalul de boli contagioase Brașov, unde au fost internate cu hepatită (luată de la mine) cele două fiice ale noastre, în vârstă de 12 și 10 ani, și Spitalul Militar, unde mă aflu eu internat.

Îți mulțumesc, Angi!

Col. (r) Valeriu Dogaru

„MARTIE NEGRU“ LA TÂRGU MUREȘ *MISIUNE LA LIMITELE IMPOSIBILULUI.*

Pentru prima dată după evenimentele din decembrie 1989, în ziua de 15 martie 1990, în localitățile cu populație maghiară semnificativă din Transilvania au avut loc comemorări ale revoluției ungare antihabsburgice de la 1848.

La aceste manifestări și-au anunțat prezența oficialități din partea Republicii Ungare, inclusiv ambasadorul Ungariei la București care a fost invitat să participe. Cu acest prilej, în câteva orașe din România, îndeosebi în județele Covasna și Harghita, dar și în Satu Mare și Tg. Mureș, la aceste evenimente au participat mii de cetățeni veniți din Ungaria cu trenul, autocarele sau autoturismele personale, cărora li s-au alăturat zeci de mii de cetățeni de etnie maghiară din România. Aceștia au arborat, ostentativ, însemne și drapele ungare, au înlocuit inscripții în limba română și au instigat populația românească prin lozinci naționalist-revizioniste și cântece provocatoare. Mulți dintre ei vor rămâne și după data de 16 martie.

Urmare manifestațiilor din 15 martie, au fost consemnate în Tg. Mureș unele acte de șovinism. Șefa Farmaciei nr. 28 din cartierul Tudor Vladimirescu, d-na Kormoczy, a înlocuit firma în limba română a farmaciei cu alta în limba maghiară, refuzând să-i servească cu medicamente pe cetățenii de etnie română. Seara, un anume Nagy Samuel a intrat cu mașina într-o coloană de manifestați români care protestau, rănind 14 persoane. La manifestația din fața farmaciei a participat și un grup de reporteri veniți din Ungaria, iar unii au început să filmeze, fiind agresați de manifestați. Lucrurile au fost aplanate parțial prin intervenția Poliției. În câteva zile, lucrurile au escaladat, îndeosebi după ce manifestații români au cerut, în dimineața zilei de 19 martie, demisia din Biroul Județean al CPUN a lui Kincses Előd (vicepreședintele CPUN Județean Mureș), Tökes Andras (fratele pastorului Laszlo Tökes) și Kiraly Karoly, iar contrademonstrația maghiară de la orele 15.00 din fața sediului partidelor de pe strada Bolyai (PNL, PNT și UDMR) a intenționat să-i reinstaleze. După orele 16.00, când manifestații începuseră să se disperseze, au apărut persoane violente care au atacat sediile PNL și PNT. Au urmat busculade soldate cu

numeroși răniți din ambele tabere, între care și scriitorul maghiar Sütő András, care și-a pierdut un ochi în timp ce încerca să se adreseze manifestanților. Acestora li s-au adăugat români veniți de la Reghin, Hodac, Toaca, Ibănești, dar și foarte mulți maghiari de la Sovata, Acățari, Miercurea Nirajului, Eremitu și din alte localități. Încăierarea a degenerat în bătălii de stradă.

În acest context, știindu-se că până în iunie 1986 am lucrat ca muzeograf la Muzeul Județean din Tg. Mureș, am fost convocat la Comandantul Direcției I de Informații a Armatei (creată pe structura Direcției I a fostului DSS, după epurările din ianuarie 1990 și includerea în cadrul MAPN), care m-a întrebat dacă, dată fiind situația tulbure din județul Mureș, dar și din Covasna și Harghita, mă pot deplasa la Tg. Mureș pentru a evalua situația și a informa de la fața locului. Am acceptat fără rezerve misiunea și am plecat cu trenul de noapte spre destinația ordonată. Alți colegi s-au deplasat în județele Covasna și Harghita, unde aveau loc manifestații similare. Dimineța am fost așteptat la tren de soacra mea, care venise însoțită de una dintre surorile ei, Silvia. Ambele mi-au spus că va trebui să dorm în apartamentul mătușii Silvia, deoarece la adresa socrilor mei eram cunoscut ca ofițer. Totodată, mi-au atras atenția ca pe drum să nu rostesc nici un cuvânt în limba română, fiindcă străzile din zona gării și cele adiacente centrului civic erau controlate de bande înarmate formate din indivizi de etnie maghiară originari din periferiile orașului sau din satele de pe Valea Nirajului ori din zona Sovatei.

Aveau dreptate: pe traseul Gara Mare, strada Bodor Peter (unde locuia mătușa soției mele), pe o distanță de 700-800 de metri am fost acostati de 3 grupuri de bărbați violenți, înarmați cu lanțuri, bâte și un fel de ghioage (am aflat ulterior că fuseseră confecționate la „Imatext”, dar și în alte întreprinderi, cum ar fi „Prodcomplex” și „Metalotehnica”). Respectivii au intrat în vorbă cu noi întrebându-ne lucruri banale de genul: cât este ceasul sau unde era o stradă oarecare. Întrucât soacra mea și sora ei știau foarte bine ungurește, chiar cu accent specific zonei, nu am avut probleme.

La mai puțin de o oră după ce m-am cazat, am luat legătura telefonic cu col. Roman Cherecheș, șeful fostului Serviciu de Contraspionaj din cadrul Inspectoratului Județean Mureș, un foarte bun prieten. Conform înțelegerii, am plecat la sediul Inspectoratului Județean al Ministerului de Interne, unde m-am întâlnit cu el, cu fostul șef al Serviciului I – informații interne și cu 3-4 alți

colegi din profilul Direcției I. Aceștia m-au pus la curent pe scurt cu situația operativă, apoi am plecat pe teren pentru a culege direct sau indirect informații.

Întrucât nu dispuneam de agentură proprie la Târgu Mureș, am contactat câțiva foști colegi și prieteni buni de la Muzeul Județean, Liceul Forestier sau Casa Armatei. Aceștia mi-au relatat că în oraș se răspândise zvonul că urmează să vină o masă mare de maghiari de pe Valea Nirajului, Sovata, Acățari, Miercurea Nirajului, prin Eremitu.

În dimineața zilei de 20 martie, manifestații maghiari și români din Târgu Mureș se grupaseră deja în două tabere în centrul orașului, unde se desfășurau două mitinguri mai mult sau mai puțin spontane. La primul miting participau circa 4-5.000 de români (grupați în jurul statuii Soldatului Necunoscut), inclusiv cei veniți de pe Valea Mureșului (Rușii Munți, Deda Bistra) și Gurghiului, iar la al doilea, mai bine de 10.000 de maghiari, inclusiv cei veniți de la Sovata și de pe Valea Nirajului (în fața Catedralei Mici). Cele două grupuri erau gardate, în fața Prefecturii, de două lanțuri subțiri de polițiști, (îmbrăcați încă în uniforme de milițieni și cu autoritatea afectată de reminiscențele trecutului). În jurul orelor 14.00, sub presiunea celor peste 10.000 de maghiari, Prefectura și Primăria au fost ocupate de manifestații conduși de reprezentanți ai UDMR. Grupul de polițiști neînarmați dintre cele două grupuri masive de demonstrați nu a putut să stăvilească mulțimile, vociferările transformându-se, în jurul orelor 16-17.00, într-o încăierare generală. Un ofițer în civil a căutat să calmeze spiritele dar, fiind confundat cu un „milițian”, a fost brusc și rănit grav. Însoțit de un ofițer de la MAPN pe care mi l-a recomandat generalul Scriciu, (pe care îl cunoscusem în 1984 când, în calitate de muzeograf, am grupat în Cimitirul Eroilor osemintele ostașilor români căzuți pe raza județului Mureș în toamna anului 1944), l-am vizitat a doua zi la secția de chirurgie unde era internat. El mi-a spus că l-au confundat cu un ofițer din Miliție. Când unul dintre agresori l-a recunoscut ca fiind militar (*katana*), l-au lăsat pe asfalt, plin de sânge.

Spre seară, în jurul orelor 19-20.00, un grup de cetățeni de etnie maghiară au coborât din trei camioane cu care veniseră – din câte am aflat – de la Sovata și de pe Valea Nirajului, înarmați cu bâte, topoare și cuțite, au atacat autobuzele celor veniți de la Reghin, Hodac și Ibănești, incendiindu-le și agresându-i, în centrul orașului. Între cei agresați a fost și românul Mihăilă

Cofariu, printre agresori aflându-se și Barabás Ernő. Aceste momente au fost surprinse de aparatele unui cameraman irlandez cazat la Hotelul Grand.

În ziua următoare (21 martie), situația tensionată a continuat, maghiarii ridicând baraje îndeosebi pe ruta Reghin-Tg.Mureș, în localitățile Ernei, Dumbrăvioara și Sângeorgiu de Mureș, pentru a împiedica venirea populației românești din zona Reghinului. Încă de dimineată cele două tabere s-au regrupat în centrul orașului. Românii scandau: „Iliescu nu uita, asta e opera ta!“ și „Murim, luptăm, Ardealul nu-l cedăm!“, iar maghiarii „Acum sau niciodată!“. Era vorba, evident, de desprinderea Ardealului de România și alipirea la Ungaria. Acest deziderat al multor exponenți ai minorității maghiare mi-a fost confirmat de un tânăr intelectual maghiar în biroul directorului Direcției Cinematografice Mureș. Acesta ne-a spus că foarte curând Ungaria, sprijinită de emigrația ungară din Germania și de personalități din anturajul cancelarului Helmut Kohl, va pune pe tapet Tratatul de la Trianon, manifestațiile de la Târgu Mureș fiind preludiul unui război civil interetnic, pretext pentru intervenția diplomatică și arbitrajul Marilor Puteri.

În jurul orelor 16-17.00, cordonul de polițiști neînarmați a fost rupt, conflictul verbal degenerând în conflict violent, ocazie cu care au fost folosite bâte, securi, lănci confecționate artizanal, lanțuri și sticle incendiare. Târziu, în jurul orelor 18.00, primele tancuri ale Diviziei de Tancuri din Tg. Mureș au intervenit, fiind dispuse pe două rânduri, între cele două grupuri. Treptat, violența a scăzut în intensitate, spre orele 22-23.00 grupurile începând să se disipeze. La încercarea de calmare a spiritelor în fața Primăriei au participat, între alții, Gelu Voican-Voiculescu și Virgil Măgureanu, ce avea să devină în scurt timp director al SRI. Pe domnul Măgureanu îl cunoscusem personal cu câteva ore înainte, la sediul Inspectoratului Județean al Ministerului de Interne, prin intermediul șefului interimar al Inspectoratului care ne-a prezentat pe mine, din partea Direcției I, pe col. Roman Cherecheș, dar și pe încă doi sau trei colegi de la Tg.Mureș.

Legat de ciocnirile interetnice din zilele de 19-21 martie 1990, în vara anului respectiv am aflat un aspect extrem de interesant. Fiind în concediu la Tg. Mureș, m-am întâlnit cu col. Roman Cherecheș. La o cafea „îmbunătățită” cu câteva picături de coniac, acesta mi-a relatat că în urma unor investigații în rândul angajaților Hotelului Grand, în fața căruia se ciocniseră cele două tabere în primăvara trecută, d-na Rodica Sabău-Pop, recepționeră, i-a spus că în data

de 19 martie, în jurul orelor 14-15.00, a cazat un cetățean străin cu pașaport irlandez, care a cerut o cameră pentru o singură zi, de preferință la ultimul etaj, dar cu vedere spre centru. Acesta a plătit în avans cu chitanța nr. 594. Cum nu avea camere libere la ultimul etaj, l-a cazat la etajul 7. Respectivul a acceptat, dar i-a cerut cheia de la terasa de pe acoperiș, susținând că este reporter de televiziune. Verificând în registrul hotelului, l-a găsit cazat la camera 709 (de fapt, camera 9, etajul 7) sub numele de Honeyford Gary Lawon, Irlanda. În colțul din stânga al paginii registrului era făcută menționarea: *Cheia pentru 709, de la Terasa XI*. În urma verificărilor efectuate a rezultat că acesta era reporter pentru postul TV *Sky News*. El a filmat de pe terasă scenele cumplite în care era maltratată românul Mihăilă Cofariu, dar a menționat că victima era maghiar.

După ani și ani am citit în ziarul *Adevărul* un articol semnat de Mihai Mincan, în care acesta menționa faptul că Peter Swain, regizorul britanic al documentarului „*Bad Neighbours*“ (*Vecini răi*) difuzat de *Channel 4* și reluat de principalele televiziuni europene, în care „*ungurul*” Cofariu este bătut cu bestialitate de români, a fost plătit de Paul Neuberg, un producător originar din Ungaria, care a furnizat imagini și comentarii false. În dialogul cu Peter Swain, acesta a menționat că filmul documentar a fost finanțat de la Budapesta. Mai mult, Peter Swain a recunoscut că falsa identitate etnică a lui Mihai Cofariu i-a fost furnizată de cei care le-au dat imaginile: producătorul și sursele sale. În ceea ce-l privește pe Honeyford Gary Lawon, acesta nu a fost decât o simplă unealtă, căruia i s-au dat la momentul potrivit informațiile necesare și a cărui muncă a fost vândută de *Sky News* către *Channel 4*, care a făcut treaba murdară. Filmul fusese planificat de câteva săptămâni, iar legătura a fost făcută prin niște foarte bune contacte politice locale maghiare.

Manipularea făcută prin documentarul lui Peter Swain a pregătit calea războiului de imagine împotriva României și lansarea de către Gyula Horn, ministrul de Externe al Ungariei, episcopul Laszlo Tökes și Geza Entz, ministrul Oficiului pentru Maghiarii de Pretutindeni, a dezinformării cunoscute ca *Pogromul de la Tg.Mureș*.

Revenit la București, am prezentat un raport detaliat șefilor profesionali. În vara anului 1990, m-am întâlnit la București cu generalul-maior Scriciu, fost șef al Brigăzii Motomecanizate din Tg. Mureș. Acesta mi-a relatat, pe scurt, unele elemente pe care le cunoștea în calitate de fost președinte al CPUN

județean Mureș. A accentuat pe faptul că evenimentele de la Tg. Mureș au fost regizate de la Budapesta, cu știrea și implicarea directă a factorilor politico-militari decizionali ungari, dar și cu complicitatea unor cancelarii central-europene. *Radio Kossuth* și alte posturi maghiare au anunțat anterior evenimentelor că „*Ardealul trebuie luat: pe calea tratativelor, prin federalizare sau prin forța armelor*“, la aceasta urmând să contribuie major „*acțiuni de stradă sângeroase, instigate de fugari unguri stabiliți în Ungaria înainte de 1989, veniți aici sub pretextul aniversării a 102 ani de la revoluția antihabsburgică de la 1848, acțiuni ce urmau să degenereze într-un război civil interetnic ce ar fi permis intervenția armatei ungare pentru apărarea vieții și bunurilor etnicilor maghiari din Transilvania, în urma căruia Ardealul ar fi fost rupt de România*“. Generalul-maior Scrieciu a afirmat că între instigatorii locali ai evenimentelor din 19, 20 și 21 martie 1990 s-au aflat Király Károly – care ar fi dirijat de la Budapesta desfășurarea evenimentelor, Kincses Előd, Jakobfy Attila, Tökes Laszlo, fratele său, Tökes András, Veres Estera (Directoarea Fabricii de Mănuși din Tg.Mureș), 200 de etnici maghiari din Sărățeni-Sovata, conduși de ing. Biro Imre de la Electromureș, fostele conduceri ale Fabricii de Pâine, Abatorului și Fabricii de Zahăr din oraș. Persoanele înarmate cu bâte, topoare și sticle incendiare, venite cu autovehicule de la Sângeorgiu de Mureș au fost conduse de Nagy Odon.

Întrucât intervenția hotărâtă, deși tardivă, a armatei române a calmat în martie 1990 situația extrem de tensionată de la Târgu Mureș, aceiași actori vor iniția politica „pașilor mărunți” având drept scop dacă nu obținerea Transilvaniei, măcar federalizarea României, într-o primă etapă.

Prof. univ. dr. col. (r) Traian-Valentin Poncea

DE CE TREBUIE SĂ SCĂPĂM DE REPUBLICA SEMIPREZIDENȚIALĂ?¹

Prima Constituție post-totalitară democratică (după cea din 1923-1937) a fost adoptată în ședința Adunării Constituante din 21 noiembrie 1991 și a intrat în vigoare în urma aprobării ei prin referendumul național din 8 decembrie 1991. La referendum au participat 10.948.468 de alegători, din care 8.464.624 s-au pronunțat în favoarea textului Constituției, reprezentând 77,3% din voturile valabil exprimate. În realitate, doar o minoritate de 47,2% din electoratul român a votat în favoarea noii Constituții.

Proiectul primei Legi fundamentale democratice a României contemporane a fost încredințat unui grup de juriști specialiști în drept constituțional, între care cel mai proeminent era Antonie Iorgovan. Comisia de redactare, dincolo de documentarea din alte tradiții constituționale, a urmărit să asigure un echilibru între nevoia de a proiecta o Constituție democratică, potrivită unei imagini ideale despre sistemul în care dorea să intre România, și protejarea președintelui ales la 20 mai 1990 și contestat într-un mod periculos pentru eventualitatea pierderii scaunului de la Cotroceni. Constituția încerca să contureze un regim semiprezidențial, care să împace tendința puternică spre parlamentarism, după 53 de ani de absență, și nevoia de a-l proteja pe noul președinte de orice acțiune juridică, așa cum a dezvăluit înainte să moară chiar juristul Antonie Iorgovan, „părintele Constituției“. Colectivul de specialiști care a publicat o carte de comentariu asupra rolului și sensului Constituției revizuite în 2003 va recunoaște tranșant: „Textele Constituției sau, după caz, ale Legii de revizuire a acesteia conțin uneori și soluții ce reprezintă rezultatul unui compromis politic“. Așa ceva este interzis de Dreptul public și de Dreptul constituțional în elaborarea oricărei Constituții democratice.

Constituția din 1991 a fost (și este) un hibrid construit în cerc vicios. Deși enunța principiul separației puterilor în stat, noua Lege fundamentală era o construcție juridică sterilă, în care puterile statului se controlau între ele,

¹ Preluat cu acceptul autorului din *Cotidianul.ro*, 29.01.2017, URL <http://www.cotidianul.ro/de-ce-trebuie-sa-scapam-de-republica-semiprezidentiala-295186/>

blocându-și activitatea. Legile adoptate de Parlament pot fi respinse de președinte și de Curtea Constituțională, iar Guvernul poate emite ordonanțe de urgență cu regim de lege, ocolind funcția legislativă a Camerei Deputaților și Senatului. Între prerogativele președintelui este enunțat și fenomenul de conflict între stat și societate – unul dintre cele mai periculoase fenomene politice pe care le-a cunoscut România din 1859 până astăzi –, președintele fiind postat ca mediator. Ministerul Public, parte a autorității judecătorești, este în subordinea Guvernului (ministrului Justiției), iar judecătorii sunt numiți de președinte. Guvernul este controlat de Parlament, iar responsabilitățile de politică externă și apărare ale Guvernului și Președinției se suprapun. Președintele este ales prin vot universal și direct, dar nu poate conduce țara. În practică, președintele poate controla Serviciile de informații, care la rândul lor supraveghează neoficial toate instituțiile statului. În timpul crizei politice din 2012, țara a fost condusă prin decizii ale Curții Constituționale; lupta anticorupție se desfășoară aproape exclusiv pe baza înregistrărilor/stenogramelor, considerate probe.

„Luați un cerc, mângâiați-l și va deveni vicios“

Principalul defect al Constituției – de altfel, foarte grav, și devenit evident atât în perioada 1997-2000, cât și în timpul crizelor constituționale din 2005-2012 – este că nu stabilește o autoritate a dezvoltării. Aflată practic într-o fază de reconstrucție statală, politică și economică, România nu avea în 1991-2000 – și nu are nici astăzi – acea autoritate bine definită care să miște statul în procesul de reformă și al dezvoltării sistemice. Deși principalele sarcini ale dezvoltării erau atribuite Guvernului, acesta a fost de la început cenzurat constituțional în capacitatea de a acționa. Președintelui nu i se oferea mai mult decât posibilitatea de a fi un exemplu pentru comportamentul democratic. Puterile statului sunt construite în cerc și, cum era de așteptat, creează spațiu pentru marea corupție, potrivit celebrei replici a lui Eugen Ionescu din „Cântăreața cheală”: „*Luați un cerc, mângâiați-l și va deveni vicios*“.

În mandatele sale din 2005-2014, Traian Băsescu va forța toate prevederile constituționale referitoare la autoritatea prezidențială, situație pe care Emil Constantinescu a refuzat-o în timpul mandatului său. Autoritatea președinților în raporturile cu Serviciile de informații s-a exercitat în funcție de legitimitatea titularului puterii și legitimitatea conținutului ordinelor sale, primele două mandate ale lui Ion Iliescu fiind o chestiune de instalare a unui

nou sistem de putere („regimul Iliescu“) contestat agresiv de presă și partide politice, în timp ce mandatele lui Emil Constantinescu și Traian Băsescu au focalizat conceptul de interes național pe integrarea în NATO și UE, cu orice mijloace, imperfecțiuni și aproximații.

Consum exagerat, dezordine socială și disoluție instituțională

Al doilea defect mare al Constituției din 1991 a fost idealismul, Legea fundamentală fiind și de această dată – ca în toată istoria României moderne – o proiecție estetică despre cum ar trebui să arate statul român într-o societate democratică solidă, de tip occidental. Ea nu ținea seama de realitatea socială, educațională, politică și de nivelul mentalităților, ca să nu mai punem în discuție lipsa tradiției comportamentului democratic și bruschețea ieșirii din regimul comunist, cu consecințe în consum exagerat (creștere de 6 ori între decembrie 1989 și martie 1990), dezordine socială și disoluție instituțională de fond. Articolele definitorii ale statului național unitar sunt încălcate sistematic, fără reacție instituțională și politică. Fenomenul cultural și politic dominant a fost dezvoltarea curentelor ultranaționalist și antinaționalist, ambele cu conotații infracționale, dar tot nesancționate, care contribuie împreună la diluarea conceptelor de națiune civică, naționalism rațional, teritoriu național („pământul“) și suveranitate.

Fenomenul imediat următor a fost nerespectarea Constituției și ocolirea obligației de respectare a legilor, pentru ca statul să poată fi funcțional. Efectul în economia oficială a acelei perioade a fost dependența de funcționarea economiei negre (40% în anul 2000), fără de care s-ar fi produs disfuncționalități majore. Un fenomen instituțional aparte a fost raportul dezechilibrat între activități legale și activități de dincolo de lege (*out of the box*), atât din cauza defectelor legislative (absența prevederilor, imprecizia celor existente, crearea posibilității de a ocoli legea), cât și a inconsistenței curente a factorului politic. Ceea ce este vânat astăzi de DNA, DIICOT și SRI este rezultatul „sistemului“ instalat atunci prin Republica semiprezidențială.

Neutralizarea instituțională

A treia mare problemă a Constituției actuale este neutralizarea instituțională. Regimul politic din România a fost declarat ca semiprezidențial, fiind în realitate vorba despre versiunea cea mai proastă a acestuia. Invocat foarte des ca model francez, regimul semiprezidențial a fost numit de președintele

Franței Georges Pompidou „*le régime bâtard*” („regimul bastard”), din cauza aspectului său de corcitură („*corniaud*”). Studiile occidentale asupra regimurilor postcomuniste din Europa de Est au apărut relativ târziu, la aproape un deceniu și jumătate de la anul prăbușirii lagărului comunist european și, în general, au evitat să dea soluții, să ofere modele. Chiar și căile economice oferite de Vest, în afara principiilor de bază ale capitalismului postmodern, au conținut proiecte experimentale și, uneori, extravagante, cum este cazul ofertei de modele sud-americeane. În plan politic, la impunerea de criterii democratice ideale s-au adus ulterior amendamente „realiste”, pornind de la situația concretă a puterii și a relației națiunilor cu aceasta în regimurile dictatoriale abia abandonate. Astfel, a apărut soluția regimului semiprezidențial, având la dispoziție două versiuni: 1. Noile instituții să urmeze o anumită continuitate funcțională cu structuri anterioare, cu scopul de a aplană conflictele politice și sociale. 2. Instituțiile noi să permită existența unei autorități decizionale în context democratic, cu scop evident de motor al dezvoltării politice și economice. Ceea ce a ales puterea Frontului Salvării Naționale (FSN) și președintele, la sugestia juristului francez Robert Badinter, a fost prima versiune, cu amendamentele constituționale parazitare arătate mai sus, generând astfel o consecință nefastă pentru evoluția națiunii sub tranziție: neutralizarea instituțională.

Fenomenul a fost observat de politologul francez François Frison-Roche, care arăta că împrumutul modelului semiprezidențial „a fost preferat modelului parlamentar clasic pentru a satisface interesul politic al principalilor actori ai tranziției; interesul era, în realitate, să neutralizeze diferitele puteri pentru ca nicio dominație majoră să nu poată fi exercitată de vreuna dintre tabere; această instrumentalizare a dreptului (de sorginte foarte marxistă), odată pusă în acțiune în instituțiile specifice, a indus logici de comportamente instituționale cu consecințe deseori ambigue. În momentul în care, pe durata a doi-trei ani (1994-1996), procentele intenției de vot s-au schimbat, Opoziția a înregistrat primele succese la alegerile locale, presa a devenit mult mai substanțială și influentă, situația materială a populației a intrat în criză profundă, iar componenta spirituală a națiunii s-a degradat abrupt, regimul semiprezidențial devenise deja caduc. Flexibil când este aplicat într-un stat de drept occidental, regimul semiprezidențial își demonstrează doar fragilitatea într-un context post-totalitar.”

Caracterul secret al activității Serviciilor de informații va deveni subiect al ambiguității instituționale și al atacului de presă față de raportul între respectarea drepturilor constituționale și limitarea lor în folosul siguranței și securității naționale. Serviciile de informații vor fi bănuite tot timpul de activități antidemocratice, de scenarii care caută să violeze drepturile și libertățile fundamentale, iar intrarea fenomenului terorist în faza strategică îi convinge pe tot mai mulți că limitarea drepturilor și libertăților fundamentale trebuie extinsă. Adevărul social al acestei situații este realitatea că națiunea nu a avut timpul istoric necesar pentru exercitarea tuturor drepturilor fundamentale înainte să decidă restricționarea lor.

Nu în ultimul rând, percepția publică românească despre Uniunea Europeană se îndreaptă spre ideea unui for tutelar, care oferă un singur avantaj major: deplasarea unei mase active a muncii în Occident, de unde se întorc sume importante pentru supraviețuirea familiilor inactive din România, și dezavantaje supărătoare asupra identității naționale. În România încă nu se înțelege că, deocamdată, Uniunea Europeană este o confederație de state suverane, nu o federație. În România nu a explicat nimeni națiunii în ce constă Art. 4. 2 din „Versiunea consolidată a Tratatului privind Uniunea Europeană“:

2. Uniunea respectă egalitatea statelor membre în raport cu tratatele, precum și identitatea lor națională, inerentă structurilor lor fundamentale politice și constituționale, inclusiv în ceea ce privește autonomia locală și regională. Aceasta respectă funcțiile esențiale ale statului și, în special, pe cele care au ca obiect asigurarea integrității sale teritoriale, menținerea ordinii publice și apărarea securității naționale. În special, securitatea națională rămâne responsabilitatea exclusivă a fiecărui stat membru.

De 40 de ori cuvântul „național“, în Tratatul UE

Prin urmare, membrii UE sunt state cu identitate națională clar definită, generată de istoria și cultura națiunii respective, și ale căror funcții esențiale sunt respectate, în special securitatea națională („starea de legalitate, de echilibru și de stabilitate socială, economică și politică necesară existenței și dezvoltării statului național român ca stat suveran, unitar, independent și indivizibil, menținerii ordinii de drept, precum și a climatului de exercitare neîngrădită a drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale ale

cetățenilor, potrivit principiilor și normelor democratice statornicite prin Constituție“, Legea 51/1991/2014, Art.1).

Tratatul UE folosește de 40 de ori cuvântul „național“. Ideea de bază este constituirea unei entități europene de Drept internațional, compusă din state naționale sau federative, care acceptă, în beneficiul Uniunii, cedarea unor părți ale suveranității naționale pentru constituirea unei comunități politice europene. Potrivit tuturor Constituțiilor României, „suveranitatea aparține poporului român“. Acesta trebuie să scape cât mai repede, prin referendum național asupra formei structurii de stat și a formei de guvernare, de Republica semiprezidențială. Cei 25 de ani trecuți de la oficializarea „regimului Iliescu“ prin instalarea Constituției 1991 au dovedit că nici o reformă morală, politică, economică, socială nu poate fi aplicată în interiorul sistemului Republicii semiprezidențiale.

Compromiterea Monarhiei

Adoptarea Constituției prin referendum național pare a fi rezolvat, indirect și implicit, problema Monarhiei. Compromis prin manifestări ridicole, fals istoric și diversiune regalistă (înlocuirea integrală a problemei Monarhiei cu subiectul regalist Mihai I și familia lui), dar și prin propaganda antimonarhică a puterii, dreptul românilor de a-și alege forma de guvernământ a fost anulat „a priori“ la 8 decembrie 1991. Prin Art. 148.1 se amesteca voit dreptul românilor la alegerea unui regim constituțional cu principiile suveranității naționale, ale democrației și ale statului de drept la care nu poate renunța nimeni, astfel că românii au fost obligați să voteze și anularea dreptului lor suveran la alegerea formei de guvernământ. Rezultatul este apariția parazită a unui curent regalist care continuă să mediatizeze prin presa scrisă și prin televiziune (inclusiv în emisiuni tematice) un „rege“, o „Casă Regală“ și o „Familie Regală“, ca instituții legale, deși ele nu există ca atare în contextul constituțional actual. Termenul de „rege“ se referă la calitatea avută simbolic de Mihai de România între 1927-1930 și 1940-1947, fără a fi suveran, și se folosește ca formă de politețe, după tradiția franceză, la fel ca termenii de „președinte“ sau „prim-ministru“ pentru foști președinți sau prim-miniștri. Termenii „Casa Regală“ și „Familia Regală“ sunt ficțiuni care înlocuiesc noțiunea corectă de „familie a regelui“, în sensul de „rege“ explicat mai sus. Folosirea constantă și ficționară a termenilor de „rege“, „Casă Regală“, „Familie Regală“, precum și exploatarea

propagandistică a datelor istorice despre domniile lui Carol I și Ferdinand I, pentru a induce imaginea unei istorii unitare și benefice a Monarhiei, au contribuit la creșterea popularității Monarhiei, dar din perspectiva eronată juridic a fostei Case Regale de Hohenzollern/de România, prin suprapunere.

Monarhiștii autentici, care sunt în minoritate, pornesc de la situația reală de Drept public că în 1991 națiunea română nu și-a exercitat dreptul de suveranitate, potrivit prevederilor fundamentale din toate Constituțiile României (Art. 31 din Constituțiunea 1866, Art. 33 din Constituția din 1923, Art. 29 din Constituția 1938, Art. 3 din Constituția RPR 1948, Art. 2 din Constituția RSR 1965), printr-un referendum național care să aleagă forma structurii de stat. El poate fi organizat și astăzi. Dacă rezultatul referendumului național este opțiunea pentru Monarhie, singura modalitate legitimă de trecere la ea este reactivarea Constituției democratice din 1923, care la Art. 77 – 79 prevede alegerea unui „rege dintr-o dinastie suverană din Europa occidentală”, ceea ce exclude linia Hohenzollern/de România de la succesiune, iar prin dreptul de decizie al Parlamentului, îl exclude și pe prințul Paul, nepotul lui Carol al II-lea. Monarhiștii autentici consideră, așadar, pe temei de Drept și conform principiului legitimității constituționale, că revenirea la Monarhie se poate face numai prin alegerea unui prinț dintr-o Casă domnitoare din Europa occidentală, după a cărei urcare pe Tron se poate întruni Adunarea Constituțională care să dea o nouă Constituție, a Monarhiei constituționale, potrivit realităților actuale ale națiunii române și ale statului român.

Totodată, un referendum asupra formei structurii de stat, care conține alternativele: 1. Stat național unitar, 2. Stat federativ și alte forme de guvernare: 1. Republică parlamentară, 2. Republică prezidențială, 3. Monarhie constituțională și legitimă (în sensul celor arătate mai sus), dă posibilitatea restructurării după principii clare și funcționale a întregului corp, astăzi ambiguu, al legislației române.

Dr. ist. Alex Mihai Stoenescu

SEMNAL DIN AULA ACADEMIEI ROMANE

- o țară sub ascultare-

„Adevărul este condiția de echilibru a ființei omenești. Minciuna sau amăgirea e terenul care fuge de sub picioare, provoacă dezechilibru, căderea și decăderea, perversitatea spiritului”. (Arsenie Boca)

Apreciez că merită să ne punem întrebarea dacă vorbele spuse sau scrise de membrii Academiei Române pot fi de interes pentru siguranța națională și luate în considerare ca puncte inițiale sau vectori în activitățile specifice de apărare și promovare a intereselor statului român, în scopul asigurării securității interne și externe a țării noastre.

Trăim într-o perioadă de transformări, una mai mare și mai profundă decât cea marcată de sfârșitul Imperiului Roman, dar acum acestea riscă să se autonomizeze și să scape de sub control.

Pornind de la concepția lui Lucian Blaga despre rolul creator al omului, se impune a se lua în considerare atât indeclinabila actualitate a trecutului, cât și vechile rădăcini ale prezentului.

În eseurile sale, scriitorul argentinian Ernesto Sábato amintea de *„teribila criză a omului în acest moment catastrofal pentru omenire, când forțe organizate pot mișca masele împotriva celor mai profunde interese ale lor, ceea ce determină suprimarea dorințelor individuale pentru crearea de oameni-obiect interșanjabili, ca piesele de schimb ale mașinii-unealtă”*.

Pe noi, oamenii de aici și de pretutindeni, ar trebui să ne preocupe, așa cum menționează Dumitru Stăniloae, *„descoperirea a ceea ce este negativ, a ceea ce constituie piedică, deficiență, neputință sau izvor al unor fapte și gânduri rele”*.

„Adevărul este o forță, dar una uriașă, de aceea ne strecurăm cu toții clipind, temându-ne să nu ne pârljească”, susținea J.W.Goethe, dar, totodată, adevărul poate reprezenta o punte între trecut, prezent și viitor. Când omul nu găsește această punte, cade în prăpastie.

Or, una dintre prăpăstiile de care ar trebui să ne ferim este cea observată de academicianul român Sorin Dumitrescu, care, la data de 24 august 2016, a semnalat fenomenul „colonizării în act a CULTURII IDENTITARE A

ROMANIEI”. Acesta a cerut prestigioasei instituții cu suflet românesc să-și exercite rolul pe care îl are în societate și să solicite autorităților statului să se opună asaltului ideologic colonizator al războiului informațional.

Orice act de civilizație și cultură izvorăște din nevoia pe care o simte omul de a-și depăși condiția de viață, în aspirația sa spre mai bine din punct de vedere material și spiritual. Iar civilizația și cultura sunt expresia tendinței spre progres a omenirii.

Academicianul Ioan Nechifor Crainic, vizând spiritualitatea românească prezentă în popor afirma: *„neamul nostru nu poate fi slujit decat de o literatură și de o artă care să fie suprema expresie armonioasă a etnicului străluminat de raza veșniciei”*. Vorbe deloc goale și lipsite de însemnătate, întrucât această voce se simte obligată să spună fără ură și dorință de răzbunare, calm și răspicat, cu sinceritate, dar mai ales cu responsabilitate, adevăruri incomode, necesare ordinii etice a societății.

În fapt, ar trebui puse în discuție ideile vremii noastre, credințele etice și politice, care pot fi cauze ale tuturor relelor ce se multiplică, sau, cum spunea academicianul P. Al. Georgescu, „se supraînrautățesc”. Scopul discutării acestor aspecte este prevenirea reînvierii unei barbarii spirituale, a sclaviei sufletelor și trupurilor, a urii naționale, demagogiei și războiului (gen fascism sau stalinism).

Pe marginea acestei problematice este imperios necesar să amintim formularea din pledoaria academicianului Sorin Dumitrescu: *„În fine, am lăsat la urmă dezastrul aflat în plină desfășurare al colonizării identitare a României”*. În aceste zile, veritabili vânzatori de țară sunt dublați de intelectualii vânzători și ei de valori.

În ordine spirituală, colonizarea se execută într-ascuns, la adăpostul vacarmului politic generat de scenariul public al pedepsirii corupților. Ca urmare, colonizatorul poate umbla liniștit la tabloul de siguranțe al sistemului de valori identitare fără ca cineva să observe.

Pentru națiunea română, fenomenul colonizării reprezintă astăzi un secret al lui Polichinelle. Dar tocmai din acest motiv, rolul excelentisim statal, conferit „*illo tempore*” de ctitorii Academiei, o obligă să ia urgent atitudine publică. Dacă îți pierzi originea este greu să mai faci altă casă. Este ca și cum ai lua să plantezi un pom, să-l muți dintr-un loc în altul.

Academicianul român Solomon Marcus, cu blândețea și calmul cunoscute, adresa un semnal de alarmă privind programele educaționale în permanentă schimbare (ceea ce asigură dezastrul) și care sunt „în conflict cu sănătatea psihosomatică” a tinerilor, determinând agresiune și lipsa capacității de selectare a valorilor.

Îndemnați și obligați să privim numai în prezent, nu în trecut, nici în viitor, să privim numai în jurul nostru, nu la modul în care evenimentele se interconectează la nivel global, nu vom reuși evitarea înlocuirii unei cleptocrații cu alta.

„E păcat și nedemn ca în situația gravă în care ne aflăm să mai jucăm comedia luptelor lăuntrice. Fără îndoială ceea ce are să se întâmple se va întâmpla, dar e păcat ca atunci când timpurile sunt foarte serioase, un popor să joace mica comedie a luptelor sale dinlăuntru” – scria Mihai Eminescu.

Cu cât mai mult ne înțelegem vremurile, cu atâta cresc șansele de a evita pericolul lor fără să ne pierdem în certuri și capcane logice. Pornind de la dezvăluirile lui Edward Snowden privind „*inversarea vicleană a valorilor și deculturalizarea prin pârgii de manevră ascunse*”, învățământul pare să mai existe doar pentru a sărăci cunoașterea. Lăsând lucrurile să urmeze această direcție, aceste fenomene – inversarea valorilor și deculturalizarea – se vor autonomiza dezvoltându-se singure, nemaiputând fi oprite și devenind durabile.

Sintagma „*politically correct*” („corect din punct de vedere politic”) este o modalitate abuzivă și extrem de vicleană de anulare a dreptului și libertății de a avea o opinie proprie, o metodă de cenzurare a adevărilor incomode și de înfierare a opiniilor care nu convin. Vedem un potop continuu și aproape înăbușitor de date inutile, nesemnificative, care în cele din urmă modifică informațiile, cenzurând și minimalizând adevărul și realitatea, dar exagerând în același timp informații insipide și deprimante, pretins senzaționale.

Ernesto Sábato atrăgea atenția asupra justificării „*urii împotriva culturii cu ajutorul unor produse culturale*” și considera că „*pe omul vremurilor noastre îl hărțuiesc două barbarii: cea tehnologică și cea ideologică totalitară*”.

Astfel, ființele omenești pot sfârși prin a fi piese obscure și neputincioase, căroră li se impune a fi mereu în realitatea momentului cu prudentă și calm.

De asemenea, scriitorul argentinian avertiza în privința educației „pe care ar trebui s-o primească omul în etapele inițiale, când are spiritul mai fragil, în clipa care decide pe vecie cum va fi: meschin ori generos, laș ori curajos, iresponsabil ori responsabil, lup față de om sau capabil de acțiuni comunitare. Chestiuni morale, sau, în orice caz spirituale, dar și în definitiv practice, căci dezvoltarea unei națiuni are nevoie, în primul rând de atari valori, fără de care vom avea ceea ce oferim aici în ultimii ani: ură și distructivitate, sadism și lașitate, dogmatism disprețuitor și ferocitate”.

În ultima perioadă s-a vehiculat ideea reînființării serviciului militar obligatoriu, o idee ce se poate considera că vine, în același timp, prea târziu și prea devreme. Prea târziu în privința dotării necesare, astăzi vânzându-se arme și mijloace uzate moral, ce nu vor mai fi folosite în adevăratul război, ci cel mult în lupte de stradă. Prea devreme, deoarece iubirea de patrie strămoșească a fost desființată prin programele de învățământ, inclusiv universitar, și prin bombardamentul informațional foarte bine structurat, executat și controlat.

O asemenea opinie nu poate fi considerată nici eronată nici exagerată luând în considerare constatările generalului Constantin Degeratu: „Cel mai îngrijorător lucru este ce se petrece în România: lipsa percepțiilor pericolelor existențiale externe; slăbirea capacității de supraviețuire prin autoamăgire și confuziile doctrinare strategice promovate; cvasi-distrugearea capacității proprii de apărare prin subfinanțare, dezindustrializare și externalizarea răspunderii și a deciziei strategice; fragilizarea democrației; falimentul partidelor politice; apelul la soluții nonpolitice mesianice; uriașul colaps demografic al țării; încercările repetate de a realiza destructurarea statalității moderne a românilor sau prin ciopârțirea trupului și mutilarea patriei lor comune”.

Academicianul Mircea Malița afirma : „Furăm statul dacă furăm mințile oamenilor”. Într-adevăr, furând mințile oamenilor, dispar pe rând adevărul, obiectivitatea, cunoașterea, știința, societatea și realul. Dar pericolul poate fi evitat în condițiile în care, deopotrivă, lucrătorii din domeniul siguranței naționale și toți oamenii de bună credință ar identifica toate metodele și mijloacele de control asupra mentalului colectiv și ingenioasele tehnici de acoperire a acestora.

Noutatea contemporaneității este de a fura statul fără violență, în ascuns, salvând aparențele legalității și păstrându-l apoi captiv cu mijloace subtile

furnizate de civilizația contemporană. Un stat slăbit, sărăcit și hulit este cadoul ideal pentru jaful general.

Academicianul Mircea Malița, vorbind de lumea în care trăim, lume ce stă sub semnul democrației și raționamentului științific, afirma: *„Marea și uluitoarea inovație a furtului modern și contemporan de state este neviolentă, menținerea formalismului legal, salvarea meticuloasă a aparențelor, recurgera la cele mai avansate cunoștințe și metode furnizate de știință și tehnică și de ultimul strigăt al filozofiei și doctrinelor. Preocuparea cea mare nu este comiterea furtului, cât acoperirea lui totală, de nepătruns. E atât de ascunsă, încât nici bănuiala existenței lui nu poate fi confirmată. Strategii distructive sunt elaborate pentru fiecare sector în parte: industrie înainte de toate, apoi energia, transporturile, comunicațiile, fără să fie neglijate fortărețele statale clasice ale educației și sănătății. Dar cum ar fi uitată justiția, care urgent trebuie să-și ia vâlul de pe ochi și să-i vadă clar pe oamenii noștri care nu pot fi aduși la tribunale. Cultura e o problemă grea, dar poate fi rezolvată cu ajutor din afară. Să importăm cultura de care avem nevoie, ca și hrana, importăm pe măsură ce se paralizează faimoasa bogăție a țării, agricultura. Rezultatul e însă splendid. Scandaluri să fie, certuri, ciocniri. Să nu fie publicul tăcut și resemnat ca sub dictaturi. Să se agite, să-și consume energia în orice direcție, fără sfârșit, fără soluții, fără rezultate”*.

Implementarea programelor impuse de instituțiile financiare, considerate de șeful Băncii Centrale (de neclintit din funcție) „ca fir roșu de urmat pentru binele și progresul României”, au dat rezultatele care se văd.

Același academician Mircea Malița mai atrăgea atenția: *„Statul este lovit cu măciuca corupției și cu sacul de căpușe. Este o artă să acoperi corupția printr-un larg program public de combatere a ei total inefficient, dar mimând vigilența”*. Și nu se poate pretinde că greșea, având în vedere unele situații în care instituțiile par adevărate teighele de numărat prețurile de pe eticheta slujbelor, răspunderilor, diplomelor, certificatelor, în condițiile eroziunii nemiloase a statului, care pare arestat la domiciliul unei clii nevăzute și tăcute, cauza fiind destructurarea generalizată care odată pornită se dezvoltă autonom.

Concomitent se folosește un arsenal de căi, metode și procedee care lasă pradă o masă de oameni pierduți în ceață, asurziți de zgomot, derutați și divizați de certuri, amețiți de doctrine decadente, amenințați de iluzii și

vizitați de himere în scopul stăpânirii și mânuirii minții, precum și controlului comportamentului.

În eseurile academicianului Mircea Malița se explică modul în care *Homo Fraudens* și *Homo Praedator* transformă justiția într-o forță creatoare de ceață și zgomot în societate, aceasta fiind folosită în același timp la reducerea la tăcere sau eliminarea adversarilor (eliminare inclusiv fizică, prin metode inimaginabile), în contrast cu intangibilitatea oamenilor puterii care trebuie ocrotiți indiferent de faptele lor. Drama vremii noastre este deopotrivă socială și economică, politică și spirituală, fiind de natură să ducă la alienare și să îndrepte lumea spre o catastrofă.

Ernesto Sábato avertiza în privința acestui pericol, temându-se ca astfel „*să nu ne construim propriul rug funerar*”. De asemenea, susținea că „*prin jurnalism, radio, cinema și sporturi colective, poporul toropit de rutină va putea să genereze un soi de panonirism, realizarea colectivă a unui mare vis. Acesta e sfârșitul omului renascentist*”.

Toate acestea, împreună cu formele cele mai misterioase și mai demonice ale banului, au construit, în cele din urmă, marele angrenaj unde ființele omenesti au sfârșit prin a fi piese obscure și neputincioase.

Pe toate continentele se vorbește de existența unui Sistem Supranațional, care are o componentă decizională necunoscută și perfect camuflată, alcătuită din oameni onorabili, și o componentă executivă formată din persoane la vedere, ce se află la conducerea autorităților implicate în implementarea programelor în țările țintă ale prădătorilor. Cei din Executiv sunt persoane sacrificabile (inclusiv prin eliminarea fizică). Există țări unde șefului Executivului i se spune Împăratul, acesta, în unele situații, prin activitatea sa depășind (în sens distructiv) așteptările prădătorilor. În caz de nesupunere, pe motiv de neguvernabilitate și corupție, se trece la divizarea sau desființarea țării țintă.

Vizionarea emisiunilor intitulate „*România furată*” de la un anumit post de televiziune probează opinia pe plan internațional, declarată și de Președinte la întâlnirea NATO de la Varșovia din primăvara 2016, anume că România este o țară neguvernabilă și coruptă. Ce urmează, luând în considerare vizita președintelui Moldovei la Moscova și harta Moldovei Mari primită în dar de la Putin? Toate acestea coroborate cu hotărârea de la Haga, ce urmează să fie adoptată cu sprijinul „prietenilor”, privind statul român mafiot.

Prin definiție culturile sunt specifice, aparțin cuiva căruia îi dau identitate. Distrugerea conștiinței românești naționale determină orbirea colectivă și decadența.

Naționalismul bun unește țara în jurul valorilor comune și este conciliant fiind orientat spre viitor, rămânând deschis spre exterior și modernizare, dar având legături cu grupurile etnice care propovăduiesc șovinismul și intoleranța.

În anul 2017, o persoană de la Cluj, nedemnă de funcția pe care a ocupat-o în trecut, cea de viceprim-minstru, vorbind despre sărbătorirea Unirii Principatelor afirma că sunt evenimente lipsite de sens și de importanță. Tot în această perioadă, academicianul Dan Berindei, în comunicarea sa intitulată „Învățămintele unei zile de aur” menționa următoarele: „*Trecerea de la sentimentul de neam a însemnat și adoptarea unei noi atitudini*”.

De la o convingere oarecum pasivă, purtată timp de veacuri, s-a trecut treptat la îndeplinirea unor obiective întemeiate pe ființarea unitară a tuturor românilor, ceea ce va duce la constituirea unei patrii unice a românilor. Factorul principal al înfăptuirii unității românești pe plan statal a fost cel al românilor înșiși.

De asemenea, Președintele Academiei Române, Ionel Valentin Vlad, afirma că „*Au fost înfăptuiri fără de care nu ar fi fost posibile celelalte mari acte ale românilor, precum Independența de la 1877 și Marea Unire din 1918*”.

S-a semănat neghină zi și noapte, astfel încât a ajuns până la ultima suflare a românului nostru să nu se mai asculte, să nu se mai unească. Noi, ca neam, vom mai exista doar prin revenire la unitatea și la istoria noastră adevărată. Din acest motiv se impune trezirea conștiinței de sine pentru a deveni o forță structurantă, redutabilă, a societății.

„*Adevărul deranjant ce este ascuns trebuie să fie repetat cu insistență în mod constant pentru că falsul și minciuna continuă să fie prezente în dicționare și să fie predicate nu numai în presă, ci și în școli, universități. Peste tot falsul este la putere și se simte perfect, în largul său, fiind fericit să știe că are marea majoritate de partea lui*”, susținea J. W. Goethe. Dar astăzi, în anumite situații, a spune Adevărul înseamnă a fi un „terrorist sinucigaș”.

George Weigel scria în martie 2009 într-un articol: „*Retorica postmodernă reflectă acea atitudine mentală proprie oamenilor lipsiți de orice siguranță asupra adevărului lucrurilor, indiferent că este vorba despre*

adevărul istoric, sau cel moral”. În consecință, nu există decât „adevărul tău” și „adevărul meu”, ceea ce înseamnă că tu ai povestea ta, iar eu am povestea mea.

În Europa, acest scepticism epistemologic a adus câteva țări și însăși Uniunea Europeană pericolos de aproape de ceea ce un distins intelectual european a descris cândva drept „dictatura relativismului”: impunerea relativismului prin forța puterii de stat. Inevitabilul proces în curs de desfășurare constă în negarea posibilității de a accede la un adevăr în sine, ducând astfel la desprinderea realității și limbajului de adevăr, inclusiv la nivelul culturii.

Lt. col. (r) Ion Șandru

Colțul mizantropului

D'ALE DEMOCRAȚIEI NOASTRE

Tocmai ne bucuram că după alegeri aveam cu chiuu cu vai un guvern legal constituit și speram să se așeze normalitatea și pe la noi. Aș, nu-i chip, a trebuit să bage guvernul imediat „cele două ordonanțe” buclucașe care, se zice, ar avea rolul „Nufărului”, să „albească” politicieni. A fost, așa cum se spune, „apa la moară” dată opoziției care, bine coordonată și stimulată, îi demonstrează guvernului ce înseamnă opoziția și democrația străzii, spunându-i direct să nu se întindă mai mult decât îi este plapuma.

Acum avem o democrație de se crucește tot UE-ul, ba chiar și SUA. Uite așa putem să dăm și noi lecții de democrație Occidentului. Întrebarea clasică a cetățeanului turmentat „eu cu cine votez ?” se pare că nu mai are nici o relevanță în fața originalei noastre democrații în care eu, cetățean, pot să dau guvernului un bobârnac când vreau, dacă ceva nu-mi place, așa, ca să-mi știe de frică. Este minunat, întodeauna mi-am dorit așa ceva. Eu zic să terminăm cu Parlamentul: cel mai bine ar fi să ne întoarcem la Agora grecilor antici când problemele importante ale cetății se rezolvau în piață. Facem economii mari și suntem mai democrați.

Să fiu iertat, deși sunt o acritură mizantropă, mai glumesc și eu, dar nu cu răutate.

Noul guvern condus de „charismaticul” Grindeanu părea pus pe fapte mari și chiar a adoptat câteva legi bune după care, cu o grabă suspectă (poate greșit sfătuit) vine cu bomba celor două ordonanțe: grațierea și modificarea codului penal. Ce poți să mai zici ? *No Comment*, că au căutat-o cu lumânarea.

Am mai spus-o, nu am o simpatie specială pentru nici un partid, indiferent că-i de stânga sau de dreapta, am fost odată membru al unui partid de tristă amintire, îmi ajunge. Înghițim din decembrie '89 și până în prezent tot felul de manipulări, poporul român de ani de zile este supus unor permanente presiuni, am intrat în UE și NATO, dar „războiul psihologic” continuă și este tot mai virulent, iar guvernanții, de stânga sau dreapta, nu au ripostat

niciodată. Ori nu conștientizau ce se petrece, ori nu le păsa, având alte „probleme importante”.

Ne dăm seama că suntem ținta unor forțe străine, deloc oculte ci, dimpotrivă, bine știute, care ne supun sistematic unor așa-zise „atacuri psihologice” ce ar trebui să ne pună moralul la pământ, să zdruncine încrederea în instituțiile statului nostru, să ne convingă că suntem un popor de corupți irecuperabili, fără simțul demnității naționale, o rușine a Europei, și că poate ar fi bine, printre altele, să ne dezmembreze. Unii sceptici vor zâmbi la aceste afirmații, acuzându-mă de paranoia, dar oamenii de informații știu că am dreptate.

Colegul meu dl. col. (r) dr. Aurel V. David abordează amplu și documentat această temă a „războiului psihologic”. Mă dezasociez de el doar la ideea că ar exista și un „război româno-român”, când de fapt acest război este întreținut numai de teorii mincinoase fabricate tot în laboratoare străine.

Acest „război psihologic”, ignorat de toate guvernele care s-au perindat la conducere, ne-a adus până în prezent mari prejudicii sociale, economice dar mai ales morale.

DNA ar fi o instituție utilă dacă s-ar acționa cu mai mult discernământ dar, din păcate, a ajuns unul din argumentele forte cu care este pus la pământ moralul populației, căreia i se cimentează zi de zi convingerea că suntem un popor de corupți. Oameni de afaceri, somități medicale, profesori, sunt arestați de-a valma, cu mare tam-tam, așa ca să impresioneze poporul, pentru ca în final multe din cazuri să facă un mare „fâs”, care însă nu mai este adus la cunoștința populației.

O parte din mass-media, care trebuie să scoată la suprafață tarele sociale, o face, dar o face în așa fel încât îi unge pe suflet pe cei care stau la pupitrul „războiului psihologic”. Nu este oare simptomatic când o talentată realizatoare TV face filme în care sunt prezentate aspecte mizere din societatea românească de azi, și imediat străinătatea se grăbește să le aplaude și să le premieze? Ne întrebăm: oare dacă filmele ar fi oglindit un reviriment într-un anumit sector în România, să zicem, turistic, ar mai fi fost premiat? Ne îndoim, poate nici nu ar fi fost acceptat în concurs.

Viața ne-a învățat să fim foarte circumspecți cu laudele, decorațiile și premiile care vin de la străini.

Așa cum am mai arătat într-un articol, în acest război deosebit de perfid, după ce Justiția a fost decredibilizată că ia lecții pe bani grei de la CEDO, iar Educația și Sănătatea au fost și sunt permanent terfelite, acum au început să fie intensificate atacurile împotriva SRI, singura instituție care mai rămăsese pe baricadă. S-a sinucis un fabricant de dezinfectante luat la ochi de DNA? Imediat intră în funcțiune angrenajul malefic, creând de nicăieri legături ale celui dispărut cu SRI. Un mare om de afaceri român (oamenii de afaceri străini sunt evitați cu multă rigurozitate) a încăput pe mâna DNA? Cum necum, se descoperă că ar fi avut o relație cu un fost ofițer SRI. A dispărut de acasă de acum celebrul Ghiță? Ei, aici este dandana mai mare, că Ghiță, din cotlonul unde este ascuns, lansează tot felul de „minuni” și, vorba aceea, „un nebun aruncă o piatră în fântână și zece înțelepți nu pot s-o scoată”. În acest caz, „înțelepții” ar fi parlamentarii, că de..., Ghiță a fost de-al lor și trebuie să lămurească care-i adevărul din tot ce spune fostul lor coleg. Pentru moment au noroc de un moment de respiro, că peste Ghiță s-au suprapus cele două amărâte de ordonanțe.

Nu știu și nici nu cred că trebuie să știu dacă cineva din conducerea SRI a luat vreo măsură discutabilă; este problema lor internă care, desigur, va fi rezolvată, dar asta nu justifică să se arunce blamul asupra întregii instituții, cum o fac cu atâta voluptate o seamă de publiciști. În calitate de vechi ofițer de informații, îmi permit să atrag atenția acestor „investigatori” de ocazie că în munca de informații uneori nimic nu este ceea ce pare a fi și orice concluzie pripită ar putea fi eronată.

În societatea noastră bântuie cu furie și se intersectează opiniile a tot felul de comentatori politici sau ziariști, docti, foarte bine informați, care despart firul de păr în patru, dar niciunul, absolut niciunul nu atrage în mod direct atenția opiniei publice că se poate confrunta cu numeroase informații cu caracter parșiv, de manipulare. Se pare că românul trebuie să învețe să se apere singur în această ciudată confruntare, dar oare câți știu s-o facă? Cine să vină să-i spună: „Măi omule, ridică privirea, uită-te în jurul tău și judecă cu mintea ta, nu te lăsa manipulat și umilit, păstrează-ți demnitatea și mândria de a aparține acestui neam”.

Este extraordinar de dureros să auzi oameni tineri afirmând dezolați că suntem considerați o țară din lumea a treia și că suntem împinși spre un soi de

marasm moral. Speram că noul guvern va găsi mijloacele de a însănătoși atmosfera mohorâtă, demoralizantă. Din păcate, în prima lună a comis greșeala celor două ordonanțe, chiar dacă a reparat-o oarecum din mers. Eu, probabil și alții, vrem să avem încredere în continuare în tânărul premier, a greșit, dar cine nu greșește, nimeni nu s-a născut prim-ministru. Eu sunt dispus să merg mai departe pe „mâna lui”. Aștept de la el să găsească posibilitatea de a insufla, mai ales tineretului, mai multă încredere în viitorul națiunii noastre. Sunt multe mijloace la îndemâna lor, este suficient să aruncăm o privire în apropiata istorie interbelică când tineretul avea organizațiile „străjerești”, „cercetașii” sau „scouts”-ii toate contribuiau la formarea și educarea sa în spiritul dragostei de țară, de drapel, de istoria noastră și toate valorile naționale.

Trebuie să recunoaștem, tineretul nostru este lăsat de izbeliște și navighează pe apele adolescenței absolut în derivă. Vecinii noștri maghiari au creat pentru tineret organizații naționaliste chiar cu iz extremist paramilitar și îi pun să defileze cu aplomb în uniforme ce seamănă izbitor cu cele ale organizației de tristă amintire „Crucile cu săgeți”. Mășăluiesc cu gândul mereu la Ardeal și la Ungaria Mare, iar nouă ne este jenă să nu se supere UE că am avea tendințe naționaliste dacă vrem să organizăm tineretul nostru în niște grupări absolut inofensive, sănătoase, de autoapărare.

Acum problema cea mai importantă ar fi ca actualii principali oameni politici să renunțe, din dragoste pentru țară, nu la principii ci la niște orgolii păguboase. Dacă sunt cu adevărat patrioți, să se așeze la un dialog al Bunei Voințe și să se termine odată cu așa zisul „război al principiilor”, mai degrabă un „război al orgoliilor” ce se suprapune în mod nefericit peste deja existentul „război psihologic”, contribuind la prejudicierea gravă a intereselor naționale, atâtea câte mai sunt.

Col. (r) Hagop Hairabetian

TEMPUS REGIT ACTUM (TIMPUL GUVERNEAZA ACTUL)

Motto: *Aliquis non debet esse in propria causa*
(Nimeni nu trebuie să fie judecător în propria cauză)

Generația absolvenților Facultății de Drept din anii '60 ai secolului trecut, în București, au avut norocul și bucuria (afirmăm astăzi) de a învăța Drept roman cu renumitul profesor Constantin Tomulescu, care la acea vreme avea vârsta de 60 de ani, trecuți.

Pentru noi, studenții, examenul era un coșmar, nu se obțineau note mari decât în mod excepțional și foarte rar, datorită pretențiilor profesorului, de cunoaștere în profunzime a spiritului justiției, învățat în limba latină. Îmi aduc aminte că i se lumina fața de fericire, când i se răspundea cu adagii în limba latină. Eu am luat examenul din prima sesiune, deoarece după ce i-am enunțat 3 fraze în limba latină, am fost întrebat cine mi-a fost profesor de latină, am spus că profesorul David Popescu de la liceul Gheorghe Șincai din București. În final, mi-a subliniat că fostul meu profesor era unul din marii latiniști europeni și pentru acest motiv am promovat eu examenul.

Această mare personalitate a științei dreptului, cred că pe la sfârșitul anilor '60 ai secolului trecut a „înșelat” vigilența Securității române și a „lagărului socialist”, prin faptul că la Congresul Mondial de Drept roman desfășurat la Moscova, discursul său a fost în limba latină, începând cu observația că „*nu este normal ca la un astfel de congres să se vorbească limba rusă sau engleză*”. Precizez că discursul său a fost verificat anterior de Securitate, dar în limba română și tradus în limba rusă pentru a fi trimis țărilor frățesti, inclusiv pe continentul american, de către Secția de relații externe a C.C. al P.C.R.

Renumitul profesor de drept roman preciza: *IUSTITIA DOMINA ET REGINA OMNIUM VIRTUTUM (justiția este stăpâna și regina tuturor virtuților)*, iar *LEX PROSPICIT NON RESPICIT (legea privește înainte, nu înapoi)*, altfel *ODOR EST DICTATURAE (miroase a dictatură)*. Despre legi îmi amintesc: *SINE LEGE NULLA LIBERTAS (fără lege nu există libertate)*, *IN LEGIBUS SALUS CIVITATIS (salvarea unui stat se bazează pe legi)* și

VIGILANTIBUS NON DORMIENTIBUS IURA SUBVENIUNT (*legile vin în ajutorul celor care veghează, nu celor adormiți*). Vorbind despre vremurile prin care a trecut, marele romanist invedera: DECET REGEM SCIRE LEGEM (*este necesar ca și conducătorul să cunoască legile*), EROR IURIS (*eroare de drept din necunoașterea legii*) și CORRUPTISSIMA REPUBLICA PLURIMAE LEGES (*când un stat este foarte corupt el are foarte multe legi*).

Amintindu-mi de profesorii de la Facultatea de Drept, din anii '60 ai secolului trecut, cred că pot să afirm că majoritatea erau somități și iubitori de țară. Desigur că au fost și excepții, îmi aduc aminte de un profesor la Socialism științific care, complexat de înălțimea sa (1,56 m), la examenul meu de an, am fost singurul student examinat în mijlocul aulei (probabil pentru că aveam înălțimea de 1,90 m) și la fiecare răspuns îmi preciza cu mânie proletară „*aveți impresia ca stăpâniți Socialismul științific?*”. Profesori universitari au fost, sunt și vor mai fi, dar ca unii din contemporaneitate, care au ajuns demnitari ai statului român, nu cred. Acești mari profesori universitari, unii conducători de doctorate, în calitate de prim-ministru, viceprim-ministru sau miniștri, au inițiat legi care au fost promulgate și au emis acte normative cu flagrantă încălcare a principiilor fundamentale de drept. Necunoscând că legile sunt acte de suveranitate, se naște decadența legii, ce conduce implicit la dispariția ordinii normative și sociale, care consemnează triumful anarhiei.

COMMUNIS OPINIO DOCTORUM (*„părerea comună a celor învățați”*) lipsește din drept și justiție. Legea, ca expresie a suveranității naționale, constituie garanția esențială a indivizilor contra arbitrarului. Parcă se renunță la justiție și rațiune.

În lucrarea de obținere a titlului de doctor în drept a lui Nicolae Steinhardt, intitulată „*Principiile clasice și noile tendințe ale dreptului constituțional*” (specialitatea d-lui fost prim-ministru Emil Boc) se menționa printre altele: „*Orice fel de norme juridice sau morale presupun judecăți de valoare*”, „*Știința dreptului devine terenul anarhiei părerilor și prejudecăților personale, datorită necunoașterii judecăților ce stau la baza ei într-un șir logic*”, „*Evenimentele în aparență dezorganizate, imprevizibile, ascund o ordine pe cât de surprinzătoare, pe atât de profundă în sânul haosului programat atingând în mod surprinzător transcendența*”.

Legile și actele normative de modificare a pensiilor militare au fost judecate, motivate cu avânt comsomolist și promulgate de acești noi profesori

universitari și noii absolvenți de Drept. Legea inițială prevedea aplicarea acesteia inclusiv la magistrați, dar Asociația pensionarilor magistrați a introdus acțiune în contenciosul administrativ, subliniind printre multe, multe argumente juridice corecte că: *„Practic, prin diminuarea brutală, abuzivă și retroactivă a pensiei legal stabilite pentru magistrați, proprietatea nu este apărută, ci pur și simplu jefuită de însuși statul român care în acest mod refuză Dictatorial să își achite creanțele”*.

Pensionarii magistrați, în acțiunea lor în instanță finalizată cu succes, au dovedit înaltă cunoaștere a spiritului dreptului și a forței actelor normative superioare, Constituția și Codul Civil, dar cred că nu au luat în seamă că nu poți fi judecător în propria cauză. Eu, ulterior, plagiind peste 60% din această acțiune, tot în Contencios administrativ, am avut cererea respinsă, deoarece instanța nu era competentă, trimițând cazul spre soluționare la Secția conflicte de muncă și asigurări sociale, care au hotărât pentru toți colegii mei militari.

Din motivările la hotărârile judecătorești ale Secției conflicte de muncă și asigurări sociale, rezultă în mod evident că judecătorii nici măcar nu au citit acțiunile introductive ale noastre, nerăspunzând la temeiul legal invocat sau, chiar mai mult, răspunzând la ceea ce eu nu am invocat, astfel în cauza personală menționând că eu susțin că *„sunt lipsit de mijloace de subzistență”*, ceea ce mie nici prin gând nu mi-a trecut.

În valoroasa lucrare *„Ruina civilizației antice”* (1921), Guglielmo Ferrero (1871-1943) afirma cu mult temei: *„Din ziua în care a dispărut ideea puterii legitime, din aceeași zi a început pierirea Romei. Anarhia politică pe care căderea tuturor principiilor de autoritate ar putea-o dezlănțui în Europa s-ar alătura celei mai complete anarhii intelectuale pe care Europa a cunoscut-o vreodată”*.

*

Deși sunt aspecte trecute, consider că cele prezentate pot fi de folos ca argumente juridice pentru viitor.

Lt. col. (r) Ioan Șandru

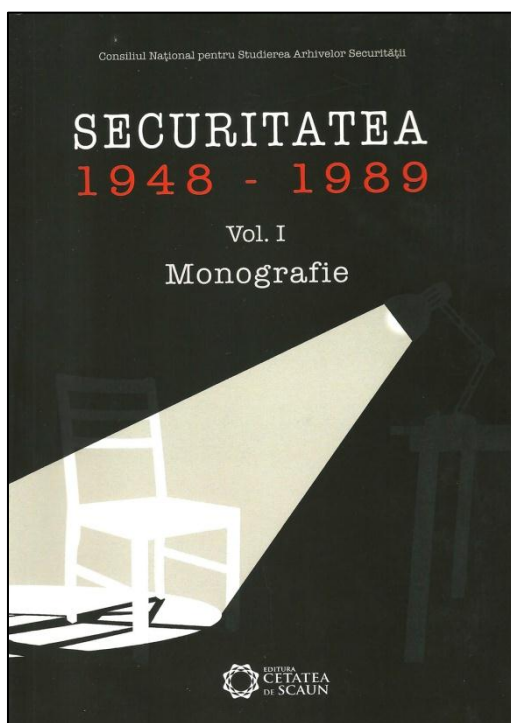
O CARTE CU „LUMINI ȘI UMBRE”

Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității (CNSAS) a luat **inițiativa realizării unei monografii a Securității**, primul volum fiind deja în librării¹. Lucrarea include studii realizate de cercetători ai Serviciului Cercetare-Editare al CNSAS² și este coordonată de Florian Banu și Liviu Țăranu, care semnează Introducerea și capitolul Concluzii.

Inițiativa este explicată prin obligația legală ce revine CNSAS din prevederile art. 22 al OUG nr. 24/2008 privind accesul la propriul dosar și deconspirarea Securității, de a pune la dispoziția publicului „documente și informații complete” despre structura, metodele și activitățile Securității.

Necesitatea demersului este consemnată în Introducere: „Până în prezent nu există nici o lucrare de sinteză în care să fie analizată detaliat întreaga perioadă de existență a instituției (Securității – n.a.), cu tot ce presupune aceasta: formule organizatorice, politici de cadre, sisteme de pregătire profesională,

obiective interne și externe, colaborare și subordonare în cadrul edificiului statal. Pe cale de consecință, în spațiul public sau chiar în lucrări de specialitate continuă să fie vehiculate cifre eronate (mai ales cu privire la numărul ofițerilor de securitate sau al informatorilor!), să se vorbească despre formule organizatorice

¹ CNSAS, Securitatea 1948 – 1989, Vol. I, Monografie, Ed. Cetatea de Scaun, 2016

² Luminița Banu, Forin Banu, Liviu Țăranu, Silviu B. Moldovan, Elis Pleșa, Liviu Pleșa, Iuliu Crăcană, Oana Demetriade, Mihai Demetriade, Valentin Vasile, Adrian Nicolae Petcu, George Enache, Denisa Budeancă și Raluca Spiridon.

inexistente, să se mențină confuzii în ceea ce privește raporturile de putere dintre Partid și Securitate”(p. 8).

Cât despre **segmentele de cititori vizate**, se precizează că: „Lucrarea este destinată deopotrivă publicului larg, neinițiat în avatarurile instituției, dar și (mai ales!) cercetătorilor istoriei regimului comunist (istorici, sociologi, politologi), precum și viitorilor specialiști (studenți și doctoranzi la facultăți de profil). Nu în ultimul rând, am avut în vedere, ca public țintă, jurnaliștii și reporterii din diverse mass-media, foarte interesați și activi în a scrie despre Securitate, dar aflați, din nefericire, în numeroase ocazii, captivi ai unor șabloane de abordare și interpretare, unele vechi de zeci de ani”(p. 8).

Structura proiectului de cercetare a fost gândită pe câteva „linii de forță” care să permită atât urmărirea evoluției cronologice, cât și a varietății problemelor legate de mijloacele, metodele și obiectivele Securității (p. 9).

Autorii încredințează cititorii că ceea ce și-au propus și au urmărit pe parcursul redactării lucrării „a fost ca întreaga informație să fie veridică, să provină din surse de calitate, în primul rând documentare, să poată rezista la confruntarea cu alte categorii de izvoare, iar interpretarea să fie echidistantă, subordonată principiului *sine ira et studio*. Aspectele de cancan, informațiile și relatările fanteziste sau marcate de porniri vindicative au fost ignorate, urmărindu-se imprimarea unui stil sobru, lipsit de accente moralizatoare și de resentimente”(p. 10).

În context, coordonatorii recunosc dificultatea demersului care rezidă în faptul că „multe din documentele de arhivă reprezintă, din punct de vedere al interpretării, o adevărată provocare pentru istoric, în vreme ce lucrările de analiză și memorialistică au scopuri nu de puține ori nici măcar disimulate, propunându-și fie reabilitarea, fie denigrarea instituției și/sau a oamenilor care au servit-o”(p. 11).

Din analiza primului volum al monografiei, care prezintă evoluția structurii organizatorice, subordonarea internă și externă, „aliații” instituționali ai Securității în perioada 1948 – 1989, **rezultă multe lumini, dar și unele umbre.**

- **Capitolul aprecierilor pozitive îl deschid cu faptul că lucrarea clarifică problema începuturilor Securității**, care în preambulul Legii nr. 187 din 07.12.1999 privind accesul la propriul dosar și deconspirarea Securității ca poliție politică erau mutate, arbitrar, de la 28 august 1947 – data înființării Direcției Generale a Securității Poporului (DGSP) – la 6 martie 1945.

În context, este de apreciat abordarea capitolului „Predecesorii Securității”, care se referă la serviciile de informații, siguranță și poliție care au funcționat în perioada 23 august 1944 – 28 august 1947, respectiv Serviciul Special de Informații (SSI), Direcția Poliției de Siguranță (DPS), Direcția Generală a Siguranței Statului (DGSS), Inspectoratul General al Jandarmeriei (IGJ), precum și la acțiunile PCR pentru obținerea monopolului în activitatea informativ-operativă, condiție *sine qua non* a obținerii și, mai ales, a păstrării puterii politice. Desființarea SSI prin absorbția lui în cadrul Securității, la 30 martie 1951, este justificată corect prin tendința irepresibilă de centralizare și dorința de a elimina o rivalitate între cele două instituții informative (p. 76).

- De evidențiat și faptul că, în capitolul „Subordonarea internă și externă a Securității” sunt descrise pe larg relațiile dintre această instituție și Partid, implicarea consilierilor sovietici în crearea, instruirea și controlarea Securității, respectiv relațiile Securității cu serviciile omologe din țările socialiste (p. 9). Deosebit de interesante sunt referirile la rezistența sistematică manifestată de Securitate față de tentativele repetate ale sovieticilor, susținute de reprezentanții serviciilor de informații din țările satelit, de integrare a activității de informații la nivelul blocului socialist, evident sub coordonarea KGB.

Subordonarea Securității față de conducerea de partid este nuanțată corect pe etape. Subordonarea a căpătat accente ferme în ultimii ani de viață ai lui Gheorghiu-Dej și s-a accentuat imediat după instalarea în fruntea PCR a lui Nicolae Ceaușescu, devenind totală în anii '970.

- Sunt de remarcat și aprecierile pozitive făcute la adresa celor două publicații ale veteranilor din domeniul informațiilor secrete, consemnate la capitolul „Sursele și istoriografia problemei”, deși acestea sunt în contrast cu observațiile critice la adresa lucrărilor memorialistice ale unor foști ofițeri de informații, dintre care unele vor fi comentate în capitolul privind „umbrele” lucrării analizate:

- Revista „Periscop”, publicație trimestrială editată de ACMRR din SIE cu începere din 2008, cuprinde „numeroase relatări memorialistice sau analize ale unor evenimente din perioada regimului comunist realizate de foști ofițeri DIE/CIE, componentă care reușește uneori să ofere cercetătorilor informații importante, complementare documentelor de arhivă, cu privire la activitățile de culegere de informații peste hotare sau referitoare la anumite evenimente din istoria instituțională a spionajului românesc din timpul regimului comunist” (p. 34).

- „Vitralii – Lumini și umbre” – revista veteranilor din SRI, publicație editată de ACMRR din SRI, «intrată în circuitul științific în decembrie 2009, reține atenția istoricilor în special prin secțiunile intitulate „Memoria profesională” și „Pagini din istorie”, care conțin articole și studii referitoare la debutul activității antiteroriste a Securității, istoria exilului românesc, cazuri de spionaj tehnico-științific, de trădare, implicarea Securității în evenimentele din decembrie 1989, dar și materiale despre figuri legendare ale *intelligence*-ului românesc și internațional. Totodată, trebuie semnalată și prezența repetată în paginile revistei a unor articole cu pronunțat caracter polemic, în care activitatea CNSAS este criticată în termeni duri și, uneori, marcați de o subiectivitate mai mult decât evidentă» (p. 34). Ca unul dintre autorii unor astfel de materiale, îmi permit să interpretez că, în condițiile în care aceste critici au fost marcate doar „uneori” de subiectivitate, acestea au fost considerate, în cea mai mare parte, ca fiind întemeiate și argumentate.

- **Un alt plus al volumului 1 al monografiei îl reprezintă faptul că, pentru a înțelege pe deplin modul de funcționare a Securității, a prezentat și câțiva dintre „aliații de nădejde” ai acestei instituții, precizând un adevăr pe care mulți îl eludează:** «Considerăm că trebuie cunoscut și înțeles faptul că Securitatea nu a fost singurul instrument utilizat împotriva „dușmanilor poporului”, aceasta fiind doar „miezul dur” al unei întregi rețele instituționale, care avea în componență Miliția, Trupele de Securitate, Justiția, Sistemul penitenciar și Departamentul cultelor» (p. 10).

În acest sistem mai pot fi incluse și alte componente, între care cea legislativă, cenzura ideologică, toate conduse de partid. **Rămâne de neînțeles de ce, dintre toate componentele sistemului represiv comunist, statul democrat se refăuiește numai cu cea de securitate.**

- **Aprecieri pozitive se cuvin a fi aduse și modului de abordare a capitolului referitor la „Evoluția structurii organizatorice a Securității”,** centrul de greutate al volumului I, în care sunt prezentate nu doar structura ca atare, ci și atribuțiile unităților, șefii care le-au condus, principalele rațiuni care au stat la baza reorganizărilor. Pornind de la DGSP (1948) și terminând cu Departamentul Securității Statului (DSS – din 1978), sunt prezentate și analizate, în ordine cronologică, toate transformările instituționale prin care a trecut Securitatea, aflată sub „umbrela” Ministerului Afacerilor Interne (MAI),

fie funcționând ca o structură autonomă (Ministerul Securității Statului – MSS sau Consiliul Securității Statului – CSS).

Pe lângă valoarea documentară deosebită a acestor date pentru orice cercetător, doresc să punctez în continuare câteva din aspectele pe care le consider semnificative din punct de vedere al probității și al profesionalismului autorilor:

- **Relevarea momentului în care a fost consacrată legislativ „noua optică a conducerii PMR asupra rolului și modului de acțiune a Securității:** deplasarea accentului de pe represiunea brutală și teroare pe activitățile de tip preventiv, de natură profilactică, permise de consolidarea regimului și de diminuarea rezistenței anticomuniste” – respectiv 30 mai 1963, prin adoptarea Decretului nr. 141 privind organizarea și funcționarea MAI. Rezultă clar premisele de la care a pornit PMR încă de pe vremea lui Gheorghiu-Dej la proiectarea unei noi concepții de muncă – preventivă – pentru structurile de securitate.

- **Menționarea unor măsuri de raționalizare a activității de supraveghere informativă,** care contrazic teza susținută de unii analiști a tendinței Securității de a realiza un control informativ total al societății. „În deceniul șapte, acțiunile de supraveghere (informativă – n.a.) au început să fie concentrate la nivelul municipiilor și al orașelor mai mari (ale căror importanță economică și număr de locuitori erau în creștere), mediul rural și restul orașelor trecând pe plan secundar”(p. 142). În acest context, în 1969, activitatea de supraveghere informativă în localitățile rurale a fost transferată la posturile comunale de miliție, în condițiile în care în mediul rural locuia jumătate din populația țării.

- **Evidențierea eficienței activității antiteroriste a Securității.** În cadrul prezentării evoluției structurii și competențelor Direcției de Securitate și Gardă, se semnalează, ca o posibilă direcție de investigare, „problema absenței unor atentate împotriva liderilor PCR, într-o țară în care, potrivit istoriografiei actuale, aceștia erau percepuți de către imensa majoritate a populației drept ilegitiimi, impuși de către forțe străine. Anterior, în interval de mai puțin de 80 de ani, în România fuseseră uciși nu mai puțin de trei prim-miniștri: Barbu Catargiu (1862), Ion Gheorghe Duca (1933) și Armand Călinescu (1939). În context, autorii se întreabă, insinuos, dacă faptul că în perioada comunistă nu a existat nici o tentativă de a pune în pericol viața liderilor comuniști a fost doar meritul exclusiv al forțelor de securitate (p. 106).

- **Evaluarea corectă a ex-generalului de securitate Ion Mihai Pacepa** ca fiind un «personaj extrem de controversat încă. Începând de la celebrul volum „Orizonturi roșii” și până la lucrările „Moștenirea Kremlinului” sau „Cartea neagră a Securității”, scrierile sale sunt realizate într-o manieră cel puțin îndoielnică în ce privește onestitatea mărturisirilor. În plus, „Orizonturi roșii” „nu oferă prea multe detalii despre organizarea și funcționarea Securității, ci pune accentul aproape exclusiv pe ororile și mașinațiunile presupuse a fi fost săvârșite de clanul Ceaușescu, mai mult sau mai puțin confirmate de alte surse”(p. 32).

- **Aprecierea unor măsuri organizatorice**, între care:

- Înființarea DIE în 1973 și reînființarea DSS în 1978, care „au avut rolul de a simplifica aparatul de securitate și de a contura mai bine atribuțiile fiecărui compartiment, evitându-se multe suprapunerii. S-a ajuns astfel ca, în anii '80, când se fac numeroase schimbări ale aparatului administrativ al statului, dar și în plan economic, social și politic, Securitatea să aibă o evidentă stabilitate în plan organizatoric”(p. 70).

- Raționalitatea manifestată în distribuirea forțelor. Concret, se menționează că, în contextul reorganizării structurilor de securitate după reintegrarea Consiliului Securității Statului în Ministerul Afacerilor Interne (aprilie 1973), „au fost reduse două direcții generale și 565 de secții și servicii, 991 posturi de conducere au fost transformate în posturi de execuție, iar 1.800 funcții din aparatul funcțional și administrativ au fost folosite pentru întărirea aparatului operativ”(p. 156).

- Decizia ministrului de interne Teodor Coman din 1975 de a transfera competențele informative privind cunoașterea și prevenirea acțiunilor de trecere frauduloasă a frontierei de la Contrainformațiile militare la Direcția I-a – Informații Interne este de asemenea apreciată: „...în opinia noastră, măsura își va dovedi utilitatea în timp, multe dintre intențiile de emigrare clandestină fiind descoperite și prevenite încă din faze incipiente, grație unei rețele informative tot mai extinse și mai valoroase din punct de vedere calitativ”(p. 158). În context, nu pot să nu semnaliez diferența de abordare a unui alt compartiment al CNSAS – Direcția de Investigații, care continuă să inițieze acțiuni în constatarea unor ofițeri de informații care au lucrat în această problemă, considerând abuzive și incriminabile activitățile specifice de cunoaștere și prevenire a intențiilor de trecere frauduloasă a frontierei. Oare ofițerii respectivi nu au respectat reglementările legale?

- **O mențiune specială și pentru faptul că lucrarea analizată pune deschis problema definirii caracterului instituției Securității**, respectiv dacă aceasta a fost „o poliție politică, un serviciu secret, o poliție de siguranță națională, un serviciu de informații sau câte puțin din fiecare”(p.433).

Între argumentele pro sunt menționate mijloacele și metodele de acțiune care, „analizate obiectiv, deși reprobabile în cea mai mare măsură, nu au diferit fundamental de cele uzitate de serviciile similare de pe alte meridiane”(p. 433). Totodată, se consemnează și unele realizări benefice ale Securității: „...într-un moment sau altul, instituția a prevenit un atac terorist sau o catastrofă, a adus în țară tehnologii secrete sau a ripostat în fața unor atacuri la adresa integrității și suveranității naționale” (p. 439).

Ideea se regăsește și la prezentarea istoriografiei instituției, unde se consemnează că sintagma Securitatea „reprezintă denumirea generică pentru serviciul secret de informații și poliție politică al regimului comunist din România” (p. 36), cât și în evaluarea unei lucrări a lui Cristian Troncotă: „autorul a reușit o cercetare obiectivă a istoriei temutei instituții, analizând nu doar aspectele de poliție politică, ci și pe cele ale activității de informații...” (p. 39).

Lista aspectelor pozitive, a „luminilor” pe care le degajă acest prim volum al monografiei Securității este mai lungă dar, prin prisma cunoașterii mele, acestea mi s-au părut mai semnificative.

Desigur, o analiză atentă a textului cărții de către cei avizați, cunoscători ai fenomenelor din interiorul lor, evidențiază unele **aspecte criticabile, care țin mai ales de anumite limite în interpretarea documentelor Securității**, ceea ce este mai dificil de acceptat în cazul unor cercetători CNSAS care au acces neîngrădit la acestea și se presupune că în 10 – 15 ani ar fi putut să înțeleagă corespunzător conceptele și modalitățile de lucru ale activității informative.

În acest context, **ar fi putut fi utile și lucrările de analiză și memorialistică ale foștilor ofițeri de informații, care par a fi respinse din capul locului** datorită unui presupus efect manipulator. Relevante în acest sens sunt consemnările făcute în capitolul „Sursele și istoriografia problemei”: „Literatura memorialistică produsă de foștii purtători de epoleți, care, la bătrânețe, au simțit nevoia să-și preamărească faptele de arme și să-și justifice, în fața lumii și, uneori, a propriei conștiințe acțiunile. Mulți dintre ei, însă, nu au făcut decât să-și continue opera de dezinformare în care s-au specializat în

perioada în care au fost ofițeri activi ai Securității. Utilizarea acestor mărturii solicită din plin discernământul cercetătorului pentru că utilizează stratagema clasică, dar atât de eficace, a împletirii unor jumătăți de adevăr cu minciuni evidente și cu fantezii personale” (p. 28). Pornind de la aceste preconcepții și renunțând la efortul de a separa adevărul de invocata dezinformare, cercetătorul va fi lipsit de o componentă importantă utilă la descifrarea deplină a „fenomenului Securitatea”.

Analiza exemplificativă făcută unor autori și lucrări din această categorie demonstrează – în opinia mea – o anumită inapetență pentru luarea în considerare a unor nuanțe de interes în creionarea istoriei Securității.

- Generalului Neagu Cosma i se reproșează că „teza sa principală este aceea că acțiunile abominabile ale Securității s-ar datora exclusiv ofițerilor alogeni care acaparaseră posturile de conducere și care slujeau alte interese decât interesul național” (p.28), aspect acceptat de mulți analiști pentru anii '950.

- Generalul Ionel Gal este considerat «un exponent al tezei naționaliste privind evoluția Securității și de aceea a preferat să expună evenimente din perioada „legalistă” a Securității».

În final, se apreciază că „lipsa de temei a unor astfel de aserțiuni și dihotomii simpliste considerăm că nu mai trebuie demonstrată aici”. În opinia mea, aspectele privind coordonata națională și propensiunea pentru respectarea exigențelor legale impuse activității de informații după 1960 merită mai multă atenție din partea cercetătorilor care își propun și chiar doresc să contribuie la scrierea unei istorii corecte a serviciului național de informații din perioada comunistă.

- Lucrarea „Sindromul Securității” a generalului Dumitru Tăbăcaru este considerată „printre cele mai tendențioase”, atrăgându-se atenția cititorului asupra manierei „extrem de abilă în care autorul încearcă să camufleze aspectele reprobabile din activitatea Securității prin invocarea cu lux de amănunte a unor principii de drept, prin citarea unor articole de legi...” (p. 29). Acest extras este de natură să îngrijoreze, deoarece minimalizarea sau chiar neluarea în considerare a cadrului legal din perioada comunistă în evaluarea activității Securității, promovată cu atâta sârg de Direcția de Investigații a CNSAS în promovarea acțiunilor de constatare în justiție a calității de „lucrător” sau „colaborator” al Securității pare a fi proliferat și la Serviciul Cercetare.

- Unele dintre comentariile adiacente prezentării evoluției structurii Securității, privind obiectivele și formele activității informative, mijloacele și metodele acesteia, sunt inexacte, confuze, contradictorii.

• **Conceptele de supraveghere informativă și urmărire informativă sunt folosite uneori în mod eronat**, deși acestea sunt forme distincte ale activității informative. Spre exemplu, la prezentarea competențelor Direcției I-a – Informații Interne, se precizează că se ocupa cu urmărirea informativă a legionarilor, a membrilor fostelor partide burgheze, ai organizațiilor de rezistență și ai fostului „aparat de represiune burghez”, precum și cu supravegherea membrilor cultelor și „sectelor”, a naționalităților, a persoanelor ce activau în diverse domenii (învățământ, artă, cultură, știință, presă, justiție, medicină)....” (p.168). Din formulare s-ar putea înțelege că anumite categorii de persoane erau urmărite, iar altele supravegheate. Or, aceste forme de organizare a activității informative erau prezente în toate domeniile și privind toate categoriile de persoane. Supravegherea informativă reprezenta activitatea de culegere de informații de primă sesizare despre inițierea și punerea la cale a unor infracțiuni sau alte fapte de competența sistemului de securitate. La rândul său, urmărirea informativă era activitatea de verificare complexă a informațiilor privitoare la pregătirea ori săvârșirea de infracțiuni de competența organelor de securitate, în scopul prevenirii și sancționării faptelor infracționale.

Sunt folosite deficitar și alte concepte specifice activității de informații. Astfel, despre Direcția I-a se afirmă că „avea și obligația de a lucra nemijlocit dosarele de obiectiv deschise...” (p. 169), ori dosarele de obiectiv nu erau instrumente ale activității de urmărire informativă, ci cadrul organizatoric al activității informative la nivelul unei întreprinderi sau instituții importante, în cadrul căreia se puteau organiza și desfășura activități ilegale din punct de vedere al securității statului.

De menționat, în context, și faptul că Fondul Rețea este considerat ca fiind „constituit din dosarele întocmite de organele de securitate informatorilor, conform normelor împrumutate din activitatea organelor omoloage sovietice, precum și din dosarele întocmite unor candidați pentru recrutarea ca informator” (p. 13). În realitate, Fondul rețea cuprindea dosarele personale ale informatorilor, colaboratorilor/persoanelor de sprijin, rezidenților și gazdelor case de întâlniri. În ce privește candidații la recrutare, se arhivau numai materialele referitoare la cei care au refuzat recrutarea, pentru a nu mai fi contactați în acest scop.

- Analiza lucrării relevă și faptul că **anumite deziderate introduse în documentele programatice ale Securității sau exprimate conjunctural de unele cadre de conducere au fost preluate ca fiind efectiv puse în aplicare.** Spre exemplu, o exprimare de intenții a generalului Constantin Stoica, vicepreședinte al CSS, făcută după crearea CSS (iulie 1967), privind faptul că un număr de 400-500 de ofițeri ar fi urmat să lucreze ca „personal acoperit”, în diferite instituții și întreprinderi, cu precădere în cele vitale pentru economia României, este considerată ca transpusă în faptă. Fără a verifica aspectul, autorii își exprimă părerea că „aceste posturi au fost ocupate cu precădere, dacă nu exclusiv, tocmai de ofițerii proveniți din aparatul informativ-operativ, aceștia având experiență în alcătuirea rețelelor informative și în supravegherea eficientă a respectivelor obiective”(p.147).

De asemenea, pentru aceeași perioadă, este creditată ca **fiind** realizată o altă idee care viza rezolvarea supraîncărcării cu informatori a ofițerilor operativi prin distribuirea unei părți către compartimentele neinformative. În realitate, s-a înfăptuit doar o responsabilizare cu sarcini de culegere de informații și a cadrelor din sectoarele neinformative, însă doar prin relații personale și fără a face recrutări sau a primi în legătură informatori. De altfel, supraîncărcarea ofițerilor cu informatori și colaboratori a fost rezolvată prin eliminarea din rețeaua informativă a informatorilor și colaboratorilor care nu mai dispuneau de posibilități informative în contextul implementării noii concepții de muncă privind activitatea informativă. În urma acestui proces sever de analiză și selecție, în anii 1968 și 1969 s-a renunțat la colaborarea cu 35.542 informatori și colaboratori, numărul total al persoanelor din rețeaua informativă reducându-se de la 118.952 la 83.410 persoane. Aceste aspecte le-am analizat pe larg în revista „Vitrallii” nr. 7/2011, pp. 95-100 și în cartea „Apărarea Ordinii Constituționale – perspectiva unui ofițer de informații”, pp. 148-151.

- **Prezentarea locului și rolului Direcției I-a – Informații Interne,** care acoperea profilul Antisubversiune, **este făcută cu unele exagerări și distorsionări**, ceea ce demonstrează că unii cercetători ai CNSAS nu reușesc să se îndepărteze semnificativ de un clișeu care a încercat – diversionist – să cantoneze coordonata represivă a Securității aproape exclusiv în responsabilitatea acestei unități.

Am în vedere, în primul rând, prezentarea Direcției I-a ca „principala structură de securitate ce avea ca obiect represiunea din interiorul țării” (p. 108). Această abordare trădează o neînțelegere a modului de organizare a

activității informative a Securității, pe probleme, dar și pe domenii. Or, în afara celor date în responsabilitate la Informații Interne (învățământ, artă-cultură...), multe alte domenii erau în competența de investigare informativă a altor profile: economico-financiare, comerț interior, cooperatie meșteșugărească și cercetare științifică aplicată – la Contrainformații în sectoarele economice; relații internaționale, comerț exterior și turism – la Contraspionaj; militar – la Contrainformații Militare; aeroportuar – la Antiterorism; aparatul funcțional al Consiliului de Stat, Marii Adunări Naționale, Gospodăriei de partid și alte întreprinderi și instituții pendinte de acestea – Direcția a V-a.

De asemenea, mă refer la caracterizarea făcută Direcției I-a ca fiind, de departe între direcțiile Securității, „cea mai importantă ca atribuții și sferă de acțiune. Practic toți dușmanii reali și potențiali ai regimului, de la foștii legionari la intelectualii dizidenți, intrau sub lupa și controlul Direcției I” (p. 214). Afirmatia este combătută de realitatea faptică. Dizidenții/opozanții, complotiștii trădători din zona militară (Nicolae Militaru și compania), au fost urmăriti informativ de Contrainformațiile Militare, complotiștii politici de factură perestroikistă (Ion Iliescu și alții) de Contraspionajul țări socialiste (UM 110), opozanții cu conexiuni cu serviciile de informații ale unor state NATO (Mircea Răceanu, Dumitru Mazilu, Silviu Brucan, Gabriel Andreescu etc.) de Contraspionaj țări vestice, iar cei din unități economice și cercetare științifică tehnico-aplicativă (Gheorghe Ursu, principalii lideri ai grupului de la Iași care au constituit „Frontul Popular Român” ș.a.) de Direcția Contrainformații în sectoarele economice.

În context, menționez și modul cum sunt enumerate categoriile de persoane avute în responsabilitate din punct de vedere informativ prezentate mai sus, care induce ideea că toate persoanele erau urmărite. În realitate, nu făceau obiectul urmăririi informative decât acelea care preconizau sau desfășurau efectiv activități de natură a se constitui în infracțiuni la adresa securității statului.

Să înțeleg din această formulare generală că Securitatea, prin Direcția I, nu trebuia să-i monitorizeze informativ pe foștii membri ai organizației legionare, mediile persoanelor de alte etnii cu atitudini naționalist-șovine și iredentiste, precum și pe cele ale adeptilor sectelor și asociațiilor religioase neînregistrate legal și care erau folosite împotriva intereselor României? Cu siguranță nu așa trebuie să fie abordată problema, ci nuanțat, cu luarea în considerare a tuturor aspectelor de interes real pentru securitatea națională.

- **În ce privește Direcția a II-a – Contrainformații în sectoarele economice, se susține un aspect neadevărat și practic irealizabil**, respectiv faptul că „verifica și aviza întregul personal ce urma să fie angajat în obiective, în scopul prevenirii pătrunderii unor persoane cu antecedente politice ori penale sau cu o conduită morală necorespunzătoare” (p. 216). Pentru a realiza această activitate, Direcția a II-a și structurile corespondente de la unitățile teritoriale de securitate ar fi trebuit să dispună de efective enorme, ceea ce nu este confirmat de organigramele de personal.

În contextul abordării scandalului declanșat de sinuciderea medicului curant al familiei Ceaușescu, dr. Abraham Schächter, și al consecințelor acestuia pentru Securitate, se fac unele afirmații care distorsionează realitatea. Astfel, se precizează că „cercetările efectuate imediat după sinuciderea dr. Schächter au evidențiat implicarea Direcției a VIII-a (Pază Demnitari – n.a.) în supravegherea conducerii PCR, inclusiv a lui Nicolae Ceaușescu” (p. 201). În realitate, supravegherea informativă îl privea pe dr. Schächter, suspect de legături cu Mossad. Nicolae Ceaușescu a fost foarte deranjat de faptul că între redările consemnate pe suport de hârtie ale convorbirilor telefonice purtate de medicul respectiv au fost găsite și unele cu Nicolae și Elena Ceaușescu. Dacă prelucrarea înregistrărilor ar fi fost făcută de ofițerul de caz, aceste convorbiri nu ar fi fost consemnate. Convorbirile au fost însă redată în scris de un lucrător tehnic care nu cunoștea în detaliu ce interesează, așa explicându-se de ce au fost consemnate și aspecte private, care au deranjat și au generat suspiciuni.

În legătură cu una din consecințele acestui scandal – distrugerea unor documente operative –, se precizează că ordinul dat de ministrul Emil Bobu ar fi privit numai dosarele de informator ale membrilor de partid și că operațiunea ar fi purtat numele de cod „Jarul” și „Cenușa” (pp.159-160). În fapt, ordinul de distrugere s-a referit și la materialele informative în care erau consemnate numele lui Nicolae și Elena Ceaușescu, dar nu a fost pus în aplicare decât parțial. Pentru salvarea unor informații utile muncii, ofițerii au procedat la înlăturarea numelor respective de pe suportul de hârtie al informațiilor prin ștergere sau chiar decupare. Așa se explică practicarea unor „ferestre” în unele materiale de informare. În ce privește sintagmele „Jarul” și „Cenușa”, ele nu au reprezentat nume de cod ale operațiunii de distrugere de documente informative, ci țin de folclorul profesional. De asemenea, semnarea noilor angajamente de loialitate față de patrie și comandantul suprem de către cadrele

militare, care s-a produs cam în aceeași perioadă, nu a fost o consecință a cazului dr. Schächter, cum eronat se susține în lucrare (p. 160), ci a alegerii lui Nicolae Ceaușescu în funcția de președinte al României, în anul 1974.

- O altă susținere amendabilă este cea referitoare la faptul că, «deși dispunea de Direcția de Cercetări Penale, în foarte multe situații Securitatea a preferat (în anii '970 - '980 – n.a.) să lucreze în mod acoperit. Erau furnizate informații pe baza cărora persoanele ostile au fost „liniștite” de Miliție prin invocarea tocmai a acelor fapte care se încadrau în infracțiuni de drept comun, pentru care puteau răspunde penal» (p. 288).

Cred că sunt necesare unele precizări. Strategia Securității în perioada respectivă era de a preveni și contracara activitățile îndreptate împotriva securității statului și de a nu apela la trimiterea în justiție pentru infracțiuni contra statului, considerate politice, decât în mod excepțional. Totodată, conform normelor de muncă, Securitatea era obligată să semnaleze organelor de miliție informațiile privind săvârșirea de infracțiuni de drept comun obținute în procesul muncii, obligativitate care a existat pe toată perioada existenței acestei instituții. Deci, nu era vorba de o modalitate de lucru sub acoperirea Miliției. De menționat și faptul că, în toate cazurile soluționate prin sesizarea organelor de miliție, faptele semnalate și incriminate au existat. Ce se poate discuta aici este dacă temeiul pentru începerea urmăririi penale în unele situații a fost forțat. Spre exemplu, inițierea acțiunii penale pentru deținerea ilegală a unei sume derizorii de valută, facilitată de faptul că legislația penală nu stabilea un quantum în acest sens.

Ca și luminile, umbrele modului de abordare a acestui proiect în volumul I sunt mai multe, însă m-am referit doar la acestea din rațiuni editoriale.

În încheiere, **câteva concluzii :**

1. Elaborarea unei monografii a Securității, pe bază de documente, este un proiect nu numai necesar și oportun, dar și foarte util, atât pentru cercetători, analiști, cât și pentru cititorii obișnuiți, în condițiile în care, după decembrie 1989, au fost lansate în spațiul public – interesat – multe exagerări și chiar neadevăruri privind activitatea și cadrele acestei instituții.

2. CNSAS este instituția cea mai indicată să facă acest lucru, datorită faptului că are acces deplin la documentele Securității, pe care le gestionează, și dispune de un grup de cercetători familiarizați în bună măsură – în cei 10-15 ani de lucru în domeniu – cu specificul și conceptele activității informative.

3. Volumul I al monografiei probează în linii mari aceste așteptări, fiind apreciabil în ceea ce privește valoarea sa documentar-informativă, dar și profesionalismul cu care sunt abordate multe aspecte de interes pe o temă deopotrivă complexă și delicată, activitatea serviciului național de informații din perioada comunistă necesitând o analiză cu luarea în considerare a multor elemente, întrucât aceasta a avut, pe lângă nuanțele indubitabile de alb sau negru, și multe zone gri, în care aspectele benefice și cele negative erau amestecate.

4. O analiză atentă a acestei lucrări relevă și unele neajunsuri, mai ales pe coordonata de interpretare a unor documente și informații privind aspecte ale istoriei și activității Securității. Multe dintre aceste neajunsuri se datorează unor dificultăți pe care unii cercetători tineri le întâmpină în interpretarea și evaluarea corectă a unor documente informativ-operative ale Securității, precum și în asimilarea completă a conceptelor și terminologiei specifice activității informative. Altele țin însă de componenta subiectivă, unele interpretări și concluzii părând a fi cantonate încă în unele clișee distorsionate care s-au conturat în primii ani de după decembrie 1989 și, mai grav, influențate de o legislație a deconspirării Securității marcată de îngustimi politice și juridice.

5. Primul volum al monografiei nu are o unitate deplină de abordare a unor aspecte, ceea ce se explică prin faptul că este constituit din studii și analize realizate de cercetători sau colective diferite.

În final, precizez că am făcut această analiză tehnico-profesională a lucrării din dorința de a semnală importanța proiectului și părțile luminoase ale volumului I, dar și unele dintre limitele și neajunsurile constatate, cu speranța că vor fi avute în vedere și înlăturate – pe cât posibil – în redactarea volumelor următoare.

Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu

TENDINȚE ALE STRATEGIILOR DE INTELLIGENCE ÎN SECOLUL XXI

În deceniile viitoare, va continua remodelarea și transformarea în domeniul *intelligence*-ului. Cât timp informația va deveni mai consistentă cantitativ și calitativ și va fi mai puțin privilegiată în „mediul informațional global” al secolului XXI, cererea pentru *intelligence* strategic și operațional rapid, de înaltă calitate se va intensifica mai degrabă decât să se diminueze. Volumul mereu crescând al informațiilor va fi un test pentru „operativii”, analiștii și factorii decizionali ai viitorului. Totuși esența dilemei *intelligence*-ului va rămâne – *cum să se reducă optim elementul de risc pentru factorii de decizie și să se lumineze ceea ce în alte circumstanțe ar fi necunoscut?*

De asemenea, în goana pentru reducerea costurilor și pentru obținerea mai multor roade din sursele scumpe de *intelligence*, tehnologiile comerciale și datele din surse deschise (OSINT) vor suplimenta, întări și uneori înlocui sistemele clasificate care au dominat culegerea de informații din timpul Războiului Rece. Însă, cu toate că datele clasificate vor avea o pondere mai mică din totalul informațiilor destinate utilizatorilor, acestea vor constitui și în viitor elementele esențiale din *puzzle*-ul *intelligence*-ului.

Metodele secrete de culegere sunt în general mai folosite pentru evaluările curente și pentru informațiile militare sau tehnice sensibile, greu de obținut, decât pentru previziunile pe termen lung și analizele economice.

Actorii non-statali vor ridica provocări de altă natură. Operând în umbră, teroriștii și infractorii ar putea fi mult mai dificil de identificat, localizat și eliminat decât conducătorii politici sau forțele militare ale statelor inamice.

Costisitoare, sistemele de *intelligence* cu tehnologii de vârf concepute pentru războiul convențional sau monitorizarea mediului electronic ar putea fi ineficiente împotriva acestor organizații care folosesc metode simple de comunicare clandestină, după cum a demonstrat Osama bin Laden prin bine coordonatul atac împotriva Statelor Unite care a fost etichetat de unii ca fiind „*Pearl Harbor*-ul” acestui secol.¹

¹ Alan Dupont, *Intelligence for the Twenty First Century*, „*Intelligence and National Security*”, Vol.18, No. 4, Winter, 2003, pp.15-39.

În ciuda descoperirilor impresionante în senzori, automatizări, culegere prin mijloace tehnice și decodificări, sursele secrete umane vor continua să furnizeze *intelligence*-ul de vârf. Și trebuie să remarcăm că nu există substituent pentru manageri eficienți, analiști preciși, lingviști capabili și agenți loiali.

Evident, ciclul tradițional de *intelligence* are o utilitate mai puțin explicativă și organizațională în lumea de după Războiul Rece. Funcționalitatea discretă implicată prin separarea proceselor de *intelligence* în *colectare, colaționare, analiză și diseminare* reflectă conceptele, practicile și dinamica organizaționale ale unei ere anterioare.

Ceea ce va da măsura succesului specialiștilor *intelligence*-ului secolului XXI va fi abilitatea de a integra toate elementele procesului pentru a furniza diferite tipuri de suport factorilor decizionali și comandanților operaționali.

Este de remarcat faptul că zidurile birocratice care odată au separat producătorii de utilizatorii de *intelligence* se dărâmă într-un ritm rapid, îndepărtând distincțiile artificiale și disfuncționale dintre resursele *intelligence*-ului strategic, operațional și tactic. Imperativele războiului modern vor eroda distincția dintre operațiuni și *intelligence*.

Preocupările statelor în vederea organizării mai eficiente a serviciilor de securitate națională au, în principal, două abordări, una corespunzătoare viziunii SUA și sistemului american de securitate și *intelligence* și cea de-a doua reprezentând viziunea unor state europene cu preocupări semnificative în elaborarea și implementarea unor strategii de securitate ce includ și *intelligence*-ul.

Astfel, sistemul SUA presupune elaborarea unei strategii de securitate națională pe baza căreia sunt elaborate celelalte strategii sectoriale ale instituțiilor de securitate și *intelligence* care fac parte dintr-un sistem ierarhizat al strategiilor de *intelligence* ale SUA.

În acest sistem regăsim pentru fiecare domeniu/subdomeniu al securității o strategie specifică. Astfel, pentru *intelligence* ca subdomeniu al securității naționale a fost elaborată Strategia Națională de *Intelligence* (ultima din 2009), apoi secvențial Strategia de *Intelligence* pentru Apărare (*Defense Intelligence Strategy*, 2008), precum și Strategia Națională privind Contrainteligența (*National Counter Intelligence Strategy*, ultima din 2007).

State precum Marea Britanie, Franța, Spania au elaborat un singur document – o singură strategie de securitate națională integrând într-un singur document părțile privind securitatea și apărarea și *intelligence*-ul – care se

numește, în cazul Franței, „Cartea Albă a securității și apărării naționale” (*Le Livre blanc sur la défense et la sécurité nationale*), document doctrinar strategic al securității și apărării, în cazul Marii Britanii, *Strategia Națională de Securitate – National Security Strategy NSS*, iar în cazul Spaniei, *Noua Strategie de Securitate Națională*.

În România există *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019*, o mai veche *Strategie de securitate (2006)*, *Strategia de informații a SRI 2015–2019*, dar nu și o *strategie de Intelligence Națională*, care ar fi necesar să fie elaborată.

Serviciile de informații trebuie să contribuie la reducerea riscurilor și amenințărilor internaționale la adresa țării, prin participare la efortul de realizare a superiorității informaționale în anumite zone de interes. Atunci când obiectivele generale sunt articulate într-o strategie națională, serviciile și agențiile specializate de informații își subordonează pragmatic întreaga activitate manierei în care obiectivele naționale se traduc în misiuni informative.

Activitatea de intelligence reprezintă o prioritate națională a noilor strategii de securitate și de intelligence în SUA sau de securitate și apărare în statele UE, prin care s-a propus, în premieră, realizarea unei reforme de ansamblu, sistematică și pe termen lung a acestui domeniu vizând importante direcții de acțiune, din care menționăm: coordonarea, transformări structurale, constituirea unor noi structuri, îmbunătățirea calității și activității resurselor umane, reforma în cercetare în domeniul intelligence-ului, dezvoltarea capacităților tehnice de culegere a informațiilor. Dinamica transformărilor este necesară pentru eficientizarea activității organizațiilor de intelligence.

Concluzii

Mediul internațional de securitate este deosebit de fluid și dinamic, caracterizat de complexitate, reprezentând evoluția de ansamblu a cadrului politic și economic rezultat în urma evoluției internaționale din ultimele decenii ale secolului trecut. Forțele implicate, complexe și puternic interrelaționate, vor transforma societățile și vor redimensiona prioritățile, strategiile și metodele domeniului informațiilor necesare pentru a corespunde cerințelor dinamicii secolului XXI.

Provocările actuale din mediul de securitate, ca și altele noi ce vor urma, în întreaga lume vor schimba peisajul geopolitic pe care profesioniștii din domeniul informațiilor îl analizează în mod curent.

Această accelerare fără precedent a schimbărilor și adâncirea decalajului dintre cei dintâi și cei din urmă pot amenința fragila guvernare a instituțiilor. Confrunțați cu acest cadru asimetric și dinamic, profesioniștii din domeniul informațiilor vor fi chemați să evalueze mediul de securitate marcat de competiția regională, economică, a resurselor, dar și de cea ideologică.

În acest sens va fi necesar să se adopte măsuri mai radicale pentru a putea eficientiza serviciile de informații în câteva direcții esențiale:

- modificarea mai rapidă a cadrului legal ținând cont de noile amenințări – cyber terorism, amenințări asimetrice etc. – și adoptarea unor reglementări, proces care nu trebuie să fie *post factum*;
- explorarea conceptelor, strategiilor, politicilor și tehnologiilor de *intelligence* pentru a răspunde cerințelor beneficiarilor și amenințărilor concertate; sisteme integrate cu strategii adecvate;
- accelerarea formelor de cooperare;
- eficientizarea activității tuturor serviciilor și capabilităților lor puse la dispoziție prin și de comunitățile de informații pentru a satisface nevoile dinamice ale utilizatorilor de informații pentru securitate. Aceasta va însemna o abordare planificată a transferului de date, asigurându-se continuitatea seturilor de date formale și informale, care nu vor fi pierdute o dată cu plecarea unor angajați și cu venirea altora.

Aceste acțiuni sunt necesare pentru a pregăti o *schimbare strategică* în fața provocărilor prognozate, și – la fel de important – de a pregăti noi *strategii pentru noile provocări* care încă nu pot fi prevăzute.

Considerăm că preocupările statelor în vederea organizării mai eficiente a *Intelligence*-lui național se pot realiza eficient conform celor două viziuni: prima a SUA și sistemului american de securitate și *intelligence* și cea de a doua reprezentând viziunea unor state europene cu preocupări semnificative în elaborarea și implementarea unor strategii de securitate ce includ și *intelligence*-ul.

Procesul de revizuire și elaborare a unor noi strategii de securitate în state precum SUA, Franța, Germania sau Marea Britanie se înscrie într-un fenomen mai larg care are loc la nivel global și se traduce prin realizarea unor reforme de ansamblu, sistematice și pe termen lung ale acestui domeniu. Aceste redefiniri reprezintă o prioritate națională a noilor strategii de securitate și intelligence, în care sunt vizate direcții de acțiune precum: coordonarea, transformările structurale, constituirea unei noi structuri, îmbunătățirea calității și activității resurselor umane, reforma în cercetarea în domeniul

intelligence-ului, dezvoltarea capacităților tehnice de culegere de informații.

Toate aceste direcții și acțiuni sunt considerate necesare în scopul pregătirii unei schimbări strategice în *intelligence*-ul mondial pentru a face față noilor provocări ale secolului XXI. Astfel, viitoarele strategii trebuie să ia în considerare evoluțiile survenite ulterior publicării ultimelor documente referitoare la provocări strategice de tipul criza datoriilor suverane, a monedei euro, precum și a guvernării europene. De asemenea, politicile de apărare ale secolului XXI cuprind și elemente de diplomatie, negocieri, cooperare, construcție națională (*nation-building*) sau reconstrucție postconflict ori elemente preventive, de creare a încrederii între state (*confidence building measures*) pentru a enumera doar câteva.²

Desigur, strategiile de *intelligence* nu pot fi proiectate și elaborate în afara contextului unor noi amenințări de securitate cum a fost/este criza economico-financiară, care reprezintă o sursă importantă de vulnerabilitate și insecuritate. Care ar putea fi consecințele crizei economice asupra eficienței *intelligence*-lui național, dar și asupra politicilor de securitate?

Examinând conținutul intelligence-ului ca strategie separată (vezi SUA) sau ca parte din strategii de securitate ale unor state europene (cazurile Franței, Marii Britanii, Spaniei), se pot identifica și propune soluții ce ar putea constitui baza pentru noi modele de intelligence pentru strategii de securitate eficiente în condițiile în care alte state nu au mai elaborat o strategie de securitate din 2006 .

Oricare ar fi modelul organizației și modalitatea sa de proiectare, american sau european, în aplicarea reformelor de *intelligence* este importantă eficiența acestora dată de randamentul maxim al comunităților naționale de *intelligence* și a componentelor lor. Toate aceste direcții și acțiuni sunt considerate necesare pentru a pregăti o schimbare strategică în *intelligence*-ul mondial pentru a face față noilor provocări ale secolului XXI.

Col. (r) dr. Tiberiu Tănase

² George Cristian Maior, *Incertitudine, gândire strategică și relații internaționale în secolul XXI*, Ed. RAO, București, 2009.

UN PERICOL... NEGLIJAT? CE URMĂREȘTE PROPAGANDA UNGARĂ

În perioada comunistă, revizionismul unguresc s-a mutat în Occident, în rândul diasporei, completată cu valuri de naționaliști fanatici, care au emigrat la sfârșitul celui de-al doilea Război Mondial și după evenimentele din Ungaria din 1956. Spre sfârșitul perioadei comuniste, revizionismul a reînviat și la Budapesta, sub regimul Kadar, când au început să apară articole și cărți despre „nedreptatea” făcută Ungariei – reducerea sa la granițele naturale etnice – prin Tratatul de la Trianon, din 4 iunie 1920. Și nu doar atât: regimul Kadar a început să subvenționeze masiv emigrația ungară din Occident, influente ziare îndeosebi din SUA, ca „*New York Times*”, „*Christian Science Monitor*”, „*Atlanta Journal*”, „*Orlando Sentinel*” ș.a., care, rău informate sau din alte motive, difuzează știri și comentarii întocmite de promotorii propagandei ungare.

În 1984 apărea la Budapesta un *Atlas istoric pentru școlile medii*, în care cei 19 cercetători unguri, dintre care șase doctori în științe, pentru a justifica pretențiile Ungariei asupra Transilvaniei aproape că nu-i pomenesc pe români în acest teritoriu până în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, după cum nu consemnează în hărți constituirea statelor feudale românești Moldova și Țara Românească.

În 1986 a fost tipărită la Budapesta, chiar de Editura Academiei de Științe a Ungariei, o amplă lucrare în trei volume, însumând circa 2.000 pagini, intitulată *Istoria Transilvaniei (Erdélyi Története)*, având ca redactor responsabil pe ministrul de atunci al Culturii, Köpeczi Béla. Această lucrare de mari proporții nu înseamnă altceva decât o denaturare grosolană a istoriei Transilvaniei și, implicit, a istoriei poporului român. Ea încearcă în mod deliberat să conteste integritatea teritorială a României. În 1990, un comprimant al acestei Istории a apărut în volum editat de Academia Ungară în limba germană, cu titlul *Kurze Geschichte Siebenburgen*, prezentat cu mare pompă la Ambasada Ungară de la

Bonn. Accesul la aserțiunile cărții trebuia, desigur, să ajungă și la cititorii de limbă germană.

Apoi, în anul 1989, în Ungaria s-a tipărit și difuzat o hartă a Ungariei în hotarele căreia apar cuprinse întinse teritorii din țările vecine: Rusia, Cehia, Slovacia, Austria, fosta Iugoslavie și România. S-a vrut să se înfățișeze imaginea mitică a „Ungariei Mari” sau a „Ungariei Coroanei Sfântului Ștefan”.

În amănunțita analiză pe care o face doctrinei ungarismului în lucrarea intitulată *Fantasma imperiului ungar și Casa Europei*, Raoul Șorban dă la sfârșit o listă incompletă, dar care însumează nu mai puțin de 110 titluri ale cărților revizioniste și ungariste despre Transilvania și maghiarii din România, apărute în 1988-1989. Tot Raoul Șorban, preluând aprecierea unui cunoscător american al problemei, indică cifra de 1 miliard de dolari anual, cheltuiți din bugetul statului ungar, pentru propaganda revizionistă, șovină. Și când te gândești că, înainte de 1989, România și Ungaria erau „țări socialiste și prietene”.

După căderea comunismului, asistăm la o recrudescență a neorevizionismului, o adevărată explozie de manifestări ostile împotriva Statului Român, care vizează alipirea Transilvaniei la Ungaria. Neorevizioniștii unguri, ca și liderii extremiști ai minorității maghiare de la noi, profitând și de situația internă a României, caracterizată de dispute și neînțelegeri politice, de nepăsarea, inconștiența sau chiar lașitatea celor ce dețin sau aspiră la putere, treptat și sistematic își definesc și radicalizează obiectivele neorevizioniste.

Mișcarea neorevizionistă ungară este desfășurată, după o strategie bine articulată, de către trei grupuri: forțele politice conservator-naționaliste din Ungaria, la nivel de guverne sau structuri suprastatale anume create în Ungaria, cercurile minoritate iredentiste din țările învecinate (România, Ucraina, Slovacia, Serbia) și emigrația ungară din Occident.

După 1990, guvernul Ungariei este implicat și susține în mod direct mișcările neorevizioniste prin *Oficiul pentru maghiarii din afara granițelor* (HTMH), care coordonează activitatea tuturor ONG-urilor

specializate în problematica maghiarilor din afara granițelor, în frunte cu „Uniunea Mondială a Ungurilor” (UMU), precum și activitatea unor organizații și fundații. Potrivit datelor furnizate în 1988 de Uniunea Mondială a Ungurilor, emigrația ungară cuprinde în prezent peste 1.400.000 de membri, din care aproape un million locuiesc în cele două Americi, ceva mai mult de 200.000 în Europa și cam tot atâția în Israel; cifra pentru Europa s-a modificat desigur între timp, un număr important de maghiari din Ungaria și din România stabilindu-se în țări europene. Statisticile Uniunii Mondiale a Ungurilor arată că în 1988 emigrația avea peste 800 de cluburi, asociații și organizații religioase, răspândite pe toate continentele. Numai în Statele Unite și Canada funcționau mai mult de 350 de organizații și alte 70 în America Latină. În Europa existau 175 de organizații, din care peste 70 funcționau în Austria. Dispunând de 90 de publicații și 43 stații de radio și televiziune, emigrația a avut și are capacitatea de a duce cu succes propaganda politică în favoarea cauzei ungare, atât în rândurile ei, cât și în mijlocul populației autohtone.

De departe, neorevizionismul și propaganda ungară cea mai activă și cea mai periculoasă este desfășurată de către emigrația ungară din Statele Unite și Canada. Putem distinge două tabere ale mișcării neorevizioniste ungare: una militează pentru o autonomie pe criterii etnice, iar cealaltă, mai radicală, pentru revizuirea hotarelor și integrarea Transilvaniei în Ungaria. Protagoniștii celor două tabere sunt: *Erdélyi Világszövetség (Uniunea Mondială Ardeleană)*, care reprezintă o sută de organizații din emigrație și militează pentru autonomia Transilvaniei și *Hungarian Human Rights Foundation (Fundația Ungară pentru Drepturile Omului)*, care, împreună cu *Amerikai Erdélyi Szövetség (Uniunea Ardeleană din America)*, luptă pentru revizuirea hotarelor.

Lobby-ul ungar, prezent în viața politică a țărilor occidentale, de la Washington și Ottawa până la Londra, Berlin, Madrid și Paris, este organizat cu perseverență și minuțiozitate, lucrează în strânsă colaborare cu diplomația ungară și poate mobiliza cu ușurință în prima linie a frontului revizionist senatori, congresmeni, politicieni, oameni de afaceri,

cercuri financiare și organe de presă influente din aceste țări. Și astăzi se scandează lozincile: „Vrem Ardealul!”, „Ardealul, Ardealul, Ardealul!” „Vrem Ardealul înapoi”, „Să mergem în Ardeal”, „Libertatea Ardealului!” etc. Cererile și plângerile ungurilor au fost și sunt însoțite de afirmații care nu au nicio legătură cu pretenziile persecuției ale maghiarilor din România. De ce trebuie ca aceste proteste, memorii și scrisori ale lor, ce sunt adresate forurilor politice din Occident, să fie mereu însoțite de afirmații că ei ar fi stăpânit Transilvania 1.000 de ani, fapt grosolan, că ei ar fi 2,8-3 milioane în Transilvania, ceea ce este o exagerare cu peste 50%, sau că ei ar fi supuși în România unei politici de deznaționalizare sub toate regimurile, o altă minciună sfruntată. Toate acestea nu sunt decât o acțiune revizionistă, organizată și în continuă escaladare.

În SUA și Canada, țări în care acțiunea revizionistă este cea mai vocală și periculoasă, unele din organizațiile lor antiromânești au în frunte *Uniunea Ungurilor din America (Amerikai Magyar Szövetség)*. Dispunând de un *lobby* eficient, inițiază frecvent în Congresul American intervenții a zeci de congresmeni și senatori în sprijinul minorității maghiare din Transilvania și prezintă, îndeosebi după 1974, încontinuu Congresului American plângerile maghiarilor din România. Bunăoară, la cererea Uniunii, 78 de congresmeni înaintau o scrisoare președintelui Gerald Ford, în care solicitau intervenția acestuia împotriva discriminării maghiare din țara noastră.

Când, prin 1982, un istoric maghiaro-american, profesor universitar, cunoscut falsificator al istoriei românilor, John Lukacs, înainta senatorului american Moynihan un articol imund despre Transilvania, intitulat „*In darkest Transylvania*” (*În Transilvania cea mai întunecată*), senatorul 1-a reprodus în *Congressional Records* (publicația oficială a Congresului American), din 2 martie 1982. Alți doi congresmeni, Siljander și Dwyer, autorii rezoluției HR 147, supusă celui de-al 98-lea Congres, apoi congressmanul Robert Dornand, coautorul HR 56 din februarie 1955, cer Guvernului SUA să ia măsuri împotriva guvernului român pentru nerespectarea drepturilor omului ale minorității

maghiare și a pretinselor persecuții ale maghiarilor din România. În 1987, Uniunea reușește „să convingă” pe kongresmenii americani să condamne România pentru etnocid comis împotriva minorității maghiare și să recunoască dreptul la autodeterminare al acesteia. Alte câteva organizații din America de Nord care militează pentru autonomia Transilvaniei sunt: *American Hungarian Action Committee* (Comitetul de Acțiune al Ungurilor Americani), *A Fiatal Magyarok Munkoközössége* (Colectivul de Lucru al Tinerilor Unguri), *Erdély Védelemében* (În Apărarea Ardealului), și *Szabad Magyar Jogászok Világszövetsége* (Uniunea Mondială a Juriștilor Unguri Liberi).

O altă parte a neorevizioniștilor unguri americani militează pentru reîntregirea Ungariei Mari, în frunte cu *Hungarian Human Rights Foundation* (Fundatia Ungară pentru Drepturile Omului), organizație foarte activă și cu pondere în Congresul American. O urmează de aproape *Uniunea Ardeleană din America* (*Amerikai Erdélyi Szövetség*). Ele, militând pentru soluția radicală: refacerea Ungariei istorice, editează numeroase lucrări „documentare” despre Transilvania, revista „Transilvania”, mobilizează numeroși colaboratori din emigrație, din Ungaria și chiar din România. Aceste organizații inițiază, desfășoară și coordonează marșuri, manifestații, greve ale foamei – toate urmărind să inducă în mintea americanilor și a lumii întregi ideea că Transilvania este ungurească și, ca atare, trebuie să aparțină Ungariei.

Dezinvoltura cu care este reclamată pe toate căile „nedreptatea” săvârșită la Trianon explică de ce publicul larg, neavizat, ignoră cu totul Pacea de la Paris din 1947, de parcă nici nu ar fi existat un al Doilea Război Mondial, pierdut de Ungaria fascistă, prin care au fost puse în drepturile teritoriale țările cărora li s-au răpit teritorii prin forță sau prin dictate de către vecinii unguri. Desigur că deplângerea „tragediei de la Trianon” are o încărcătură propagandistică considerabil mai mare decât reclamarea deciziilor de la Paris din 1947.

Îndeosebi iredentiștii maghiari vor privi întotdeauna cu nesaț spre România, deoarece Ungaria actuală are o suprafață teritorială de circa

93.000 kmp, în timp ce Ardealul are cca. 100.000 kmp, fiind mai mare cu peste 7.000 kmp decât Ungaria. Ardealul dispune de bogății ale solului și subsolului incomparabil mai mari decât Ungaria, o populație numeroasă, harnică și inventivă. De toate acestea a beneficiat Ungaria celor 300 de familii de grofi, posesoare de mari latifundii, înainte de 1918, de unde și nostalgia neorevizioniștilor unguri.

Scopul final al neorevizioniștilor unguri este restaurarea *Ungariei Mari*, cu frontierele pe care le-a avut în timpul Imperiului austro-ungar. Ei cred însă că o cerere directă ca Transilvania să fie cedată Ungariei ar fi pentru momentul de față mult prea îndrăzneță și mult prea grăbită. Cu toate că separarea Transilvaniei de România rămâne un obiectiv imediat al neorevizioniștilor unguri, ei cred că scopul poate fi atins pe o cale indirectă. Primul pas ar fi să-și intensifice propaganda și acțiunile de protest împotriva pretensei persecuții a maghiarilor din Transilvania și să ceară o *egalitate perfectă* în drepturi cu românii. Printr-o intensă acțiune propagandistică la scară mondială, speră să poată crea o *problemă internațională a Transilvaniei*.

Odată această problemă creată, pasul următor ar fi să dovedească ideea că o astfel de egalitate perfectă a locuitorilor Transilvaniei nu poate fi obținută decât într-o *Transilvanie independentă*, unde românii (care reprezintă peste 80% din populație) și maghiarii ar trăi în armonie, scutiți de interferențele *șovine* ale guvernului român. În acest scop și pentru un astfel de moment au formulat chiar și un slogan: *de a se pune odată capăt crudei opresiuni și nesfârșitelor suferințe ale minorității maghiare din România*.

Dacă ar reuși ca Transilvania să devină independentă, lozinca lor de egalitate perfectă ar urma să fie părăsită și înlocuită cu invocarea *drepturilor lor istorice asupra Transilvaniei*. Pentru că aceste pretense drepturi ale lor să își găsească o expresie efectivă, ei cultivă cu obstinație un moment de criză, un climat favorabil, în care să se poată ivi prilejul, cum a fost acela din 1940, când printr-un *Anschluss* asemănător celui din 1867, *Ungaria Mare* ar putea deveni iarăși o realitate.

În fața avalanșei de planuri și scenarii vizând dezmembrarea României ca entitate statală, croite de statul ungar și de emigrația ungară, care escaladează continuu după 1990, autoritățile statului român sunt mute și indiferente. Avem mulți români stabiliți în lumea largă, mai ales în țări în care propaganda ungară împotriva României este foarte activă, dar aceștia nu sunt deloc sprijiniți, mobilizați, educați în scopul de a contracara, de pe pozițiile adevărului, acțiunile maghiarilor. Lucrări despre istoria României, opere literare valoroase, prezentarea în lumea largă a tradițiilor, folclorului și portului popular românesc, a frumuseților naturale ale României, pentru stimularea turismului și a cunoașterii de către străini a adevăratei Români și a poporului său ospitalier – nu știu să existe. De fapt, eu nu știu ca vreun român, indiferent unde este el stabilit în străinătate, să aibă siguranța că se află sub protecția statului român.

În schimb, am asistat în ultimii ani la prezențe penibile ale Institutului Cultural Român la diverse manifestări culturale, organizate peste hotare. Nu poate fi din păcate uitată acea expoziție sinistă de „artă”, organizată în SUA sub patronajul „elitistului” Horia Roman Patapievici și a doamnei Corina Șuteu (doamnă care, recent, a fost ministru al Culturii); un tablou reprezenta un măgar sau un ponei pe care era pictată zvastica nazistă, fiind prezente și însemne antisemite; însuși Iisus Hristos a fost batjocorit. Și asta pe bani grei dați de statul român. De altfel cam circulă în lumea largă, mai mult denigrând și defăimând România, tot felul de „elitiști”, așa ziși intelectuali rafinați, cărora – să fiu scuzat – tot ce-i românesc le pute. Ne limităm în a convoca din an în Paște pe ambasadorul Ungariei la Ministerul de Externe, căruia îi spunem nu-știu-ce. Ei, și? ...

P.S. Despre neorevizionismul ungar în Europa, despre acțiunile antiromânești, organizate în și de către Ungaria, despre iredentismul maghiar în România – într-un număr viitor.

Conf. univ. dr. Mihai Racovițan

Societatea Cultural-Patriotică „Avram Iancu”, Sibiu

PAGINI LITERARE¹

ALEXANDRU PÎRVU-PRUNDU

SCÂNTEI

Scânteiază zăpada
Rănindu-ne-n iris cu lănci
otrăvite frumos, dureroase ca o părere.
Scânteiază săpada poleind
Anii maiestuoși de lumină.

Tatuându-ne fruntea, etichetând vremea trupului
Cu fiii ei, fulgii, striviți pe tâmpile, îmbătrânim
frumos.

EMIL DREPTATE

O VRABIE TRESARE...

O vrabie tresare între picăturile ploilor
Cu mâna ating mătasea umbrei ei.
A dat în floare piersicul. Până departe
Fumegă iarna pe spinări de miei.

Până în zori simt bălării cum cresc
Și pe sub streșini trupul lor deschide
Întâiul mugur. Cum să-l mai opresc?
O, mugurii mei încet mă vor ucide.

CÂNTEC PENTRU SATUL NATAL

Migrez mereu din vârstă-n altă vârstă
Din foșnet în culori mă duc treptat
Un gând mă mai apropie de tine
Precum un gest mereu neterminat.

¹ „Paginile Literare” cuprind contribuții ale membrilor ACMRR și ale veteranilor din serviciile de informații care au preocupări și prezențe publicistice în acest domeniu.

Cerul sau visu-i smălțuit cu iarnă
Pe neted câmp, potecă sau pădure
Va fi să plec pământ îndepărtat
Lăsând sub pași zăpezile mai pure.

TE AȘTEPT SĂ VII

Te-aștept să vii cu ceața dimpreună
Mă vei găsi într-un ținut aproape
Nu stelele vor ninge în albastru
Ci ochiul meu va lumina pe ape.

Că singuri ochii luminează-n lume
Și flacără se-aprind la învieri
Tu vino azi cu ceața dimpreună
O vorbă înaltă sună-n așteptări.

IOAN MÂNZAT

PLAIUL ROMÂNESC

Plaiul nostru românesc
Mulți sunt cei care-l râvnesc.
Plaiul nostru de legendă
Acum este în arendă.

De s-ar scula cei ce-au murit
Ce prin lupte s-au jertfit
Și-ar dori să știe cum
Am ajuns cu casa-n drum,

Ce le spunem c-am făcut?
Când s-a dus tot ce-am avut
Noi, care am muncit pe plai
Ca să facem țara Rai!

Am ajuns în țara asta
Parcă ne-a bătut năpasta
Alții vin și hotărăsc
Ce să fie românesc.

DUMITRU DĂNĂU

ZĂPEZILE

mi-ai spus: să iubim ca pe flori
zăpezile
pentru că-s mai curate decât noi

ți-am spus: să ne iubim până în
clipa
când vom fi stea sau noroi

mi-am spus: să ne-mbolnăvim de
puritatea
albilor fulgi de ninsoare

ți-am spus: să ne contaminăm
ireparabil
de-o luminoasă candoare

am spus: să ne gândim, trecători
ca și ele
suntem sub soare și stele.

INTEROGAȚIE LIRICĂ

pădure de miresme
nestăpânit azur,
în lume un iz de pace
și-n mine un iaz mai pur...
...iată bilanțul clipei
grăbite spre amurg
dar, ce-i etern în lucruri,
mă întreb, când toate curg.

CORIN BIANU

CÂNTEC DE ÎMPRIMĂVĂRARE

Așează-ți mâna pe inima mea;
Din toate părțile
Se abat asupra-mi
Vânturi potrivnice.

Mâna ta pe inima mea,
Pasăre ocrotind matern
Fragila zămislire
Tremurând temătoare.

Așează-ți mâna pe inima mea.
Cântec de pasăre ce străbate întinsurile
Ca pe un câmp primăvărat.
Așează-ți mâna pe inimă.

VITRALIU

Coame de valuri,
Liniile coapselor tale!
Trupul tău,
Ca o amuletă a insomniei...

Și eu,
Înainte ta,
Vitraliu colorat,
Absorbindu-ți imaginea persistentă!

In memoriam **CONSTANTIN MATEI**

VÂRSTĂ

Caii mei au galopat
când pe vânt și când pe apă,
iar acum se adapă,
pe-nserat.

Le-am dat pinteni
și-au zburat
cailor mei, înspre amiază
dorul meu și gândul treaz
și din frâu nu i-am scăpat
niciodată'.

Caii mei opresc în drum
și privesc la toamna mea.
Șeaua-i grea....
Le las frâul lor acum.
Caii mei,
desagii-s grei!...

GHEORGHE TRIFU

NECUNOSCUTO

Ai plecat pe-o mare agitată,
În barca ta cu pânze fine,
Ai pus de toate laolaltă
Sentimente, lacrimi și suspine

Ce simțăminte ai avut deodată
De-ai plecat la margine de zi
Pe o buză de vânt însângerată,
Unde mergi și când te vei opri?!?

Tăcere se țese peste mare
Și niciun vânt nu mai respiră,
Doar două lacrimi triste și amare
Din ochii tăi frumoși porniră

Și ard în ceața ce se lasă
Dar în tufișul ei încet se sting
Și arcul nopții greu te-apasă,
Ciudate sentimente se aprind

Din beznă barca s-a desprins
Și lunecă tăcută, în derivă,
O lacrimă pe obraji ți s-a prelins
Și marea s-a făcut lumină.

FEMEIA

*un înger: așează în calea ei
petale albe de trandafiri*

Tu ești superba gingășie
Cea mai splendidă dintre flori,
Dintre zeități cobori
Muză de amor și poezie.

Tu cea veșnic visătoare
Fiori și sens vieții dai,
Ești și lumină, și culoare,
Și foc de iad, și colț de rai.

Ești înalta ființă iubitoare
Fără egal în univers,
Ești unic și mirific vers
Enigmă totdeauna zâmbitoare.

DIN VIAȚA ȘI ACTIVITATEA ACMRR – SRI

- **Comitetul Executiv al ACMRR-SRI a analizat situația** sesizată de mai mulți membri ai Asociației **în legătură cu unele aspecte de natură discriminatorie rezultate din procedura de recalculare a pensiilor militare** de stat în baza Legii nr. 223/2015, respectiv OUG nr. 57/2015. Conducerea ACMRR-SRI a întreprins măsurile considerate necesare, respectiv informarea conducerii SRI și acordarea de asistență juridică celor care au făcut contestații.
 - La 13 decembrie 2016 a avut loc **o întâlnire a membrilor Sucursalei Vâlcea cu conducerea Direcției Județene de Informații**, ocazie cu care s-a realizat un constructiv schimb de idei, care a continuat, la 19 ianuarie, prin **participarea noii conduceri a DJI Vâlcea** la reuniunea Sucursalei.
 - În cursul **ședințelor lunare** (noiembrie și decembrie 2016, ianuarie 2017), membrii **Sucursalei Galați** au fost informați, printre altele, cu privire la concluziile rezultate din analiza activității Fundației „Solidaritate, Patrie și Onoare”, precum și cu aspecte de noutate referitoare la legislația ce reglementează modul de recalculare a pensiilor militare.
- *
- **Cu ocazia Zilei Naționale a României**, sucursalele ACMRR-SRI au participat la evenimentele organizate pe plan județean, atât de structurile Serviciului Român de Informații, cât și de autoritățile locale.
 - Membri ai **Sucursalei Neamț** au marcat Marea Unire de la 1 Decembrie 1918 printr-o **întâlnire cu un grup de circa 100 elevi**, cărora le-au fost prezentate aspecte legate de actele de eroism ale strămoșilor noștri, precum și un film pe aceeași temă. Totodată, reprezentanți ai Sucursalei au participat la festivitățile care au marcat, pe plan local, Ziua Națională
 - În contextul aniversării Zilei Naționale a României, **Sucursala Arad** a organizat Ediția a IV-a a **concursului de tir sportiv „Cupa rezervistului”**, la care au participat peste 60 de membri ai Sucursalei, dintre care 36 au luat parte la concurs. Câștigătorilor le-au fost oferite plachete și medalii.

- În contextul marcării evenimentelor din decembrie 1989, la **8 decembrie 2016**, reprezentanți ai **Sucursalei Cluj** au **depus o coroană de flori la monumentul din localitatea Rădaia ridicat în cinstea eroului col. (r) Dumitru Coman**, ucis de extremiști maghiari în Odorheiul Secuiesc. Evenimentul, la care a participat și primarul comunei Baci, Florin Mureșan, a fost mediatizat în „Cotidianul Transilvan”.
- Reprezentanți ai **Sucursalei Argeș** au participat, la **13 decembrie 2016**, la festivitățile ocazionate de împlinirea a 25 de ani de la reînființarea filialei locale a Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”. Cu acest prilej, **președintelui Sucursalei, col. (r) Dumitru Șovar, i-a fost decernată o diplomă aniversară**. Sucursala a făcut, de asemenea, parte dintre **sponsorii concursului „Eroul din neamul meu”**, derulat în școlile și liceele din județ, prin acordarea pentru câștigători a unor exemplare ale revistei „*Vitralii – Lumini și umbre*”.
- Membrii **Sucursalei Neamț** au participat, la 23-24 ianuarie, la festivitățile organizate de autoritățile locale cu prilejul împlinirii a 158 de ani de la Unirea Principatelor Române.

*

- La sfârșitul anului 2016 **Sucursalele Alba și Cluj au organizat acțiuni comune**, constând în vizite la obiective turistice din Alba Iulia și Cluj-Napoca, urmate de evenimente de socializare.
- Colegul nostru **col. (r) Gheorghe Tamaș, din Sucursala București**, ne reamintește că în luna decembrie 2016 s-a desfășurat la Țebea, în Panteonul național, în organizarea Asociației „Țara Iancului – iubirea mea”, cea de-a IX-a ediție a Serbării de colinde „*Veniți la Țebea, veniți să colindați cu noi pentru străbuni, eroi și pentru noi*”.

La manifestare au participat un numeros public din multe localități din țară, elevi aparținând unor școli din județele Alba, Arad, Hunedoara, reprezentanți ai Forumului civic al românilor din Covasna, Harghita și Mureș, dar și ai unor comunități civice din mai multe județe ale țării, între care Argeș și Alba. Deschiderea serbării a fost marcată de slujba de pomenire de la **mormântul eroului național Avram Iancu**, după care s-au cântat colinde și s-a realizat un lanț uman în jurul locului în care își duce somnul de veci Craiul Munților.

IN HONOREM: ACAD. DINU C. GIURESCU

La cele nouă decenii împlinite la 15 februarie 2017, omagiem cu emoție, admirație și respect personalitatea Academicianului Dinu C. Giurescu, decanul de vârstă al istoricilor români.

Născut la București la 15 februarie 1927, domnia sa reprezintă a treia generație a unei familii de istorici de seamă ai României. Tatăl său, profesorul și academicianul Constantin C. Giurescu (1901-1977), este autor al unei monumentale „Istории a Românilor”.

Istoricul Dinu C. Giurescu are o carieră științifică impresionantă. Licențiat al Facultății de Istorie a Universității București în 1950, doctor în istorie din 1968, membru titular al Academiei Române din 2001 și vicepreședinte al acesteia în anul 2014, președinte al părții române în Comisia româno-bulgară de istorie (1979-1985 și din 1991 până în prezent). În cele peste șase decenii de activitate a elaborat și publicat 18 volume de autor, 15 volume în colaborare, 7 îngrijiri de ediții, un atlas istoric, numeroase studii și articole.

Printre lucrările prin care Acad. Dinu C. Giurescu a marcat istoriografia românească sunt de menționat: „Istoria ilustrată a românilor” (1981); „Guvernarea Nicolae Rădescu” (1996, colaborare cu Constantin C. Giurescu); „Imposibila încercare. Greva regală, 1945” (1999); „România în al doilea război mondial” (1999); „Cade Cortina de Fier - România 1947” (2002); „Zid de pace, turnuri de frăție. Deceniul deschiderii: 1962 – 1972” (în colaborare cu Mircea Malița, 2012).

Academicianul Dinu C. Giurescu s-a implicat și în viața politică, remarcându-se ca un simbol al apărării identității și demnității naționale. La 9 decembrie 2012, a fost ales deputat, activând în Parlamentul României până la retragerea din politică după alegerea sa ca vicepreședinte al Academiei Române, la 24 aprilie 2014. A rămas și este prezent în viața cetății, atrăgând permanent atenția decidenților, indiferent de culoarea lor politică, asupra

marilor pericole ce amenință ființa românească, în primul rând „formarea unei generații fără identitate națională”.

La acest moment aniversar, este de admirat optimismul fundamental care luminează personalitatea acad. Dinu C. Giurescu care menționa, într-un interviu acordat publicației „Q Magazine” în noiembrie 2016: „Poate sunt naiv, dar eu încă mai cred în națiune și în forța ei. Poporul ăsta mai are vigoare, poporul ăsta are ingeniozitate, poporul ăsta e creativ. Cred în el și cred că la un moment dat se va trezi”. În contextul politic complex ce a marcat România la începutul acestui an, acad. Dinu C. Giurescu s-a aflat printre semnatarii Apelului Academiei Române către politicieni, instituțiile statului și Poporul Român „Identitate, Suveranitate și unitate națională”.

Îl omagiem pe domnul Academician Dinu C. Giurescu pentru întreaga activitate pe tărâmul istoriei naționale, pusă în slujba neamului românesc, și, totodată, îi mulțumim pentru că ne-a fost și ne este alături în calitate de consultant științific al revistei „Vitralii” - Lumini și umbre” (care a ajuns, de asemenea, la un număr aniversar).

La Mulți Ani fericiți, domnule profesor!

PREZENȚI ÎN VIAȚA ȘI CULTURA CETĂȚII

- **Domnului gl. bg. (r) Aurel I. Rogojan i-a fost conferit unul dintre premiile galei „Între oglinzi paralele”, organizată anual de postul de televiziune „Expres TV” din Galați, ocazie cu care a avut loc și lansarea volumului „Factorul intern. România în spirala conspirației”, cu participarea domnului general (r) Iulian Vlad, președinte de onoare al ACMRR-SRI.**

Evenimentele, care au avut loc în perioada **7-8 decembrie 2016** – și la care au participat și membri ai Sucursalei Galați – au mai cuprins un colocviu cu tema „*România în ecuația politică – trecut și prezent*”, desfășurat la invitația Departamentului de literatură, lingvistică și jurnalism al facultății de Litere a Universității „Dunărea de Jos”. O cronică a evenimentului a apărut în cotidianul gălățean „*Viața Liberă*” din 9 decembrie 2016.

- **Președintele Sucursalei Vâlcea, col. (r) Grigore Predișor, a participat, la 2 februarie, la o întâlnire cu membri ai Forumului Cultural din**

Râmnicu Vâlcea, una din principalele instituții de cultură din județ. Cu acest prilej, celor prezenți le-a fost prezentat pe larg numărul 29 al revistei „*Vitralii – Lumini și umbre*”.

- La 9 februarie a avut loc la Biblioteca Județeană Satu Mare **lansarea lucrării „Pe urme de eroi”, semnată de președintele Sucursalei Satu Mare, col. (r) Voicu Șichet**. Lucrarea reflectă eforturile colegului nostru nu numai pentru a identifica, dar mai ales pentru a reabilita și a pune în valoare monumentele din județ dedicate celor ce s-au jertfit pentru patrie, sens în care autorul a primit elogii din partea celor prezenți.

NOI APARIȚII EDITORIALE

- Pentru cei ce preferă lectura digitală, **gl. bg. (r) Petre Cîndea** a lansat recent o ediție revăzută a volumului de memorii „*Destin în alb și negru*”, disponibilă în format electronic la adresa www.gum.co/cindeapetre. Lucrarea va fi retipărită în cursul acestui an.
- Colegul nostru **Alexandru Bochiș-Borșanu** este autorul unui recent „*Memorial nostalgic*”, dedicat satului natal, Borșa (jud. Cluj). Volumul a fost lansat și în cadrul unei frumoase festivități organizate în localitate.

„VITRALII – LUMINI ȘI UMBRE” – PREZENȚĂ ȘI ECOURI

Prezentăm în cele ce urmează unele dintre ecourile recepționate la redacție în legătură cu interesul cu care revista „*Vitralii – Lumini și umbre*” este primită în mediile instituționale preocupate de problematica securității naționale, în presa de specialitate și în rândul marelui public.

- Numărul 29 al revistei este recenzat în publicația sibiană „**Tribuna**” din 9 ianuarie, sub semnătura ziaristului **N. I. Dobra**, care menționează că lecturează revista „*cu interes, deoarece redactorii și colaboratorii ei sunt oameni care spun lucrurilor pe adevăratul lor nume, nu bat câmpii precum participanții la talk-show-urile tv cărora le place să se audă vorbind, nu să comunice cu ascultătorii-privitori*”.
- **Prof. Carol C. Koka** semnează o prezentare a numărului 29 al revistei în „**Actualitatea Sătmăreană**” din 15 ianuarie, menționând, între altele, că revista „*câștigă de la număr la număr tot mai mulți cititori*”. O amplă

prezentare a revistei este inclusă, sub semnătura jurnalistului Teodor Curpaș, în cotidianul sătmărean „**Gazeta de Nord-Vest**” din 2 decembrie 2016, sub titlul „*Nr. 29 din Vitralii – o mare reușită!*”

- În „**Servus Hunedoara**” (17 ianuarie) și în „**Ziarul Hunedoreanului**” (18 ianuarie) sunt incluse prezentări ale numărului 29 al revistei, semnate de ziariștii Ramona Ștefan și, respectiv, Volodia Macovei, care reține că „*sunt extrem de multe lucruri interesante, afirmații, analize și mărturii care dau de gândit în cuprinsul acestui număr al revistei...*”

La ceas aniversar și totodată la început de primăvară, avem din nou plăcerea de a oferi – în primul rând cititoarelor, dar și cititorilor noștri – câteva flori dintre lucrările **pictorului Nicolae Blei**, care a inaugurat seria artiștilor plastici români ale căror creații au înfrumusețat paginile revistei de-a lungul celor treizeci de numere publicate până în prezent.

Fără îndoială, cel mai simplu și cel mai corect lucru care s-ar putea spune despre Nicolae Blei este acela că a reintrodus în pictura românească a ultimelor două decenii și jumătate respectul necondiționat pentru categoria estetică numită, la propriu, „frumos”. (Corneliu Ostahie – „Artiști, ateliere, galerii - Ghid facultativ de încântat privirea”).

oooOOOooo